

Cijena 10 kuna

ISSN 1874-4861

Savjet antifašista RH

**Danijel Ivin
novi
predsjednik**

GLAS

ANTIFAŠISTA

Broj 83 - Zagreb, 20. prosinca 2012. godine

Razgovor s predsjednikom SABA RH Ratkom Maričićem

MORAMO ZAUSTAVITI POVIJESNI REVIZIONIZAM

Zagreb

**70.
obljetnica
Prvog
hrvatskog
korpusa**

Split

**Svečanost
za Dan
oslobođenja
Dalmacije**

Berlin

Otkriven spomenik stradanju Sinta i Roma

Zagreb

Otvorena biblioteka SABA RH

•U prostorima Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske u Hatzovoj ulici u Zagrebu otvorena je biblioteka u kojoj će biti dostupne knjige koje su sadržajno vezane za antifašizam, povijesne činjenice i antifašističke tradicije

Time je započela realizacija projekta formiranja Biblioteke SABA RH uz finansijsku potporu Ministarstva branitelja Republike Hrvatske. Značaj otvaranja ove biblioteke je tim veći što u Republici Hrvatskoj danas ne postoji institucionaliziran dokumentacijski centar, muzejska zbirka, odnosno muzej u sklopu kojega bi bio predstavljen antifašizam Hrvatske.

S ciljem osvremenjivanja, formirana je internetska stranica biblioteka.sabh.hr na kojoj je moguće pretraživanje svih knjiga koje se nalaze u Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. Građani će pomoći internetske stranice moći saznati koje se knjige nalaze u bibliotekama Saveza i njegovih podružnica, osnovne podatke o njima i informacije kako do knjiga mogu doći.

Radi se o prvom dijelu realizacije ideje SABA RH da se osnuje

Dokumentacijski centar antifašizma Hrvatske, u sustavu kojeg bi bile i biblioteke.

Uglavnom, knjige koje obrađuju teme antifašizma i Narodnooslobodilačke borbe, kao i teme vezane za djelovanje antifašista danas, posebno u borbi protiv neofašističkih ideja i pokreta, što se javljaju u svijetu, ali i u Hrvatskoj, od sada su dostupne u prostorima SABA RH, gdje je omogućeno čitanje ili internetsko pretraživanje naslova. Biblioteka može služiti informiranju građana, ali i odgoju i obrazovanju mlađih generacija te za njihovo upoznavanje s povijesnim činjenicama o antifašizmu u Hrvatskoj.

Očekuje se da će se, uskoro, obogaćivanju internetske biblioteke pridružiti i ostale udruge SABA RH iz cijele Hrvatske.

Antonija Gruber

GLAS
ANTIFAŠISTA

Izdavač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatzia 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabh.hr>, e-mail: sabh@sabh.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Šime Mudrović i Eduard Vostrel. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna urednica), Bojan Miroslavljev, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik), e-mail: glas.antifasista@sabh.hr - Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. ožujka 1996. godine, »Glas antifašista« smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tisak: »Brankograf« Odranska 18, Zagreb.

Svečanost u povodu Dana oslobođenja Dalmacije

•Dr. Ivo Josipović: Antifašistička borba protiv stranih okupatora i domaćih pomagača ugrađena je u hrvatski Ustav kao trajna vrijednost i jedna od najvažnijih epizoda dugotrajne borbe našeg naroda za slobodu. Ona simbolizira nepristajanje na stranu okupaciju, nemirenje s totalitarnim fašističkim ideologijama i politikama. U našem slučaju ona je značila borbu protiv ekstremnih nacionalista – ustaša, četnika i drugih

UDomu HRM-a u splitskoj Lori 8. prosinca održana je svečana akademija povodom obilježavanja 68. obljetnice oslobođenja Dalmacije koju su organizirali Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije i Udruga antifašista i antifašističkih boraca grada Splita.

Na svečanoj akademiji govorio je predsjednik Republike Hrvatske **dr. Ivo Josipović**. »Poštovane partizanke i partizani, čestitam vam ovaj dan i moram naglasiti kako sam s radošću prihvatio pokroviteljstvo ove obljetnice. Na taj sam vam način htio odaslati poruku kako se izuzetno cjeni sve ono što ste napravili u Narodnooslobodilačkoj borbi i protiv nacizma kao i u borbi protiv ustaša i četnika.

Vaša je borba bila uzor Domovinskom ratu i u oslobođenju Dalmacije dali ste ogroman, nemjerljiv doprinos. I moj otac je bio partizan i na njega sam izuzetno ponosan, kao što sam ponosan i na sve vas. Na vas je ponosna Hrvatska. Drugi svjetski rat je bio prava kataklizma, a vi ste stali na pravu stranu, onu koja je donijela

oslobođenje. Moram istaknuti da je Dalmacija kolijevka hrvatske državnosti koja svoje temelje ima i u NOB-u. Jedino je na tim temeljima, raspadom Jugoslavije, kasnije i mogla nastati od svijeta priznata samostalna Republika Hrvatska. Na ekstremizmu, šovinizmu i ustaštvu taj se cilj nije mogao postići, a antifašizam će u svima nama živjeti onoliko koliko ga mi nosimo u srcu, a ne onoliko koliko se o njemu napiše u nekoj deklaraciji, naglasio je Josipović.

U Dalmaciji se u vrijeme NOB-a pjevalo Mosoru i partizanima, osnovana je Slobodna Dalmacija, a Hajduk je od 1944. godine igrao kao sportski klub Narodnooslobodilačke vojske. U Splitu je u travnju 1945. godine osnovana i prva hrvatska Vlada«, dodao je.

»Činjenica da je ustaška NDH prepustila najveći dio Dalmacije fašističkoj Italiji, bolno je odjeknula širom Hrvatske i trajno je diskreditirala tvrdnju da se ustaštvu borilo za slobodu Hrvatske. Hrvati kojima je bilo stalo do svoje slobode, bili su zajedno sa Srbima i pripadnicima drugih naroda koji su s njima dijelili isti cilj na strani NOB-a. To je bila istinska herojska bitka za slobodu«, rekao je Josipović.

»Antifašistička borba protiv stranih okupatora i domaćih pomagača ugrađena je u hrvatski Ustav kao trajna vrijednost i jedna od najvažnijih epizoda dugotrajne borbe našeg naroda za slobodu. Ona simbolizira nepristajanje na stranu okupaciju, nemirenje s totalitarnim fašističkim ideologijama i politikama. U našem slučaju ona je značila borbu protiv ekstremnih nacionalista – ustaša, četnika i drugih«, kazao je.

Josipović se složio da sudionici antifašističke borbe nemaju status koji zaslužuju, te kako u nekim udžbenicima nije bilo istine o narodnooslobodilačkom ratu dodavši da su nažalost rušeni i spomenici tom ratu.

Predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije **Krešimir Sršen** podsjetio je na povijesne dane kada je prije 68 godina Dalmacija oslobođena.

-Operaciju oslobođanja Dalmacije započela je jedinica 8. korpusa Narodnooslobodilačke vojske, i to od 12. rujna 1944. Dalmacija je dala 110 tisuća borača pod oružjem, a ukupno su u vrijeme NOB-a u Dalmaciji život izgubile 33 tisuće ljudi. Od toga je njih 18 tisuća bilo pod oružjem. Istovremeno 82 tisuće ljudi bilo je zarobljeno po zatvorima i logorima, a samo je u Splitu kroz zatvor prošlo 15 tisuća ljudi, od toga pet tisuća Spličana. Dalmacija je dala 44 narodna heroja.

Svi moramo biti ponosni na antifašističku borbu u Drugom svjetskom ratu, isto kao što smo kao pravi hrvatski domoljubi ponosni i na Domovinski rat, zaključio je Krešimir Sršen.

Pozdravne govore održali su još **Marin Jurjević**, saborski zastupnik SDP-a i izaslanik **Josipa Leke**, predsjednika Hrvatskog sabora i **Veljan Radojković**, potpredsjednik županijske skupštine Splitsko-dalmatinske županije.

Svečanoj su akademiji između ostalih nazočili i zapovjednik Hrvatske ratne mornarice (HRM) komodor **Robert Hranja** te rektor splitskog Sveučilišta **Ivan Pavić**.

U kulturnom programu sudjelovalo je mješoviti zbor »Amfora« iz Splita, dječji zbor »Srdelice«, a **Evelin Stjepan - Višić** izrecitirao je stihove pjesme »Sloboda« Ivana Gorana Kovačića.

U povodu 68. obljetnice oslobođenja Dalmacije delegacije grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije i Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije položile su vijence na spomenik palim borcima Splita.

R. I.

Marin Jurjević, izaslanik predsjednika HS, predsjednik Republike Ivo Josipović i predsjednik ZUABA Dalmacije Krešimir Sršen, na svečanosti u Splitu

MORAMO ZAUSTAVITI POVIJESNI REVIZIONIZAM

•Stavovi o rehabilitaciji onih koji su ratovali na strani okupatora, podgrijavaju neofašističko ponašanje, ne samo pojedinaca, nego i cijelih grupacija, pa i udruga. Poistovjećivanje svih antifašista s komunistima, s druge strane, doprinosi potpuno neobjektivnom sagledavanju povijesti NOB-a, ali i razdoblja poslije Drugog svjetskog rata

Na kraju smo još jedne kalendarске godine. Kako ocjenjujete aktivnost SABA u ovoj godini, je li učinjen pomak u odnosu na proteklo razdoblje?

Aktivnost SABA u ovoj godini bila je u okviru plana i kalendar donesenog krajem prošle godine, kada su u pitanju dani i mjesto sjećanja na važne dane iz NOB-a i kada izražavamo pjetjet na komemoracijama poginulima ili stradalima u toj borbi. I ta aktivnost zasluguje visoku ocjenu jer smatram da ni Izvršni odbor Predsjedništva SABA, niti naše zajednice udruga i udruge nisu zaboravile ni jedan važan događaj iz NOB-a, niti jednu komemoraciju u vezi s tim.

O pomacima u odnosu na proteklo razdoblje, bez nabranja, dakle općenito, možemo reći da smo željeli napraviti pomak od samog plana obilježavanja tekovina NOB-a i kalendara i da smo u tome uspjeli, prvenstveno aplicirajući na natječaj Ministarstva branitelja, od kojeg smo uspjeli dobiti sredstva za obradu četiri teme iz domene NOB-a i djelatnosti našeg Saveza.

To je pomak i u odnosu prema finansiranju naše djelatnosti, kao i prema našoj spremnosti da poštujuci kalendar NOB-a, napravimo i nešto više.

Srednja generacija ulazi u naše članstvo

Što možemo zaključiti na kraju ove godine, može li se reći da je SABA mlađa ili starija, s obzirom da je jedan od temeljnih ciljeva bilo pomlađivanje naše udruge, članstva i vodstva?

Teško je to precizno reći iz jednostavnog razloga jer nemamo u svim našim udrugama (u kojima su članovi fizičke osobe), potrebnu infrastrukturu za kontinuirano praćenje i usporedbu članstva.

Međutim, pokazatelji s kojima raspožemo, govore nam da nam u članstvu sve više pristupaju pripadnici srednje generacije - to je ona generacija koja se sjeća svojih očeva i djedova i njihove uloge u vezi s NOB-om.

To je vezano i uz pitanje promjene naziva o kojem se govori već nekoliko

Ratko Maričić

godina. Neke udruge i zajednice udruga, posebno u Istri, već su prešle na novi naziv – Savez antifašista. Zašto u tome još uvijek nema dovoljno suglasnosti?

Konstatacija u Vašem pitanju je točna i odnosi se na one generacije koje nisu bile borci antifašisti, nego su antifašisti po svom svjetonazoru.

Mislim da bi najmlađe generacije u nazivu udruge ipak više željele da u nazivu stoji samo oznaka svjetonazora, a ne i pripadnost antifašističkim borcima u Drugom svjetskom ratu, jer su u koначnici i antifašistički borci bili po svom svjetonazoru antifašisti.

Međutim, to nije najpresudnije pitanje i treba dozvoliti da se svaka udruga zove onako, kako želi većina njenih članova.

Očekujemo bolji status u društvu

U ovoj godini SABA se našla u novoj situaciji. Pripe se puno prigovaralo da je na vlasti HDZ sa svojim koaliciskim partnerima i da SABA nije zadovoljna odnosom vlasti prema njoj. Sada je na vlasti koalicija na čelu sa SDP-om. Imali konkretnih promjena u odnosu prema antifašističkoj organizaciji?

Ako pod konkretnim promjenama mislite na zakonske promjene ili na promjene u provedbenim propisima, onda smo još danas u očekivanju

da će se takve promjene dogoditi. Reklo bi se: živimo u nadi.

To se odnosi na društveni i socijalni status naših boraca partizana, ali i na položaj našeg Saveza u društvu, naročito kada se taj položaj uspoređuje s položajem udruga proizašlih iz Domovinskog rata.

Međutim, promjene su se dogodile u odnosu na NOB, i to tako da sve tri osnovne institucije naše države: Predsjednik Republike, Hrvatski sabor i Vlada RH sudjeluju u pokroviteljstvu obilježavanja važnih događaja iz NOB-a i time što aktivno sudjeluju u tim manifestacijama.

U aktivnostima SABA u prvom planu je komemoriranje i polaganje vijenaca. Smatrate li da je to sužavanje aktivnosti antifašista i da se oni time okreću pretežno prošlosti, a udaljavaju od djelovanja primjereno današnjem vremenu?

Djelomično sam na to pitanje već odgovorio, ali bih dodao: ne smijemo zaboraviti komemoriranje i polaganje vijenaca, ne smijemo zaboraviti slavne dane naše NOB, i ako se uz to okrenemo problemima današnjeg vremena, vezanim uz djelovanja neofašističkih ideologija, onda ćemo se na najbolji način odužiti onima koji su dali svoj život za pobjedu nad fašizmom u Drugom svjetskom ratu, onda oni nisu pali uzalud.

Antifašizam nije ideologija

Što je SABA RH danas? Je li ona, kako joj prigovaraju, ideoološki orijentirana veteranska organizacija ili teži biti suvremena udruga koja njeguje antifašizam na europski način?

U našem Statutu odredili smo se kao nevladina i nestramačka zajednica udruga antifašistički opredijeljenih građana Hrvatske. Antifašizam nije ideologija, to je svjetonazor koji u osnovi uključuje demokraciju kao način življena i suprotstavlja se, u okviru zakona dozvoljenim načinima, svakoj suprotnosti demokratskog poretku.

Antifašisti u našim udrugama, kao demokratski opredijeljeni ljudi, ima-

ju svoja politička uvjerenja i to nije u suprotnosti s antifašističkim i demokratskim pogledom na svijet.

Antifašizam je u temelju antihitlerovske koalicije u Drugom svjetskom ratu udružio najmanje dvije ideologije, vidno suprotne jedna drugoj i na tom uspješnom udruživanju pobijedio fašizam. Taj primjer iz povijesti vrijedi i danas.

Ima li ozbiljnijih pomaka u suradnji SABA RH i braniteljskih udruga Domovinskog rata? Koliko kontaktirate s vodstvima tih udruga i ima li suradnje neposredno među članovima u općinama, gradovima i županijama?

Na terenu, među ljudima vjerojatno ima pomaka. Ono što nismo uspjeli, prema svih naših nastojanja, je da ostvarimo suradnju s braniteljskim udrugama u okviru Ministarstva branitelja.

Ne mislim pritom samo na status udruge antifašista u Ministarstvu branitelja, nego na suradnju u rješavanju onih problema koji imaju zajednički interes.

To se, naravno, odnosi i na suradnju u županijama i gradovima. Naši članovi - branitelji pridonose tome da se sve više objektivno odnosimo prema našoj povijesti.

Poistovjećivanje svih antifašista s komunistima u posljednje vrijeme je kulminiralo, a posebno iz crkvenih krugova. Oni sve antifašiste nazivaju komunistima, a nastoje potpuno negirati masovno sudjelovanje naroda u Narodnooslobodilačkoj borbi protiv nacisto-fašističkih okupatora. Usto javno nastoje rehabilitirati one koji su ratovali na strani okupatora. Koliko time nanose štetu Hrvatskoj u vrijeme njenog ulaska u Europu koja je utemeljena na antifašizmu?

Nanose oni takvim svojim stavovima štetu Hrvatskoj, to je sigurno, a koliku, to ćemo iz dana u dan saznavati iz odnosa Europe prema nama. Zapravo radi se o tome da njihovi stavovi o rehabilitaciji onih koji su ratovali na strani okupatora, podgrijavaju neofašističko ponašanje, ne samo pojedinaca, nego i cijelih grupacija, pa i udruga. Poistovjećivanje svih antifašista s komunistima, s druge strane, doprinosi potpuno neobjektivnom sagledavanju povijesti NOB-a, ali i razdoblja poslije Drugog svjetskog rata.

Ta povjesna podloga, puna neobjektivnosti, dezorientira mlade generacije i utječe na njihovo ponašanje, što na kraju može doprinijeti velikoj šteti, koju može otrpeti Hrvatska u demokratskoj Europi, utemeljenoj na dostignućima antifašizma.

Je li Crkva u nas počela preuzimati ulogu glavnog „povjesničara“? Nije li pokazatelj toga i najnoviji, javno

obznanjeni izravni angažman Crkve u istraživanju »grobista« i »stratišta« žrtava »komunističkih zločina«?

Crkva ne može biti »glavni povjesničar«

Crkva ima svoje vjersko poslanje i ima snažan utjecaj na prosječnog vjernika. Iz toga proizlazi i njezina odgovornost da ne prelazi granice svoga poslanja.

Ako to učini s namjerom da bude »glavni povjesničar« i da bude »istraživač komunističkih zločina«, onda time čini grijeh nalik na »grijeh struktura«.

Napadi na Josipa Broza Tita, svjetski poznatog i priznatog vođu antifašističke borbe kod nas, sve su žešći i različitiji. Opet se javljaju iz istih krugova i bez znanstvenih argumenata. Kako gledate na to i što bi valjalo poduzeti da se objektivno valorizira Titovo mjesto u hrvatskoj i svjetskoj povijesti?

Dobar Vam je izraz »priznati vođu antifašističke borbe« jer mu pored svega poneki i to osporavaju. Antifašizam i Josip Broz Tito idu zajedno pa i dijele sudbinu napada bez znanstvenih argumenata.

Ono što se može poduzeti, svodi se, ponovo to ističemo, na neostrašeno utvrđivanje povijesnih činjenica, uzimajući u obzir vrijeme i okolnosti njihova nastajanja. To mogu napraviti povjesničari i sociolozi i bilo bi dobro da njihov posao na tim temama bude planski projektiran, a rezultati takvih istraživanja da budu odmaknuti od memoarskog štiva i da budu uvršteni u udžbenike povijesti. To bi omogućilo generacijama koje nisu živjele u doba kada je živio Tito da bolje razumiju to povjesno razdoblje Hrvatske i svijeta.

Na te i slične ofenzivne povjesne podvale nema dovoljno reakcije. Stječete li dojam da je antifašistička javnost u defenzivi i da nema dovoljno reakcije na otvorene pokušaje povjesnog revizionizma koji nema nikavu znanstvenu utemeljenost?

Slažem se da nema dovoljno reakcije. Pogotovo nedostaje učinkovita reakcija koja bi na povjesnu podvalu trebala odgovoriti argumentima.

Slažete li se da bi u tome veću ulogu trebala imati i SABA RH, a posebno i Savjet antifašističkih boraca i antifašista?

Svakako da. Ipak, moramo znati da smo mi Savez udruga koje svoj rad zasnivaju na volonterstvu svojih članova, pa je nama teško kontinuirano i sustavno pratiti sva zbivanja i te povjesne podvale i na njih adekvatno odgovarati,

a da to ne bude parola, već argument.

Savjet antifašističkih boraca i antifašista ima značajnu ulogu u otkrivanju povijesnih činjenica u Drugom svjetskom ratu i poraću i u tumačenju društvenih fenomena iz toga doba. To je temelj naše uloge u reakciji na otvorene pokušaje povijesnog revisionizma.

Mladi trebaju reći »ne« fašizmu danas

Mladi antifašisti i formalno se organiziraju pri SABA RH u Zagrebu, Splitu, Krapinsko-zagorskoj županiji i nekim drugim sredinama. Koja je njihova temeljna uloga, a koje su joj specifičnosti u odnosu na udruge antifašističkih boraca i antifašista u cjelini?

Njihova temeljna uloga je u tome da budu okrenuti budućnosti. Pobjedu antifašizma nad fašizmom treba poštivati i slaviti, ali ta pobjeda nije sama po sebi garancija da se fašizam ne može pojaviti u nekom drugom obliku.

Mladi antifašisti su svjesni te činjenice. Bili oni udruženi u naš Savez ili ne, oni mogu prepoznati te nove pojavnje oblike fašizma i artikulirati reakciju na te pojave.

Vjerujem da oni neće nikada zaboraviti pobjedu nad fašizmom i žrtve učinjene za tu pobjedu, ali njihova je specifična zadaća reći »ne« fašizmu danas.

Na kraju Vas želimo pitati i ono što već punih sedam godina postavljuju antifašisti gotovo na svim skupovima - što je s Deklaracijom o antifašizmu i može li se očekivati da se ta Deklaracija, koju je Hrvatski sabor usvojio još 2005. godine, konačno počne provoditi?

Vjerujte da mi je teško odgovarati na pitanja o provedbi Deklaracije, iz poštovanja prema našim najstarijim članovima. Ali znam jedno: kada se promijeni stav relevantnih faktora u našem društvu o rezultatima NOB-a u odnosu na hrvatsku državu, promijenit će se i odnos prema onima koji su je u toj borbi stvarali. Kada se prihvati taj stav da su oni stvarali Hrvatsku, promijenit će se i odnos prema Deklaracijom.

Koje će biti prioritetne aktivnosti SABA RH u nadolazećoj 2013. godini?

Prioritetne aktivnosti su svakako vezane za pripremanje i održavanje izborne skupštine SABA RH, donošenje programa aktivnosti koje će udružiti snage antifašističkih boraca - partizana s mladim antifašistima, da se zaustavi povjesni revizionizam i da se ukaže na opasnosti neofašizma danas i u budućnosti.

Razgovarali:
K. Sedmak i S. Tomašević

„Od 16 »masovnih grobišta« koje Jurčević navodi u Istri, za 4-5 se na prvi pogled može utvrditi da su izmišljena, a u pet grobišta autor nalazi »hrvatske vojнике« (ustaše i domobrane) kao žrtve »jugoslavenskih komunističkih vlasti«. »Hrvatskih vojnika« na koje misli dr. Jurčević u Istri nikada nije bilo.“

Savez antifašista Istarske županije i Društvo »J. B. Tito« Pula održali su 19. listopada 2012. javnu tribinu o knjizi dr. Josipa Jurčevića: »Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina«. Na primjeru Istre se pokazuju proizvoljne konstrukcije i falsifikati. S tog skupa je poslano priopćenje za javnost kojeg objavljujemo u cijelosti.

Knjiga dr. Jurčevića već samim naslovom upućuje na problematičnost svog sadržaja što potvrđuju i predstavljeni rezultati navodnog »istraživanja«.

Istražujući ratne i poratne žrtve II. svjetskog rata, autor je utvrdio postojanje 1517 »masovnih stratišta i grobišta«, za koje odgovornost snose u preko 95% slučajeva »jugoslavenske komunističke vlasti«; cca 2,5% četnici; 0,33% njemačka okupaciona vlast; 0,13% vlasti NDH i 0,07% talijanska okupaciona vlast.

Jasno da se do takvih rezultata nije moglo doći nikakvim ozbilnjim istraživanjem nego samo proizvoljnim konstrukcijama i falsifikatima.

Pristupajući svojem istraživanju dr. Jurčević nije uopće definirao predmet istraživanja niti je utvrdio kriterije i karakteristike prema kojima će prikazati rezultate.

- Govori se o »masovnim stratištima i grobištima«, a čitalac ne može znati što je grobište, a što stratište, niti koji su kriteriji za proglašavanje nekog grobišta masovnim.

- U uvodnom dijelu je istaknuto da će se istraživati grobišta nastala krajem rata i u neposrednom poraću (znači 1945.) međutim u obradu su uzeta grobišta nastala od 1941. pa do 1974.. Ta su grobišta, naravno, proizvoljno odabirana za obradu.

- Žrtve se dijele po pripadnosti civilnim ili vojnim strukturama, kao i po nacionalnosti, ali se uopće ne uzimaju u obzir okolnosti stradanja.

Autor uopće ne razlikuje nevine žrtve od žrtava stradalih u oružanim sukobima (iako je oko 50% grobišta nastalo u ratnim uvjetima), niti razlikuje »žrtve« osuđene zbog zločina. Treba naglasiti da je u sukobima sa NOV Hrvatske na hrvatskom

Proizvoljne konstrukcije i falsifikati dr. Josipa Jurčevića

prostoru poginulo 190.000 neprijateljskih vojnika čija su grobišta većinom nepoznata kao i 66.000 hrvatskih partizana čija su grobišta također u jednom dijelu nepoznata, o čemu autor uopće ne vodi računa.

Gomile falsificiranih rezultata

Sve te proizvoljne polazne pretpostavke omogućavaju da se u toku istraživanja gomilaju falsificirani rezultati i zaključci. Za ilustraciju tih tvrdnji možemo kao primjer uzeti Istarsku županiju. Na 16 navedenih »masovnih grobišta« u Istri za 4-5 se na prvi pogled može vidjeti da se radi o izmišljenim grobištima, a u 5 grobišta autor nalazi »hrvatske vojнике« (ustaše i domobrane) kao žrtve »jugoslavenskih komunističkih vlasti«. »Hrvatskih vojnika« na koje misli dr. Jurčević u Istri nikada nije bilo, a vrijeme stradavanja smješta u 1943. godinu, kada je u vrijeme Romelove ofenzive

u nekoliko dana poubijano nekoliko tisuća nevinih Istrana i u 1944. Godinu, u vrijeme kada su Nijemci, uz pomoć domaćih fašista palili i ubijali u Šainima, Bokordićima, Gajani, Lipi, Brgudcu.

Po dr. Jurčeviću su se čak i u proljeće 1945. »hrvatski vojnici« povlačili iz pravca Pule prema Sloveniji, što je potpuna besmislica. S druge strane »istraživanja« su pokazala da u Istri uopće nije bilo talijanskih, a ni njemačkih fašista. U Istri je istina bilo, uz 17.000 žrtava fašizma, i mnogo manji broj žrtava na strani fašista (271), i za njih se znaju imena, znaju se grobišta i znaju se razlozi zbog kojih su osuđeni. Proizvoljnosti i fasifikati utvrđeni za Istarsku županiju protežu se kroz cijelu knjigu.

- Od 1517 grobišta za dobar dio se može na prvi pogled utvrditi da su izmišljena. Dio se odnosi na ponavljanje istog grobišta dva i više puta, dio na grobišta za koja se ništa nezna, osim eventualno da su počinitelji »jugoslavenske komunističke vlasti«.

- Sva se grobišta tretiraju kao »ma-

Pismo ravnatelju Hrvatskog državnog arhiva

Savez udruga antifašista istarske županije i Društvo »Josip Broz Tito« uputili su 5. studenog ravnatelju Hrvatskog državnog arhiva dr. sc. Stjepanu Čosiću pismo sljedećeg sadržaja:

»Obraćamo Vam se u vezi knjige dr. Josipa Jurčevića »Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina« u kojoj su predstavljena istraživanja ugovorenata između DORH-a, HDA i dr. Josipa Jurčevića.

Pošto je HDA naveden kao nositelj projekta, a Vi ste navedeni i kao istraživač, smatramo potrebnim da Vas upoznamo s nekim svojim stavovima.

Pored primjedbi navedenih u popratnom dopisu, uočili smo da se knjiga i po naslovu i po sadržaju razlikuje od predmeta istraživanja ugovorenog s DORH-om. Isto tako smo uočili da navedeni izvori, »arhivske jedinice« i literatura ne korenspondiraju s navedenim »masovnim grobištima«.

Iz našeg priloga uz dopis proizlazi da smo uočili niz falsificiranih podataka, o čemu smo spremni i detaljnije obrazložiti.

Ipak, ono što smatramo da je u svemu tome najvažnije, a odnosi se na podatke iz Istarske županije, interesira nas kakve su dokumentacione osnove za tvrdnje o postojanju 8 »masovnih grobišta« (str. 116 knjige) u kojima su žrtve »hrvatskih vojnika« (ustaše i domobrana) u Istri nikada nije bilo.

Zbog svega navedenog molimo da nas o predmetnoj dokumentaciji pismeno informirate ili da nas uputite kako možemo do nje doći.

Pismo, koje su potpisali predsjednik Saveza antifašista Istarske županije Tomislav Ravnica i predsjednik Društva »Josip Broz Tito« u Puli Ratko Crnobori, dostavljeno je i Ministarstvu znanosti, obrazovanje i sporta, Ministarstvu kulture i Ministarstvu opće uprave.

sovna» iako je za neka utvrđeno da sadrže ostatke 2-3 žrtve, za mnoga se i po lokaciji može lako utvrditi da ne mogu biti masovna.

Sva grobišta tretira kao »jugoslavenske komunističke zločine«

- Sva grobišta nastala u ratnim uvjetima, znači u oružanim sukobima tretiraju se kao rezultat »jugoslavenskih komunističkih zločina«.

- U popratnoj dokumentaciji se navodi veliki broj sudskega dokumenata, što potvrdi da su sve »žrtve« likvidirane bez suđenja, ali i teze da su sve žrtve bile nevine.

- Na primjeru Istre vidljivo je da je falsificirano niz povijesno utvrđenih činjenica.

Jasno da se takvim »istraživanjem« može doći do rezultata kakvi su navedeni

ni na početku. Falsificiranih podataka se može nabrajati na stotine (pa i na tisuće, ako se uzme u obzir da se uz neka grobišta navodi više falsifikata). Svi primjeri za to se ne mogu navesti, ali se neki ipak moraju izdvojiti.

Za Jasenovac se ništa ne zna, pa čak ni počinitelji, a za Jadovno se tvrdi da se u jami nalaze Hrvati, žrtve »jugoslavenskih komunističkih zločina«. Iz svega proizlazi da je istraživanje svjesno rezultiralo lažnim brojem grobišta, lažnim brojem žrtava, lažnim okolnostima pod kojima su žrtve stradale kao i lažnom strukturon žrtava.

Sve to se radi s ciljem revizije nedvosmisleno utvrđene i prihvaćene povijesti II. svjetskog rata i rehabilitacije fašizma.

Ne treba zaboraviti da je u II. svjetskom ratu stradalo preko 50 milijuna nevnih žrtava i da su za sve njih pravi krivci njemački nacizam i njihovi pomagači, među kojima su značajnu ulogu odigrali i »hrvatski vojnici«.

Sve ovo ne treba navoditi zbog značaja dr. Jurčevića i njegove knjige. Bitno je utvrditi i tko iza te knjige i tog istraživanja stoji.

Autor navodi da je istraživanje naručio (pa valjda i platilo) DORH i Državni arhiv. Na više prezentacija knjige uz dr. Jurčevića obavezno prisustvuju predstavnici Crkve, dok nadbiskup Bozanić, vjerovatno na temelju rezultata iznesenih u knjizi traži reviziju povijesti. Predsjednik HDZ-a Tomislav Karamanko, koji bi sutra htio biti premijer je očigledno pratilo to istraživanje jer je već u travnju 2011. najavio postojanje preko 1.500 masovnih grobnica, uz obećanje da će se prisutpti njihovom iskapanju. Te navedene strukture i njihovi predstavnici trebali bi poštovati Ustav Republike Hrvatske koji se jasno opredijelio prema antifašizmu.

Predsjednik Društva »J.B.Tito« Pula

Ratko Crnobori

Predsjednik Saveza antifašista IŽ

Tomislav Ravnić

SABA RH

»Poštovani mons. Puljić, obaveštavamo Vas da je Izvršni odbor Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH, na sjednici što je održana 27. studenoga 2012., raspravlja o inicijativi Saveza antifašista Istarske županije da se Hrvatskoj biskupskoj konferenciji uputi pismo u povodu javne tribine što ju je Savez 19. listopada 2012. organizirao o knjizi dr. Josipa Jurčevića »Prikrivena stratišta

Pismo Hrvatskoj biskupskoj konferenciji

i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina«.

Izvršni odbor podržao je inicijativu Saveza antifašista Istarske županije, što Vam je dostavljamo u privitku, uz prijedlog za suradnjom Hrvatske biskupske konferencije i Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH.

Podsjećamo da je Predsjedništvo Saveza, na sjednici što je održana 12. lipnja

2012., između ostalog, utvrdilo Zaklučak, koji je upućen nadležnim državnim tijelima i javnosti: »Predsjedništvo SABA RH traži od nadležnih državnih organa da pokrenu istraživanje svih zločina za koje se terete Narodnooslobodilačka vojska i poslijeratna vlast i o tome obavijeste hrvatsku javnost

Uz zahvalu na suradnji, s poštovanjem«,

Predsjednik: **Ratko Maričić**, dipl. iur.

Savez antifašista Istarske županije Hrvatskoj Biskupskoj konferenciji Crkva prezentira knjigu dr. Jurčevića punu falsifikata

»Poštovani!

Obraćamo Vam se u vezi s knjigom dr. Josipa Jurčevića: »Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina« i o načinu na koji se Crkva uključuje u prezentaciju te knjige i tumačenju njenih poruka.

Ne mislimo Vam osporavati pravo na takvo postupanje, ali onda morate dozvoliti i nama da Vas upoznamo sa nekim svojim primjedbama i stavovima.

Knjiga je izšla u svibnju 2012., a već u lipnju je hrvatska javnost saznala, u sklopu emisije »Nedjeljom u 2« Aleksandra Stankovića, o 0,13% odgovornosti Vlasti NDH za obrađena grobišta. Gost emisije je bio glavni urednik »Glasa Koncila«,

koji je na to pitanje odgovorio kako je to utvrdio ozbiljni znanstvenik dr. Josip Jurčević na temelju ozbiljnog istraživanja, pa je to vjerojatno točno. Tada javnost nije znala da je gosp. Miklenić zajedno sa Jurčevićem vršio prezentaciju knjige. Kasnije prezentacije se također vrše uz prisustvo predstavnika Crkve (biskupa). Da Crkva ozbiljno uzima poruke knjige vidljivo je iz spremnosti da se uključi u istraživanje »žrtava komunističkih zločina«, kao i naziva (kardinala Bozanića) da će se zatražiti revizija povijesti (da li i Hrvatskog ustava?) Drugog svjetskog rata.

Ponavljamo da Vam ne namjeravamo osporavati pravo na to što radite ako

namjeravate svoje aktivnosti temeljiti na činjenicama i istini. Međutim, ako mislite djelovati na temelju tvrdnji i poruka navedenih u knjizi dr. Jurčevića, moramo Vas upozoriti na to da knjiga vrvi falsifikatima, što je vidljivo iz priložene kratke analize.

Ako ste spremni na dijalog, voljni smo i detaljnije, pa i u javnosti dokazati ovo što smo ukratko izložili.

Posebno smo direktno zainteresirani za Vaš stav o preispitivanju povijesti, pa molimo da hrvatsku javnost informirate u kom smislu to treba učiniti i na temelju kakvih argumenata.

S poštovanjem«
Savez antifašista Istarske županije

Danijel Ivin – novi predsjednik

„Za potpredsjednike izabrani Nataša Mataušić i Drago Pilsel, a za nove članove Izvršnog odbora Boris Gunjević, Zdravko Zima i Božo Rudež. Jačanjem uloge Savjeta antifašista okupljen je veliki broj znanstvenika i stručnih ljudi, s najvišim akademskim zvanjima, koji mogu dati krupan doprinos raspravama o značajnim temama, s naglaskom na afirmaciji antifašizma i svih njegovih demokratskih i civilizacijskih vrijednosti“

Danijel Ivin

Zahvaljujući na izboru Danijel Ivin je rekao da će zajedno sa svim članovima Izvršnog odbora nastojati dalje unaprijediti rad Savjeta. Najavio je da će uskoro predložiti program rada, te će se krenuti u njegovu realizaciju. Založio se za ujedinjavanje svih antifašističkih potencijala, ustvrdivši da je NOB bila antifašistička, te da nije moguće izjednačiti komunizam i fašizam. Posebno će, kako je istaknuto, djelovati na promicanju istine o NOB-u, na prikupljanju i očuvanju dokumenata o antifašističkoj borbi, na njegovanju tradicija i antifašističke spomeničke baštine, nasuprot nasrtaju na povjesne činjenice od strane nacifašističkih i neofašističkih grupa i pojedinaca. Savjet će, u skladu s programskom orijentacijom, dati svoj obol konstruktivnoj demokratskoj raspravi o aktualnim društvenim, političkim, socijalnim i ekonomskim pitanjima u Hrvatskoj, ostvarivanju ljudskih prava i ravnopravnosti svih građana.

Front demokracije i antifašizma treba jačati

Ivin se založio da se antifašizmu osigura odgoravajući tretman u medijima, posebno termin na Hrvatskoj radio televiziji. Također, financiranje rada Savjeta je izuzetno važno, pa očekuje da će vlastitom inicijativom, ali i ostalih članova na tom planu, učiniti više nego u proteklom razdoblju. Najavio je objavlјivanje tzv.

»crne knjige«. Od početka devedesetih godina krenulo se s manipulacijom i diskriminacijom antifašizma. Preko noći se ne može ispraviti to što se događalo dvadesetak godina i »zato moramo utjecati preko medija i obrazovnog sustava te pružati istinu mlađim naraštajima. Fašizam ne treba shvaćati samo kao element prošlosti, jer ekomska kriza otvara prostor i za desni ekstremizam. Zato front demokracije i antifašizma treba neprestano jačati«, zaključio je Ivin.

Predrag Fred Matić, ministar branitelja srdačno je pozdravio članove Savjeta antifašista. Dao je punu potporu Savezu antifašističkih boraca i antifašista, založivši se da u narednom razdoblju SABA RH ima jednak tretman kao i braniteljske udruge iz Domovinskog rata. Financiranje Saveza antifašističkih boraca i antifašista neće doći u pitanje. Financiranje djelovanja SABA RH preko Ministarstva branitelja konkretn je znak boljeg odnosa koji će se u narednom razdoblju samo poboljšavati. »Borci Narodnooslobodilačkog rata više nisu u rubrici socijale jer kao ratni veterani pobjedničke vojske tamo nikada nisu ni trebali biti«, istaknuo je Matić.

Bivši predsjednik Republike Hrvatske i počasni predsjednik SABA RH Stjepan Mesić je naglasio: »Za razliku od fašizma i nacizma koji su zločin i u ideji i u realizaciji te ideje, antifašizam je u svojoj ideji čist, antifašizma se nitko ne treba sramiti«. Dodao je da smo u Hrvatskoj uspjeli zaustaviti fašizaciju, ali to ne znači da su te snage nestale sa scene i da ne djeluju. Posebno je apostrofirao medije koji im otvaraju prostor.

U raspravi su sudjelovali Branko Caratan, Vili Matula, Ratko Maričić, Drago Pilsel, Dragomir Vojnić, Jagoda Milidrag Šmid, Slavko Kulić i Tanja Uroda. Bilo je riječi da na antifašizam ne treba gledati samo kao na dio prošlosti, već kao na pokret potreban i danas. To znači i da obilježavanje obljetnica i značajnih datuma iz naše Narodnooslobodilačke borbe nije bilo, a ne može ni biti jedini angažman naših udruga. Stoga

smo svjedoci i dosadašnjih važnih društvenih inicijativa SABA RH, a jačanjem uloge Savjeta antifašista, okupljen je i veliki broj znanstvenih i stručnih ljudi, s najvišim akademskim zvanjima, koji daju krupan doprinos raspravama o značajnim temama, s naglaskom na afirmaciji antifašizma i svih njegovih demokratskih i civilizacijskih vrijednosti.

Istinom protiv revizije povijesti

Savjet antifašista Hrvatske zalaže se i za unošenje istine o antifašističkoj NOB u školske udžbenike, u kojima novi naraštaji još uvijek ne dobivaju jasne spoznaje o Drugom svjetskom ratu i antifašističkom utemeljenju Republike Hrvatske. Umjesto toga provodi se perfidna revizija povijesti, a pod krinkom borbe protiv komunizma napada se antifašizam. Svjedoci smo neofašističkih, proustaških ili četničkih pretenzija, s namjerom da oni tumače bližu povijest, pokušavaju relativizirati zločine, odnosno zločinački karakter svoje »ideologije«. Savez antifašističkih boraca i antifašista jedina je udruga bivših ratnika u svijetu kojoj se pokušava nametnuti odgovornost za zločine, što odlučno odbijamo – čulo se u raspravi.

U nastavku sjednice članovi Savjeta osvrnuli su se na rad u proteklom razdoblju i na predstojeće zadatke, založivši se za znanstveno-povijesni pristup antifašizmu i za stvaranje uvjeta da se zasadi antifašizma približe mlađim naraštajima, uz njegovanje tradicionalnih vrijednosti antifašizma i priznavanje zasluga boraca Narodnooslobodilačkog rata. Na kraju je usvojen prijedlog Pravilnika o radu Savjeta antifašista. Glavne zadaće Savjeta su, osim one koja mu pripada po logici njegovog nastanka, informiranje i educiranje javnosti o svim pitanjima koja se tiču zaštite baštine antifašizma, promocije ljudskih prava i obrane demokratskih vrijednosti.

B. M.

•Tradicionalno, kao i niz godina do sada, 1. studenog 2012. održana je u Gonarsu komemoracija posvećena stradalima u zloglasnom sabirnom logoru, u koji su u prvim godinama II. svjetskog rata internirani brojni civili s područja Republike Slovenije i Republike Hrvatske

Inicijativom s naše strane podignut je na lokalnom groblju u Gonarsu 1973. godine memorijalni kompleks koji sadržava spomen kosturnicu s kriptama, u koje su položeni posmrtni ostaci 471 osobe, među kojima je bilo i žena, djece i staraca, podleglih mučenjima, gladi, bolesti, zimi i drugim nedaćama.

Na poticaj gradskih vlasti, svakog četvrtog studenog školska djeca su polagala cvijeće, što je predstavljalo početak projekta »Gonars, simbol talijanskog izgubljenog pamćenja«. Uz korištenje sredstava iz fondova EU obilježili su mjesto bivšeg logora spomen pločama, kao i konzervatorskim radovima kojima su sačuvani preostali temelji baraka.

Ove godine komemoraciju su organizirali i u njoj sudjelovali gradonačelnik Gonarsa **Marino Del Frate**, predsjednik Pokrajinskog vijeća **Marco Quai**, predstavnici talijanskog Parlamenta i talijanskog Saveza antifašista, predstavnici slovenskog Parlamenta i Saveza antifašističkih boraca Slovenije, **Luka Denona** u ime Hrvatskog sabora, delegacija SABA Primorsko-goranske županije, koju je

Delegacija SABA RH na komemoraciji u Gonarsu

predvodila **Suzana Cvjetković te Mario Kuzele** u ime SABA RH.

Svečanost je započela intoniranjem himni EU, Italije, Slovenije i Hrvatske, u izvođenju dječjeg zbara lokalne osnovne škole, te koračnicom u izvedbi lamine glazbe iz Postojne. U pozdravnim govorima gradonačelnika, predstavnika Pokrajinskog vijeća kao i Parlamenta, dominirali su stavovi da su nedjela talijanskih fašista u javnosti dugo prešućivana. Prošlost ne možemo promijeniti, uljepšavati, moramo se suočiti s istinom, već i zato da se nikad ne ponovi, a da se susjadi bolje razumiju.

Poštovanje sve žrtve i s ovog skupa je upućen poziv na utvrđivanje stratišta, gdje god ona bila, a zabilježena su u ljudskom pamćenju. U svom govoru **Luka Denona** snažno je naglasio potrebu očuvanja te-kovina antifašističke borbe, kao i zahvalu talijanskim vlastima i organizacijama koje su našle snage, ali i sredstava, da posebno mlađoj generaciji, rasvjete događaje koji su doveli do neizmjernih žrtava.

Potom su na kosturnicu i mjestu logora položeni vjenci i cvijeće. Svečanost je završila prigodnim domjenkom, u ugodnom druženju i razgovoru.

Mario Kuzele

Na kosturnicu i mjestu logora položeni vjenci i cvijeće

Sarajevo

Osuda rušenja partizanskog spomenika u Bileći

•Organizacije civilnog društva osudile su početkom prosinca rušenje partizanskog spomen-obilježja u Bileći. Mišljenja su da fašistička doktrina zauzima javne prostore i uz pomoć aparata države se obračunava s prošlošću bosanskohercegovačkog i jugoslavenskog antifašizma

U Banjoj Luci se održavaju četničke svečanosti, imenuju se ulice po četnicima, u Mostaru se imena ulica daju po ustaškim dužnosnicima iz doba NDH. Antifašizam, kao jedina prava vrijednost ovog prostora i vremena, sistemski se, 20 i više godina, gura na marginu i delegitimira, stoji u priopćenju.

Naglašeno je da su umjesto antifašističkog sjećanja i njegovog suočavanja sa svojom prošlošću, nametnuti novi obrasci

naracije prošlosti i druge borbe koje, ne samo da se ne suočavaju s užasima fašističke okupacije Bosne i Hercegovine i Jugoslavije, već su i suučestvovale u njima.

- Pišemo ovo pismo u kojem ne apriviramo niti adresiramo problem prema državi, već prozivamo društvo da nađe svoje organizacione forme da se odupru zlu fašizmu, te revalorizaciji prošlosti i ideološkom okviru fašizma koji od nas prave nejednake subjekte, pogotovo na

rasnoj, klasnoj i rodnoj osnovi, naglašeno je u pismu.

Potpisnici pisma antifašističke akcije su UNSA GETO-Banja Luka, CPI Fondacija-Sarajevo, Zašto ne-Sarajevo, OKC Abrašević-Mostar, Oštra nula-Banja Luka, Antifašistička akcija BiH, Sarajevski otvoreni centar-Sarajevo, Centar za građansku suradnju-Livno, CURE-Sarajevo, Biro za ljudska prava-Tuzla, CRVENA-Sarajevo i Neformalna grupa PP.ba.

Marš solidarnosti mladih antifašista po grobljima tvornica opljačkanih u privatizaciji

• Zagrepčanka, Naprijed, TLOS, Croatia bus - imena su samo nekih od tvrtki koje su na zagrebačkoj Pešćenici zapošljavale više od šezdeset tisuća ljudi, a danas su ili sasvim uništene ili u stečaju. Mladi antifašisti Zagreba i Kontraakcija poveli su sudionike petog Marša solidarnosti u obilazak ovog groblja tvornica opljačkanih u privatizaciji

Mladi antifašisti Zagreba i Kontraakcija povelji su u subotu dvjestotinjak sudionika petog Marša solidarnosti u obilazak Pešćenice, nekad industrijskog srca grada, a danas groblja u privatizaciji uništenih tvornica.

Tako je prva na redu bila Tvornica laboratorijske opreme i stakla koja je 1991. godine zapošljavala 268 radnika, a danas ih zapošljava svega 28. Tvornica, koja se još od 1948. godine bavila izradom laboratorijskih aparata, toplojmjera, epruveta i sličnih potrepština farmaceutske industrije i laboratorija, locirana je na atraktivnoj lokaciji u Radničkoj 21, pa je vjerojatno uništena radi preprodaje vrijednog zemljišta, čulo se na Maršu koji se održao s pozivom »Zauzmi, obrani, proizvodi«. U trenutku propasti poduzeće TLOS je izvozilo cjelokupni asortiman i, iako su narudžbe unaprijed plaćene, radnici više od pola godine nisu dobivali plaće te su pokrenuli stečaj 2011. godine.

Nesto dalje Radničkom cestom, na mjestu gdje se danas uzdiže staklena poslovna zgrada, nalazila se pak tvrtka Naprijed koja se bavila tekstilnom proizvodnjom. 1992. nje se dočepao Ante Gucić, pa je od tisuću radnika spala na današnjih nula. Proizvodnja je, naime, ugašena još 2002. godine. Tomislav Kiš iz Novog sindikata ispričao je kako su se u ovoj privatizacijskoj priči radnici, nakon zauzimanja pogona, ipak uspjeli izboriti za otpremnine iako su neki zakinuti za godine staza.

Na mjestu gdje je danas pogon Pan-Peka, nekad se nalazila tvrtka Zagrebački transporti, jedna od tvrtki koje su nastale cijepanjem Croatia busa na osamnaest manjih, početkom devedesetih.

»Ovdje se dogodio isti scenarij kao i u ostalim tvrtkama koje smo posjetili. Od tvrtke koja je zapošljavala više od 400 ljudi, ostalo ih je tek nekolicina. Poduzeće je u stečaju još od 2009. godine«, ispričao je Marinko Vidaković, sindikalni povjerenik Croatia busa koji je u toj tvrtki radio 29 godina, a danas je nezaposlen. Bivši direktor Leon Sulić zbog pljačke tvrtke osuđen je na zatvorsku kaznu.

Sljedeća u nizu tvornica koje su prije po-

četka privatizacije na Pešćenici osiguravale radna mjesta za šezdeset tisuća ljudi, bila je Zagrepčanka. Nekadašnja velika tvrtka za prodaju prehrambenih proizvoda zapošljavala je 1200 ljudi, a danas je svedena na kompleks ruševnih zgrada koje Zagrebački holding pokušava prodati investorima za izgradnju poslovnih i stambenih zgrada, između ostalog, neboderu od 36 katova, hotela i trgovačkog centra. Tijekom trogodišnjeg postupka privatizacije početkom

današnji predsjednik Novog sindikata Mario Iveković.

»Tijekom tri godine ovdje je bio centar radničkog organiziranja. Fond za privatizaciju pokušao je radnicima obećati da će dobivati plaću, a da ne moraju dolaziti na posao. Međutim, mi smo se odlučili nalaziti svaki utorak i svaki tjedan prosvjedovati pred drugom institucijom. Kako Vlada nije imala nikakvu volju da se tu proizvodnja nastavi, jednoga utorka smo krenuli na Markov trg. Kolona radnika je probila policijsku blokadu i, iako je bilo i ozlijedenih, primilo nas je šest ministara i tada je donesena odluka o sanaciji. Osnovana je nova tvrtka koja je počela funkcionirati. Broj radnika do 1999. godine smanjen je na 450 i tada je Vlada opet pokušala istjerati radnike s ove lokacije. Htjeli su tvornicu preseliti u Samobor. Znali smo da se radi o prijevari, međutim, nakon tri godine ljudi su bili iscrpljeni, a ja sam dobio otakz u Savezu samostalnih sindikata. Zagrepčanka je odmah nakon preseljenja poslana u stečaj«,

prisjetio se tadašnjih događanja Iveković koji je naglasio važnost solidarnosti među radnicima. Tako su radnici Zagrepčanke otišli pružiti podršku radnicima gore spomenute tvrtke Zagrebački transporti u štrajku.

Posljednja danas spomenuta tvornica osnovana je davne 1894. godine. Do nedavno je Tvornica željezničkih vagona Gredelj zapošljavala 1465 radnika. Danas je taj broj sведен na 900, a daljnja otpuštanja su u planu. Gredelj se naime, od prošloga mjeseca nalazi u stečaju, navodno zbog duga od pola milijarde kuna, iako su nekretnine tvrtke procijenjene na trostruko veću vrijednost. Stečaj se poklapa sa širim planovima o radikalnom smanjenju broja radnika i prodaji dijelova nekad cjelovitog želježničkog sustava. I ovaj slučaj pokazuje kako privatizacija nije završen proces, te se i dalje nastavlja usmjeravajući se, osim željeznica, na energetski sektor i zemljište.

Marš solidarnosti koji nas je proveo kroz ove horor priče hrvatske privatizacije završio je u Kulturnom centru Pešćenica, s grahom i tribinom pod nazivom »Deindustrializacija i radnički otpor«.

Mladi antifašisti u Maršu solidarnosti obilaze groblja opljačkanih tvornica

devedesetih godina iz poduzeća je izvučeno 27 milijuna kuna, utvrđio je i Državni ured za reviziju. Propadanje Zagrepčanke završilo je stečajem 2000. godine koji još traje. Zemljište od sto tisuća kvadrata izravnom nagodbom kupio je Grad Zagreb da bi ga potom prodali Holdingu za dvostruko veću svotu.

Tijekom svih tih godina spomenici industrijske arhitekture zapušteni su, ali u jednom od manjih objekata od 2010. djeluje i održava ga kolektiv reciKlaonica. »Kroz dvije godine ovdje je živjelo, kraće ili duže vremena, mnoštvo ljudi. Početkom mjeseca smo i službeno otvorili besplatnu trgovinu, gdje se 24 sata dnevno može doći i ostaviti ili uzeti stvari koje žele ili im trebaju. Ovdje djeluje i Infoshop, besplatna knjižnica i čitaonica kao i glazbeni studio«, opisala je jedna od članica kolektiva koji je Grad Zagreb početkom prošloga mjeseca pokušao izbaciti pod izlikom bjesnoće životinja.

Iako danas posve opustošena i meta investitorsko-zemljišnih apetita, Zagrepčanka je bila važno poprište radničkih borbi u Hrvatskoj, ispričao je tadašnji županijski povjerenik Saveza samostalnih sindikata i

Spomenik stradanju Sinta i Roma

•U Berlinu je 25. listopada, 67 godina nakon završetka Drugog svjetskog rata, otkriven Spomenik stradanju Roma i Sinta, a svečanosti su prisustvovali kancelarka Angela Merkel i predsjednik Njemačke Joachim Gauck

»Sada, kada je spomenik otkriven, tragično je što je to doživljaj za mali broj preživjelih«, izjavio je **Silvio Peritore**, član uprave Središnjeg vijeća njemačkih Sinta i Roma. Njemačkoj je trebalo puno vremena, mnogi smatraju i previše vremena, da i na ovakav način prizna genocid nad ovom manjinom tijekom vladavine nacista. »Primjerice, **Franz Rosenbach** bio je radnik na prisilnom radu, preživio je Auschwitz i obilazio je kasnije njemačke škole pričajući što je sve preživio. Ovaj 85-godišnjak bio je veliki zagovornik podizanja spomenika ubijenim Sintima i Romima u Njemačkoj, ali sada je na samrti«, tužno dodaje Peritore.

»U mnogim Memorijalnim centrima je genocid nad Sintima i Romima bio samo jedna povjesna fusnota u okviru Holokausta nad židovima. I znanost je to djelomično prespavača, a dijelomično svjesno potiskivala genocid«, dodaje Peritore. On kaže kako nije riječ o uspoređivanju broja žrtava - 6 milijuna ubijenih Židova i pola milijuna ubijenih Sinta i Roma. Otkrivanje spomenika u Berlinu zapravo predstavlja priznanje žrtavama, to je, kaže on, odgovornost povijesti kao rezultat Holokausta.

Mnogi su tijekom Drugog svjetskog rata bili deportirani u koncentracione logore

Razlozi za toliko čekanje

Njemačka savezna vlada donijela je naime, još 24. travnja 1992. godine odluku o podizanju spomenika kako ubijenim europskim Židovima tako i Sintima i Romima. Kao idealno mjesto odabran je položaj u blizini Brandenburških vrata u Berlinu. No, problemi i poteškoće pratili su gradnju takoreći, od samog početka. Primjerice, savezna uprava i grad Berlin uspjeli su se dogovoriti oko gradnje tek 2005. godine, a dok se s njome doista nije i započelo, potrajalo je još slijedeće dvije godine.

Drugi veliki problem vrtio se i oko imena spomenika. Naime, već neg-

dje u samom početku planova javila se jedna do tada nepoznata skupina pod imenom Sinti Allianz. Oni su uputili prosvjede zbog, prema njihovom mišljenju, netočnog i nepreciznog naziva, u smislu da pod pojmom Sinti i Romi ne spadaju svi oni koje su nacisti jednostavno nazivali ciganima. U skladu s time, organizacija Sinti Allianz je predložila da se i spomenik tako nazove (Spomenik ciganima, žrtvama nacionalsocijalizma). Prema njihovom mišljenju, ova riječ ne zvuči diskriminirajuće ako ju se ne koristi u diskriminirajućem nego u sasvim neutralnom kontekstu. Ovom zahtjevu se suprotstavilo Središnje vijeće Sinta i Roma, s argumentom da su naziv cigani koristili nacisti te da ga se u tom smislu ne smije koristiti.

Romi u Berlinu

»Sukob oko naziva iskorišten je kao izgovor da se ne nastavi s gradnjom. Mislim da je jednostavno nedostajalo političke volje da se cijela stvar brže provede u djelo i završi«, rekao je primjerice **Herbert Heuss**, glasnogovornik Središnjeg vijeća Sinta i Roma. Ovaj sukob oko naziva je ipak na kraju okončan. Sinti Allianz i Središnje vijeće Sinta i Roma su se složili oko toga da

na kraju neće biti nikakvog naziva već da će na ploči spomenika stajati riječi iz ondašnjeg zakona vezanog za progone određenih etničkih skupina te da spomenik bude posvećen svima njima. Na površinu samog bazena uklesane su riječi (na engleskom i njemačkom) talijanskog romskog pjesnika Santina Spinellija: »Ugašene oči, hladne usne, tišina, slomljeno srce, bez daha, bez riječi, bez suza«.

Romi i dalje ugroženi

Oko 12 milijuna Roma danas živi u Europi i u mnogim zemljama su i dalje na margini društva. U Mađarskoj, Rumunjskoj, Češkoj i Slovačkoj uskraćena su im elementarna ljudska prava. Nemaju pristup zapošljavanju, zdravstvenom sustavu, normalnim uvjetima stanovanja. Osvrćući se na najnovije brojke koje pokazuju kako Romi trenutno pojačano dolaze u Njemačku, Silvio Peritore smatra da oni dolaze jer ovdje traže sigurnu ekonomsku osnovu za život dostojan čovjeka, te da je njihova nuda razumljiva i opravdana. On je uvjeren, kada bi oni dobili iste šanse za život kao i drugi, da bi većina krenula putem kojim idu integrirani pripadnici društva.

DW.DE

Otvaranje Spomenika stradanju Roma i Sinta

Muzej Like bez eksponata o NOB-u

•Žalosno je da se u Muzeju Like u Gospicu, u kome se prikazuje »Povjesno oružje«, ne može vidjeti ništa iz NOB-a. Je li moguće zaboraviti da je Like u NOB-u dala 25.000 boraca, od kojih je 9.000 ostavilo i svoje živote za slobodu?

Autobusom, zajedno s 50 putnika, 6. listopada išao sam u grad Gospic na »Jesen Like«, u želji da vidim, ne samo narodni sajam, nego i ljepote tog dijela Like, najstaničkijeg područja domovine Hrvatske u drugom svjetskom ratu. Glavni povod mi je i bio, što sam kao mladić iz Dalmacije, rođen na otoku Viru, sudjelovao kao borac, partizan, s puškom u ruci na području Like, u sastavu proslavljenje Šeste ličke proleterske divizije »Nikola Tesla«, jedne od najelitnijih divizija Titove pobjedničke Armije u Drugom svjetskom ratu.

Prije nego što smo stigli u Gospic voditeljica puta podsjetila je putnike u autobusu da oni koji želete, prije nego što počne zavičajni program, mogu posjetiti Muzej Like u Gospicu i izložbu »Povi-

jesno oružje Muzeja Like Gospic«. Srdačno nas je dočekala pred ulaskom u prostorije Muzeja mlađahna voditeljica, u funkciji dokumentarista u Muzeju **Marija Rukavina**, koja nas je s puno žara, volje i zalaganja vodila kroz prostorije Muzeja, u želji da nam što cjelevitije prikaže izložbene eksponate.

Kada nas je voditeljica dovela do prostorije u kojoj su izloženi eksponati iz Domovinskog rata, obrambenog, opravdanog i pobjedničkog rata nad poznatim agresorom, s punom pažnjom sam razgledao i slušao objašnjenja voditeljice. Ali kada sam voditeljicu Rukavinu upitao zašto nam prije nije prikazala eksponate iz partizanskog rata, iz NOB-a u Hrvatskoj, koji je vremenski bio prije Domovinskog rata, dobio sam

odgovor da u tom muzeju nećemo moći ništa vidjeti iz perioda NOB-a, iako je i to nekada bilo u tom muzeju, ali da toga više nema.

Tužno je i žalosno da se Muzej Like u Gospicu, u kome se prikazuje »Povjesno oružje«, ništa ne može vidjeti iz slavne Narodnooslobodilačke borbe, pa ni onih povijesnih događanja iz NOB-a, koji su se događali na području Like. Je li moguće zaboraviti da je Like u toku NOB-a u Hrvatskoj dala 25.000 boraca s puškom u ruci, od kojih je 9.000 ostavilo i svoje živote na bojnom polju? Ti borci su uz pomoć boraca iz Sjeverne Dalmacije u toku četverogodišnje borbe pod svojom kontrolom držali većinu Like i time omogućili da na ličkom području mogu boraviti brojne značajne institucije i ustanove - presudne za uspješnu NOB-u, ne samo Like već i cijele Hrvatske. Ali ništa od oružja kojim i kakvim su se lički i dalmatinski borci u Lici borili protiv okupatora i domaćih izdajnika, slugu okupatora, ne može se vidjeti u gospičkom muzeju.

To je tužno, žalosno, pa i sramotno, ali to neće i ne želete vidjeti povijesni revizionisti, oni koji bi željeli pobjedničku Narodnooslobodilačku borbu prikazati gubitničkom, a poražene snage u Drugom svjetskom ratu dovesti na pobjedničko postolje. Sigurno je da takav film neće nikada moći gledati na ekranima u našoj dragoj domovini Hrvatskoj.

Nikola Budija

Muzej Like u Gospicu

Rijeka

Hrvatski antifašisti u Anconi

•Dinko Tamarut i Rastko Schwalba novi članovi Upravnog odbora Stalnog foruma antifašističkih i partizanskih organizacija te povijesnih instituta jadranskih i jonskih gradova

Predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije **Dinko Tamarut** i predstavnik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rijeke **Rastko Schwalba** sudjelovali su u Anconi, u Italiji na godišnjoj skupštini Stalnog foruma antifašističkih i partizanskih organizacija te povijesnih instituta jadranskih i jonskih grado-

va. Tema ovog skupa bila je: Žene i muškarci sudionici Otpora (NOB-a) za antifašističku demokratsku Evropu o čemu je svoje priloge dalo 12 sudionika.

Prije početka radnog dijela Forum-a, sudionici skupa su se prisjetili poznatog partizanskog komandanta i osnivača Forum-a **Emiliija Feretti-ja Ferre** te održali komemoraciju za

preminulog predsjednika **Nazarena Rea** i predstavnika Splita **Milivoja Lalina**.

Uz antifašiste iz Hrvatske, skupu su prisustvovali i predstavnici iz Albanije, Crne Gore, Slovenije i Italije, a Dinko Tamarut i Rastko Schwalba na Skupštini su izabrani u novi Upravni odbor Forum-a.

N.L.

Povijesni dan za Zadar i Hrvatsku

♦Zadar je 24 godine bio pod fašističkom okupacijom i da nije bilo Narodnooslobodilačke borbe i Domovinskog rata, u kojem je obranjeno ono što je stećeno u NOB-u, i danas bi ovdje na vlasti bio tuđin, rekao je predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Zadra Nikola Budija

Članovi i članice Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Zadra položili su u srijedu 31. listopada vijence na spomenik borcima palim u II. svjetskom ratu te na Središnji križ, u spomen braniteljima poginulima u Domovinskom ratu i na taj način obilježili 68. obljetnicu oslobođenja grada. Njima su se pridružila izaslanstva SDP-a i HNS-a, na čelu s predsjednicom zadarskog SDP-a **Ingrid Antičević-Marinović** i predsjednicom županijskog HNS-a **Vesnom Sabolić**.

Ovaj datum - 31. listopada je povijesni dan, ne samo za građane Zadra, nego za cijelu našu domovinu Hrvatsku, jer je Zadar peti grad po veličini u Hrvatskoj. Zadar je 24 godine bio pod fašističkom okupacijom i da nije bilo Narodnooslobodilačke borbe i Domovinskog rata, u kojem je obranjeno ono što je stećeno u NOB-u, i danas bi ovdje na vlasti bio tuđin. Bilo bi nam draga da su i predstavnici Grada Zadra skupa s nama položili vijence, kao što su to učinili 26. srpnja u Malom Ižu. Očekivali smo da će biti do sljedni. Nisu bili i neka to ide na njihovu

Polaganje vijenaca u povodu Dana oslobođenja Zadra

čast i odgovornost. Drago nam je što su ove godine, kao i svake godine, s nama položili vijence predstavnici SDP-a i HNS-a. Oni znaju što treba cijeniti u ovoj zemlji. Ovaj spomenik podignut je u čast palih boraca 19. dalmatinske divizije. Ona je, u vrijeme kad je oslobođen Zadar, imala oko

10.000 boraca, a oko 3.000 boraca bilo je s područja sadašnje Zadarske županije i bio bi red da im se sve razine vlasti poklonje, rekao je nakon polaganja vijenaca **Nikola Budija**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Zadra.

Z.L.

Kresini

•Komemorativni skup za 57 nevinih žrtava stradalih 1943. godine

Polaganjem vijenaca na spomenik s otisnutim imenima žrtava na ulazu u selo Kresini i komemorativnim skupom odana je počast za 57 nevinih žrtava fašističkog terora koji se dogodio 7. listopada 1943. godine.

Nazočne je pozdravio **Drago Pulić**, predsjednik SABA Rovinjštine, a govorio je **Aurelio Folo**, član Predsjedništva SABA Istarske županije. On je podsjetio na zbivanja tadašnjih dana u Istri, odnosno Žminjštini, te istaknuo da su dva dana ranije stradale i nevine žrtve u selima Grizili, Cere i Feštini što ukazuje na to da je bila riječ o organiziranom uništenju i zastrašivanju lokalnog stanovništva u velikoj njemačkoj ideologiji pokoravanja čitave Europe. Tog se kognog 7. listopada tek nekoliko mještana uspjelo spasiti dok su ostali svi ubijeni ili spaljeni u svojim domovima.

NE PONOVILO SE

Folo je kazao da se sljedeće godine obilježava 70. obljetnica ovog pokolja, te da se planira obnova spomenika, za što već postoji idejno rješenje. Uz to, organizacija se želi podići i na višu razinu, odnosno upriličiti okrugli stol, stručni skup na kojemu će se tematski raspraviti tragedije Žminjštine

u razdoblju od 1943. do 1945. godine.

- Na skupu će sudjelovati povjesničari, kako bi se već jednom rekla prava istina – da ne piše svatko povijest po svom načinu i ideologiji, nego neka to obavi struka – zaključio je Aurelio Folo.

M.B.

Skupina sudionika komemoracije ispred spomenika u selu Kresini

•Legenda o prvoj oružanoj pionirskoj jedinici u Hrvatskoj ne počinje datumom njezina osnutka (7. studenoga 1942. godine) nego strašnim pokoljem koji je i desetogodišnjeke natjerao da gledaju smrti u oči

Malo selo – Divoselo dalo je veliki obol u Narodnooslobodilačkom ratu. U ovom liličkom naselju, 1. lipnja 1941. godine pukla je prva ustanička, antifašistička puška, 2. kolovoza formiran je Prvi narodnooslobodilački odbor, kao organ vlasti. Godine 1942. (16. travnja) formiran je poznati partizanski bataljun »Pekiša Vuksan«, koji je kasnije kao 2. bataljun ušao u sastav Prve hrvatske udarne brigade, a potom Prve brigade 6. ličke proleterske divizije »Nikola Tesla«.

Sedmog studenoga 1942. godine formirana je Prva pionirska partizanska četa u Divoselu (prva u Hrvatskoj). Za komandira čete određen je, tada trinaestogodišnjak **Gojko Matić**, danas predsjednik Podružnice antifašističkih boraca i antifašista Lepoglava. Za komandire triju vodova postavljeni su petnaestogodišnjaci: **Mile Počuća**, **Pećo Stanić i Ljubiša Vojnović**. Na brdu Klepalište, pod Velebitom, okupila su se toga jutra 42 odabrana dječaka, od kojih je najstariji **Dragan Vujnović** imao 16 godina. Najviše je bilo trinaestogodišnjaka.

Legenda o prvoj oružanoj pionirskoj jedinici u Hrvatskoj ne počinje datumom njezina osnutka, nego strašnim pokoljem koji je i desetogodišnjake natjerao da gledaju smrti u oči i bore se nejakim snagama za goli život. Tragično stradanje više od 700 stanovnika Divosela, od kojih su više od polovice bila djeca, nagnalo je preživjele mališane da se, kao i njihovi očevi i starija braća, late oružja. Ta su djeca stala u prvi vojnički stroj, čvrsto stežući pušku o desnem ramenu. Mahom su to bile kratke »talijanske«, kao stvorene za male borce, ali bilo je i »mauzera«, »zbrojovki« i jedan puškomitrailjer.

Ratnici od puške manji

Tragična je bila spoznaja da je većina njih već dobrano omirisala barut, a neki su bili i ranjavani. Djeca iz Divosela, Rizvanuše, Brušana, Ličkog Novog, Čitluka, Ornica, Smiljana i Lukova Šugarja nisu toga jutra gajila maštovite, romantične iluzije o ratu iz povijesnih romana. Znali su što je smrt i umiranje, što bespomoćnost pred golim

PRVA PIONIRSKA PARTIZANSKA ČETA

nožem, što pasivnost u borbi. Bili su to vučići spremni da što skuplje prodaju svoju vlastitu kožu, svjesni da prema njima nitko neće imati milosti.

Iako je do kraja rata kroz četu prošlo ukupno 78 pionira, ona nikada nije dosegla brojnost »prave« partizanske čete – 150 do 200 boraca, ali se tukla kao da u svom sastavu ima tri bataljuna, jer je od osnutka do kraja rata na Divoselo izvršeno 89 napada koje su pioniri dočekali s oružjem u ruci, a borbeni ugled dječaka toliko je bio velik u neprijateljskim redovima, da se ni jedna njihova jedinica nije usuđivala zanoćiti u selu.

Teško se danas staviti u poziciju tih dječaka, od kojih je 17 poginulo u borbi, uspješno branilo i čvrsto držalo vatrene položaj na crti od Rizvanuše do Čitluka, dug oko 12 kilometara, dok su se ispred njih nalazila neprijateljska uporišta. Ta prva pionirska naoružana četa od svog formiranja do oslobođenja zemlje uspješno je, ne samo odbila brojne napade moderno naoružanih neprijateljskih bataljuna, nego i nanosila gubitke u živoj sili i plijenila naoružanje i ratnu opremu. Ta četa naoružane djece, primjerice, u jesen 1944. godine, uz pomoć nekoliko odbornika i partizanskih invalida, uništila je kompletну ustašku 35. bojnu, štiteći svoje živote te oko 600 preživjelih stanovnika Divosela i pedesetak hrvatskih obitelji, izbjeglih pred ustaškim terorom iz zapadne Like.

Ta mala vojska počela je najteži dio vojničkog posla od prvog dana jedinice – borbu, svakodnevnu, neprestanu. Zasjede, straže, patrole i izvidnice postavljane su svakog ljetnog dana u 4, a zimskoga u 6 sati izjutra i trajale sve do mraka, jer noć je bila posve sigurno vrijeme kad su se neprijatelji povlačili u sigurnost svojih utvrda. Prve žrtve u četi bila su braća **Mile i Dušan Obradović**, koje su ustaše jednoga jutra iznenadile u patroli, ali iako teško ranjeni,

dječaci su se lavovski borili, sve dok nisu natjerali ustaše na povlačenje. Ubrzo, od zadobijenih rana dječaci su umrli.

Najmlađi borac čete, mali **Vlado Vujošević**, upao je u zasjedu, bez izgleda za obranu. Nađen je u Velebitu nakon četiri dana, privezan za malo stablo, sav izmasakriran, u polusjedećem stavu. Imao je 12 godina!

Junaštvo dječaka boraca

Položaj golobradih dječaka kao partizanskih boraca po svim objektivnim shvaćanjima bio je daleko teži i za život opasniji, nego mladića njihova uzrasta i dobi, u većim borbenim partizanskim formacijama u kojima se pionirima iz humanih i očinskih poriva poklanjala veća pozornost, skrb i zaštita. Dječake borce iz pionirske partizanske čete na položajima i u bitkama nije imao tko zamijeniti, ni požaliti – tek poneki invalid koji se vratio kao ranjenik iz većih partizanskih jedinica, nesposoban za duge marševe, ili odbornik NOO-a, ili šezdesetogodišnji seljanin... Ali i takvih je iza pokolja u Divoselu, prije sedamdesetak godina, sposobnih za oružje, bilo malo.

Junaštva dječaka boraca ostala su zasjenjena velikim bitkama i slavnim partizanskim jedinicama. Šezdesetak dječaka u dobi od 12 do 16 godina, gotovo tri pune ratne godine odolijevalo je najezdama neprijatelja. Od osnutka jedinice pa sve do oslobođenja mali su se ratnici svakodnevno tukli s ustašama, ali i Talijanima i Nijemcima. U svoj nepisani ratni dnevnik upisali su stotinjak krvavih okršaja. Koliko je borbi i susreta sa smrću imala ta skupina dječaka, možda se nikada neće točno saznati, jer djeca nisu imala ni svoje kroničare, ni ratnu dokumentaciju.

B. M.

Skupina boraca Pionirske čete u predahu borbi, Divoselo, 1944. godine

•Udruga antifašističkih boraca i antifašista Požege upriličila je 11. studenog, povodom svog desetog rođendana, svečanu sjednicu kojoj su nazočili brojni članovi i gosti

Prvi predsjednik udruge, **Borivoj Zarić** podsjetio je na dane osnivanja 2002. godine, kada je udruga osnovana na inicijativu **Ivana Fumića**, tada predsjednika Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i pokojnog **Ante Magicā**, člana Predsjedništva. Tada je u Požegi udruga osnovana sa 18 članova, a kroz desetogodišnji uspješni rad pridružio im se veliki broj novih, pa sada udruga broji preko 150 članova.

Za doprinos razvoju udruge plakete su dobili gradonačelnik Požege **Zdravko Ronko** i **Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH. Zarić je svima čestitao i Međunarodni dan borbe protiv fašizma, antisemitizma i ksenofobije.

Posebno zadovoljstvo svi su izrazili činjenicom da se udruzi pridružilo puno mladih ljudi, koji uz seniore i učesnike NOB-a, borce i antifašiste, danas mogu raditi na obilježavanju povijesnih događaja iz Narodnooslobodilačke borbe protiv fašizma, ali i danas djelovati sa pozicijama antifašizma.

Požega je imala dugu tradiciju radničkog i sindikalnog pokreta, još prije Drugog svjetskog rata. Njezini brojni građani sudjelovali su u NOB, a mnogi su i poginuli s puškom u ruci. No, i ustaška vlast je također ostavila dubok trag - u požeškom logoru ubijeno 1941. g. 360 Srba, a u selu Sloboština, u ljeto

Obljetnica Udruge s puno mladih članova

Zajednička fotografija domaćina s uvaženim gostima svečane sjednice

1942. ustaše su u pet bunara bacile čak 1369 žrtava - žena, djece, staraca iz tog i okolnih sela te izbjeglice s Kozare.

Stoga su po završetku rata u Požeštini podignuti brojni spomenici. No, mnogi od njih uništeni su ili devastirani početkom devedesetih.

Udruga je u ovih deset godina svojim dobrovoljnim radom uredila nekoliko uništenih i oštećenih spomenika iz NOB-a, kao spomenik u Dubokoj, Striježevici, Leštu, Podsreću, Škrabutniku, Kamenskoj, a kao posebno zahtjevnu, potpuno obnovili grobniču Nikoli Demonji. Zaustavili su od propadanja spomenike i obilježili neke poznate datume iz antifašističke borbe u Sloboštini, Sjenjaku, Dočiću, Kamenskoj, Mijaćima i uredili neka grobišta. U tom radu surađivali su s udrugama antifašista iz Slatine, Daruvara,

Osijeka, Slavonskog Broda, Gline, Pakrača i Lipika.

Desetu obljetnicu čestitao im je i požeški gradonačelnik i saborski zastupnik **Zdravko Ronko**, koji je najstarijo članici, učesnici NOB-a **Neni Dujaković** uručio cvijeće.

Čestitke su uputili Ivan Fumić u ime SABA RH, **Vedran Žuvela** u ime Forum seniora SDP-a Hrvatske i **Miroslav Grozdanović**, zamjenik župana Požeško-slavonske županije.

Članovi Udruge antifašista očekuju u svom dalnjem radu i veću podršku grada, županije i države, posebice kod obnavljanja spomenika za koje sami nemaju dostatnih sredstava, naročito spomenika koji su proglašeni i kulturnim i spomeničkim dobrima.

KTŠ

Beli Manastir

D elegacije Udruge antifašističkih boraca i antifašista Beli Manastir, koju je predvodio **Nikola Opačić**, Grada Belog Manastira na čelu s gradonačelnikom **Ivanom Dobošem**, Baranjsko-ruskog društva prijateljstva Belog Manastira i SDP Beli Manastir, 11. studenog su obilježile 68. obljetnicu Batinske bitke, odavanjem počasti palim borcima Crvene armije i NOR-a i polaganjem vijenaca i cvijeća na spomenik na Trgu slobode i na zajedničku grobniču na Partizanskom groblju.

Nakon polaganja vijenaca i prigodnog govora, sudionici su se uputili na Memo-

Spomen na Batinsku bitku

rijalni kompleks Batinske bitke u Batini, gdje su također položeni vijenci i cvijeće. Vijence su položile i delegacije SUBNORA i Vojvodine i UABA Osijek.

Prigodne govore održali su **Nikola Opačić, Pero Matić i Jovo Nišević**.

Delegacije UABA Osijek i Beli Manastir su nakon toga prisustvovali svečanom obilježavanju Batinske bitke na drugoj obali Dunava, u organizaciji SUBNORA i Sombor, uz polaganje vijenaca u Dunav i prigodni kulturno-umjetnički program, nakon čega je upriličen zajednički ručak i druženje u Somboru.

N.O.

•Jedna od najvećih odlika 13. proleterske brigade bila je njena čvrsta povezanost s narodom – istaknuo je Rade Bulat, ratni komandant na 70. obiljetnici osnutka te proslavljenе jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske

O bilježavanju 70. obiljetnice formiranja 13. udarne proleterske brigade Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske otpočelo je polaganjem vijenaca ispred spomenika brigadi u Gornjem Sjeničaku te odavanjem počasti poginulim borcima i evociranjem sjećanja na trnovit borbeni put brigade. Vijence su položili ratni priпадnici te proslavljenе jedinice – Adam Mraović, Danica Jantovjak i Ivan Pavković, te brojna izaslanstva antifašističkih udruga i lokalnih tijela vlasti.

Poruka ratnog komandanta

-Jedna od najvećih odlika 13. proleterske brigade bila je njena čvrsta povezanost s narodom Žumberka i Pokuplja, kao i s radnicima, omladinom i građanima antifašista Zagreba. Hrvatski narod s tih područja smatrao je »Končarevce« svojom brigadom, popunjavao ju je novim borcima, hranio i snabdjevao svim potrebnim, otkidajući i od svojih usta, pomagao u stvaranju što povoljnijih uvjeta za izvođenje njenih borbenih akcija. Bio sam prvi komandant brigade, poveo je na njen blistavi ratni put. Za ratni put i uspjeh 13. proleterske brigade bilo je od ogromnog značaja što je njen borbeno jezgro sačinjavao 1. proleterski bataljun Hrvatske i što su partijska i skojevska organizacija iz Zagreba stalno u nju upućivale radnike, studente i đake, te je brigada sve više postajala jedinica zagrebačkog proletarijata. Birali smo borce koji su bili spremni na žrtve. Teško mi je danas govoriti kako su naši borci krv proljevali za slobodu i istinu, zato ne mogu oprostiti nikome tko dovodi u pitanje te žrtve – istaknuo je pred tristotinjak antifašističkih boraca i poklonika antifašizma Rade Bulat, ratni komandant brigade, narodni heroj i umirovljeni general.

Jovan Vejnović, potpredsjednik SABA RH, na skupu je, među ostalim kazao:

-Danas smo u Hrvatskoj svjedoci orkestriranog i vrlo dobro organiziranog nastupa dosta širokog fronta snaga, čiji je krajnji cilj kompletna revizija Drugog svjetskog rata i uloge NOB-a u tzv. NDH

ČVRSTA POVEZANOST S NARODOM

Rade Bulat, ratni snimak

u njemu. To rade proustaški revizionisti. Ne samo kako bi rehabilitirali tzv. NDH i ustaštvo, već to rade da bi rehabilitirali dijelove ustaškog koncepta i ponudili njegovu ugradnju u sistemska rješenja, na kojima počiva današnja Hrvatska. Dakle, oni to čine kako bi Hrvatsku skrenuli s europskog i demokratskog puta i vratili je u kaljužu nacionalizma ili točnije rečeno – šovinizma i rasizma. Dakako, demokratske snage u hrvatskom društvu i državi danas su jače od revizionista. Ali ono što brine je šutnja demokratskih snaga i državnih tijela. Jer, napadi revizionista su udar na temeljne postavke hrvatskog Ustava. Šutnja i potencijivanje takvih učestalih napada samo ohrabruju te snage i nude im mogućnost i šanse da postanu još agresivniji.

Otpor protuustavnim akcijama

»Mi smo danas suočeni s tezom o tzv. komunističkim zločinima koji su trajali u ratu, nastavljeni u bivšoj Jugoslaviji pa tako i u Hrvatskoj. Pišu se tomovi knjiga koje netko financira, njihovi autori dobijaju zapažene prostore u medijima i na javnim tribinama. Oni su stigli dotle da u velikoj mjeri formiraju javno mišljenje, a naročito djeluju na formiranje stavova mlade generacije koja niti nema drugu informaciju o Drugom svjetskom ratu i poraću u Jugoslaviji i Hrvatskoj. Po njima sve treba lustrirati. Ovo nije nimalo bezazlena situacija. Oni traže otvaranje rata prema svemu što se dešavalo do devedesetih godina prošlog stoljeća. Hapse devedesetgodišnjake, Crkva daje nalog popovima da prekapaju grobnice tzv. ko-

munističkih zločina. Ako se društvene i političke snage u ovom društvu i državi ne suprotstave ovim protuustavnim akcijama onda će se oni koji ih izvode uskoro početi baviti nama«, zaključio je Vejnović.

O borbenom putu brigade kazivao je Petar Raić, predsjednik Sekcije 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar« pri SABA RH. Skup su među inim, pozdravili: Miljenko Rebić, karlovački dožupan, Dubravko Delić, zamjenik gradonačelnika Karlovca, Vedran Žuvela, u ime gradonačelnika Grada Zagreba, Rade Kosanović, načelnik općine Krnjak, Marko Carević, predsjednik Mjesnog odbora Sjeničak-Utija, Željka Janac, zamjenica župana Metlika, Alojz Godec, predsjednik boračke udruge Brežice, Franjo Cvrtila, ratni pripadnik 16. slavonske omladinske brigade »Joža Vlahović« i Mirko Miladinović, predsjednik UABA Karlovac. Višnja Hotko pročitala je brzojav Sekcije 1. proleterske divizije iz Beograda, upućen preživjelim borcima 13. proleterske brigade.

U kulturno-umjetničkom programu nastupile su članice KUD-a »Maticе umirovljenika« iz Susedgrada pod ravnateljem Danice Kanceljak, ratne pripadnice brigade, pjevački zbor KUD-a »Prosvjeta« iz Vrginmosta i recitator Petar Manojlović iz Gornjeg Sjeničaka.

Blistav ratni put

Trinaesta brigada »Josip Kraš« formirana je 7. studenog 1942. godine u Gornjem Sjeničaku od 1. proleterskog bataljuna Hrvatske i Žumberačko-pokupske NOP odreda. U Žumberku je brigada zbog uspjeha postignutih u borbama, 11. prosinca 1942. godine preimenovana i proglašena 13. udarnom proleterskom brigadom »Rade Končar«. Na dužnost prvog komandanta brigada postavljen je Ante Banina. Međutim, zbog njegovog ranjavanja, birgadu je na njen ratni put poveo Rade Bulat.

Početkom studenog 1943. godine, 13. proleterska brigada ušla je u sastav 1. proleterske divizije. Sudjelovala je u banjalučkoj, drvarske i beogradskoj operaciji i na Srijemskom frontu. Nakon probroja Srijemskog fronta u rajonu Bapske, brigada sudjeluje i u progonu neprijatelja na pravcu Vukovar-Đakovo-Pleternica-Nova Gradiška-Čazma-Zagreb, gdje je i završila svoj 17.500 kilometara dug borbeni put. U redovima brigade borilo se preko 9.000 boraca, od kojih je svaki četvrti dao život za slobodu. Iz svojih redova iznjedrila je čak 17 generala i 15 narodnih heroja.

B. M.

Tradicionalni »Dani AVNOJ-a«

♦Muzej AVNOJ-a u Jajcu svake godine manifestacijom »Dani AVNOJ-a« obilježava Drugo zasjedanje Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, održano 29. studenoga 1943. godine

Na tom su zasjedanju sudjelovala 142 vijećnika, predstavnici BiH, Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Makedonije i Slovenije, koji su stvorili federalnu državu.

Na istom zasjedanju je donesen dokument - Odluka o izgradnji Jugoslavije na federalnim principima uz potpunu ravнопravnost njenih naroda i narodnosti, koji je označio završetak stvaranja državnih organa Jugoslavije. Nakon završetka rata, a s obzirom na veliku važnost, objekt u Jajcu, u kojem je zasjedanje održano, obnavljan je 1947. i 1953. godine i pretvoren u muzej Drugog zasjedanja AVNOJ-a.

Direktor Muzeja **Enes Milak** istaknuo je: »Prije rata to je bio državni praznik (29.11.) i tada se slavilo, a sada je to

datum koji se obilježava. Ove smo godine imali oko 2.500 do 3.000 ljudi koji su došli obilježiti ovaj događaj na prigodnoj manifestaciji.«

U okviru te manifestacije otvorena je izložba crteža koji se odnose na grad Jajce. Radi se o 293 crteža koji su vraćeni u ovaj muzej iz Muzeja savremene umjetnosti Banja Luka, o zbirci izvanredne umjetničke vrijednosti.

Muzej je spomenik kulture pod zaštitom države. »U najboljim godinama bilo je po 50.000 posjetilaca godišnje, dok smo 2008. godine imali samo 5.000 posjetilaca. Prije rata, posebno kada su bili jubilarni datumi, Josip Broz Tito je dolazio u Jajce sa čitavim političkim i državnim vrhom, te

diplomatskim korom. Jajce se tada pretvaralo u prijestolnicu Jugoslavije, na tri-četiri dana«, prisjeća se Milak.

Najbrojniji posjetitelji Muzeja dolaze iz Slovenije, posebno za »Dane AVNOJ-a«. Tu nije riječ o jugonostalgiji, već poštivanju tradicije.

Ovogodišnjoj manifestaciji nazočili su brojni antifašisti, borci NOR-a, predstavnici nekih političkih stranaka, te nevladinih organizacija iz BiH i bivših jugoslavenskih republika.

U okviru »Dana AVNOJ-a u Jajcu« održana je i svečana sjednica SABNOR-a, zajedno s predstavnicima antifašista i borača NOR-a Jajce, a razgovaralo se o dalnjim aktivnostima. Toj sjednici su prisustvovali i predstavnici iz drugih republika bivše Jugoslavije, a nakon nje su položeni cvijeće i vijenci na spomenik u Jajcu.

Na pozornici, ispred zgrade Muzeja, upriličen je kulturno zabavni program u kojem su sudjelovali predstavnici iz bivših jugoslavenskih republika, a prisutnima se obratio i novi predsjednik SABNOR-a BiH **Josip Baotić**. Skup je tradicionalno završen kozaračkim kolom.

R.I

Bihać

Polaganjem cvijeća na partizanskom groblju Borići u Bihaću, nekoliko stotina antifašista iz BiH, Slovenije, Hrvatske, Srbije i Crne Gore, obilježilo je 70 godina od Prvog zasjedanja AVNOJA - »Dani Bihaćke republike 1942.-2012. antifašizam, jučer, danas, sutra...«. Bila je to prilika da se gosti, ali i Bišćani prisijete 70. godišnjice osnivanja AVNOJ-a (Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije).

Održavanjem prvog zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću su praktično udareni temelji budućoj zajedničkoj državi Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. Slobodni teritorij proglašen je Bihaćkom republikom, a bio je to tada najveći slobodni teritorij u Evropi kojeg su kontrolirale partizanske snage NOP Jugoslavije...

Nakon polaganja cvijeća, održana je svečana sjednica povodom 70-te godišnjice AVNOJ-a u dvorani Kulturnog centra. Na tom skupu u Bihaću govorio je i predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske **dr. Tomislav Badovinac** i zahvalio Društvu Tito Bihać, inicijatoru organizacije spomena na 70 godina od Prvog zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ).

»Pred kraj 1942. godine, za nepunih 19 mjeseci Narodnooslobodilačke borbe

Obilježili 70. godišnjicu Prvog zasjedanja AVNOJ-a

(NOB), Bihać je postao glavni grad oslobođene teritorije, koja je bila veća i od nekih europskih država, kao što je Belgija ili Švicarska. Postojanje te, velike i povezane, oslobođene teritorije narod je prozvao »Bihaćka republika«.

Na Prvom zasjedanju AVNOJ-a u Bihaću položeni su temelji jedinstva naše zemlje - Jugoslavije i stvoreni su prvi oblici nove narodne države«, rekao je dr. Badovinac.

»Imajući u vidu da je Bihać jedno od najznačajnijih povijesnih mesta u NOB-u predlažem« naglasio je dr. Badovinac, »da Društvo »Josip Broz Tito« Bihać, temeljem povijesne činjenice da je u Bihaću ostvarenovo Prvo zasjedanje AVNOJ-a i formiran USAOJ, proglaši SPOMEN DANE od 26. do 29. studenog, te da ga sva društva »Josip Broz Tito« i druga antifašistička društva prihvate kao dio svoje baštine NOPJ«.

R.I

Na skupu u Bihaću govorio je i predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske **dr. Tomislav Badovinac**

HRVATSKA SE TEMELJI NA DEMOKRATSKOM ANTIFAŠIZMU

•To je zajednička poruka govornika na svečanoj akademiji u povodu 70. obljetnice osnutka Prvog hrvatskog korpusa pod pokroviteljstvom Ive Josipovića, predsjednika Republike Hrvatske

Pozdravljajući nazočne, Josip Leko, predsjednik Hrvatskog sabora, naglasio je kako su antifašizam i NOP u Drugom svjetskom ratu bili i ostaju temelji hrvatske državnosti, slobode i naslijeda svih građana Hrvatske. »Demokracija bez antifašizma ne postoji. Europska unija uređena je također na temeljima antifašističkih i demokratskih vrijednosti«. Ulaskom u Europsku uniju »neće se stati u izgradnji tih vrijednosti, za koje su se zalagali partizani u NOB i branitelji u Domovinskom ratu«, dodao je Leko.

Promicanje antifašističkih vrijednosti

Drago Lovrić, načelnik Glavnog stožera OS RH, izaslanik predsjednika Republike Ive Josipovića, istaknuo je kako su u NOB »udareni temelji modernoj antifašističkoj Hrvatskoj«. Hrvatska kao članica UN, NATO-a i uskoro Europske unije gradit će i nadalje državu pravde, a »za tu pravdu i slobodu ginulo se u Narodnooslobodilačkoj borbi, ali i u Domovinskom ratu«, zaključio je Lovrić.

Henrik Ofstad, veleposlanik Kraljevine Norveške podsjetio je na ratna stradanja Norveške i Jugoslavije, odnosno Hrvatske. Govorio je o značenju antifašizma u Europi i potrebi borbe protiv ekstremizma danas, kad se zbog »krize ponovno javljaju glasovi ekstremizma i nacionalizma«.

Davor Bernardić, predsjednik zagrebačke Gradske skupštine rekao je da su »hrvatski partizani bili jedna od najorganiziranih vojnih formacija u Europi«. Založio se za afirmaciju istine o antifašističkom NOB-u, te da se moramo »suprotstaviti pokušajima povijesnog revisionizma. Hrvatska je boja crvena«, poručio je Bernardić. Slavko Kojić, pročelnik Gradske uprave za financije pozdravio je skup kao izaslanik zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića. Kazao je kako se »Grad Zagreb nikad nije odrekao vrijednosti svoje antifašističke prošlosti, unatoč pojedinačnim pokušajima da se ona obezvrijedi ili umanji«.

Ratko Maričić, predsjednik SABA RH upozorio je »da je status antifašizma u Hrvatskoj krajnje zabrinjavajući. Ne samo da je nedopustiv odnos prema značajnim

Predsjednik Hrvatskog Sabora Josip Leko
na svečanoj akademiji

dogadjajima iz NOB-a i spomeničkoj baštini, nego se to odnosi i na ukupni doprinos Hrvatske i prema partizanima – antifašistima...

Savez naših udruga i zajednica udrugantifašista ulaže napore u okviru svojih mogućnosti da se objektivizira NOB i njegini rezultati. Međutim, svaki ozbiljniji projekt traži dostatna materijalna i finansijska sredstva koja nama nedostaju... Vjerujemo da će teme iz povijesti NOB-a naći mjesto u programu financiranja iz proračuna RH. Istinje radi.

Mirko Mećava, član Predsjedništva SABA RH, u opširnom analitičkom izlaganju, podsjetio je da je prvi hrvatski korpus nastao paralelno s osnivanjem 6., 7. i 8. divizije (22. studenog 1942. godine), po naredbi Vrhovnog komandanta Josipa Broza Tita (od 5. listopada 1943. godine nazvan 4. korpus NOVJ). U sastav korpusa su ušle 6. lička, 7. banjolska i 8. kordunolska divizija, a u proljeće 1943. godine i Unska operativna grupa. Komandant je dotadašnji zamjenik komandanta NOV Hrvatske Ivan Gošnjak. Za komesara je postavljen Većeslav Holjevac, dotadašnji zapovjednik 2. OZ Hrvatske koji je tu dužnost primio 14. prosinca 1942. godine. Za vršitelja dužnosti načelnika korpusnog štaba postavljen je Bogdan Oreščanin. Kasnije su se svi ovi kadrovi mijenjali sukladno ratnim

potrebama. U komandi korpusa bio je još i obavještajni i operativni oficir, intendant i referent saniteta. Korpus je u osnivanju imao 9.468 boraca.

-Struktura boraca bila je odraz politike bratstva i jedinstva, pa je neopravdano i štetno da se već godinama u društvenim strukturama u novoosnovanim zemljama na području bivše SFRJ ta sintagma izvrgava poruzi i sotonizira, iako neke od tih država ne bi ni postojale da nije bilo takve političke parole. Sve se to čini pod maskom reagiranja na tragične međunarodne događaje devedesetih, iako oni nisu posljedica bratstva i jedinstva, nego obrnuto – plod nipođaštanja te sintagme, zaključio je Mećava.

Strateška važnost i politička uloga

Ukazujemo i na izrazito zapaženu ulogu 1. hrvatskog korpusa u političkoj domeni, zadaća da u središnjoj Hrvatskoj događaje preokrene u korist narodnooslobodilačke borbe, a to se iskazalo i u strateškom porazu četništva i njegovo svođenje na uski pojas oko Knina. Djelovanje 1. hrvatskog korpusa utjecalo je i na raslojavanje prijestolica HSS i njihovo sve veće angažiranje u partizanskim jedinicama.

Nedvojbeno, prvi hrvatski korpus bila je vojna i politička garancija da će se rat nastaviti bez obzira što se eventualno može dogoditi grupaciji oko Tita u dolini Neretve i Sutjeske. U tome, uz ostalo, počiva njegova strateška važnost i velika uloga u Narodnooslobodilačkom ratu. Jamačno, prvi hrvatski korpus bio je velika vojna formacija koju je u novijoj povijesti imala Hrvatska.

U kulturno-umjetničkom programu, Dubravko Sidor, dramski umjetnik i voditelj svečane akademije recitirao je poznate pjesme poput – »Čamac na Kupi« Vladimira Nazora i »Rođen 1923.-strijeljan 1942.« Izeta Sarajlića. Svečanost je završena »Odom radosti« – himnom Europske unije u izvedbi Puhačkog orkestra Hrvatske vojske.

U foajeu Doma hrvatske vojske upriličena je vrlo vrijedna izložba ratnih plakata, fotografija i dokumenata o borbenom djelovanju 1. hrvatskog korpusa.

B.M.

TOLERANCIJA POBJEĐUJE MRŽNJU

♦Gost Tribine Udruge antifašista Dubrovnik, organizirane u sklopu obilježavanja 68. obljetnice oslobođenja Dubrovnika od nacifašističkih okupatora, bio je znameniti hrvatski sineast Branko Lustig, koji je za vrijeme Drugog svjetskog rata kao dijete bio interniran u koncentracijskim logorima Auschwitz i Bergen-Belsen

Branko Lustig je prvi Hrvat nagrađen s dvije filmske nagrade Oskar i to kao najbolji producent 1993. godine za film Schindlerova lista, redatelja Stevena Spielberga, te 2001. za film Gladijator, redatelja Ridleya Scotta. Dvostruki je dobitnik i nagrada: Zlatni globus, BAFTA-e i Emmy za navedene filmove.

Tema tribine s Brankom Lustigom bila je o holokaustu, što je naziv za nacistički genocid nad Židovima te, u širem značenju, i za sustavno istrebljivanje drugih etničkih grupa (prvenstveno Roma), koje je za vrijeme Drugog svjetskog rata provedeno u Europi na teritoriju pod kontrolom nacističke Njemačke. U njoj nacisti, nakon preuzimanja vlasti, počinju ostvarivanje jednog od svojih najvažnijih programskih ciljeva – iskorijeniti svaki utjecaj Židova u njemačkoj politici, ekonomiji i kulturi. Zato je donesen niz antižidovskih propisa, koji kulminiraju sredinom rujna 1935. godine proglašenjem tzv. Nürnberških zakona (*Zakon o građanima Carstva i Zakon o zaštiti njemačke krvi i njemačke časti*). Židovi gube državljanstvo; ne smiju obavljati nikakvu javnu službu (što naročito pogoda intelektualce: znanstvenike, profesore, liječnike, odvjetnike, novinare i druge), niti njihova djeca mogu pohađati javne škole; zabranjen je boravak Židova na javnim mjestima (parkovi, knjižnice, muzeji ...); zabranjeno je sklapanje braka između Arijevaca i Židova kao i seksu-

alni odnosi; zabranjeno je zapošljavanje Arijevaca u kućanstvima Židova... Ti su zakoni bili primijenjeni u svim pripojenim i okupiranim zemljama, pa tako i u NDH, a pod nacističkim pritiskom i fašistička Italija je 1938. godine uvela antižidovske zakone. Obavezno nošenje oznake na odjeći propisano je prvo za Židove u Poljskoj, u studenom 1939., a kasnije i u Njemačkoj i drugim državama. Holokaust, koji je zaustavljen pobnjem Antifašističke koalicije nad fašizmom i nacizmom u Drugom svjetskom ratu, ostavio je iza sebe trajne posljedice. Računa se da je u njemu ubijeno oko šest milijuna Židova, odnosno trećina svih Židova koji su prije rata živjeli u svijetu. Romi su bili drugi, broj njihovih žrtava teško je procijeniti, a kreće se između 220.000 i 800.000 žrtava, što je između četvrtine i polovine njihovog ukupnog broja u Europi. Sa svim drugim grupama koje su sustavno istrebljivane, broj žrtava holokausta se procjenjuje na 9 do 11 milijuna, iako neke procjene idu i do 26 milijuna. Zato se holokaust često opisuje kao jedinstveni događaj zla i nesreće u svjetskoj povijesti. Prenoseći sudionicima tribine dubrovačkih antifašista svoja sjećanja na stradanja ljudi i strahote koncentracijskih logora, Branko Lustig, koji je kao dječak – logoraš proživio holokaust zahvaljujući slučajnoj okolnosti da ga je već jako iznemoglog i bolesnog prepoznao SS natporučnik, čiji je otac svakodnevno

rado dolazio na kavu i rakiju u kavaru u Lustigovu rodnom Osijeku, a u kojoj je njegov otac radio kao natkonobar. »*Bio sam jako slab kad smo se slučajno sreli, znalo se da sam ja sve bliži plinskoj komori, ali taj me natporučnik spasio, uzeo me za svog posilnog (slugu) i preživio sam... Poslije sam stalno pitao zašto sam baš ja preživio? Imao sam veliku potrebu ispričati priče onih koji su bili u logorima. Osjećao sam to kao dužnost prema svima koji su tamo umrli. Netko je morao ispričati tu priču*«. Sad i dalje osjećam potrebu govoriti o tome, pogotovo mladima i djeci. Jedino osvještavanjem svih tih tragičnih činjenica, možemo razvijati svijest i shvatiti što se dogodilo... Kad govorim o holokaustu, ja govorim o velikom zlu. Vjerujem da se holokaust neće ponoviti, makar se slični zločini događaju stalno pa i u ovo novo doba. Cilj mojeg djelovanja je da se zlo holokausta nikada više ne ponovi. Mržnja koja je bila i glavni pogon zla holokausta, uzrokuje velika zla i može je pobijediti jedino tolerancija, međusobno razumijevanje, uvažavanje i poštovanje među ljudima. Bez tolerancije prema drugome i drugaćijem stvara se plodno tlo za mržnju i zločin iz mržnje« – rekao je, uz ostalo, Branko Lustig na Tribini Udruge antifašista Dubrovnika koja je zahvaljujući susretljivosti Sveučilišta u Dubrovniku, organizirana u amfiteatru novog sveučilišnog kampusa.

Marinko Vlašić

Trogir

Sjećanje na 12 strijeljanih Spličana

♦Mučenje i strijeljanje splitske mladosti nije ugasilo plamen otpora i oružane borbe u ustaničkom i antifašističkom gradu Splitu

Uorganizaciji udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Splita i Trogira i Zajednice UABA Splitsko-dalmatinske županije, 14. svibnja u Trogiru tvrdava Kamerlengo, održano je Spomen sjećanje, s pijetetom, u povodu 71. obljetnice strijeljanja 12 splitskih rodoljuba. Odluku o strijeljanju donio je talijanski izvanredni sud za Dalmaciju. Sudu je

predsjedavao general Pijetro Caruzzo.

Većina strijeljanih nisu imali ni 21 godinu, a trojica čak manje od 18 godina. Među strijeljanim bio je i član MK SKOJA za Split, Mate Golem, koji je nakon rata proglašen Narodnim herojem.

Strijeljanje je provedeno po principu »jedan po jedan« 15. listopada 1941. go-

dine. No, njihovo mučenje i strijeljanje nije ugasilo plamen otpora i oružane borbe u ustaničkom i antifašističkom gradu Split. Naprotiv! Ustanički plamen sve se više razbuktavao, tako da zloglasni okupator i kvislinci nisu imali mira do kraja oslobođenja Dalmacije i Hrvatske.

Krešimir Sršen

Okrugli stol

• Povodom Međunarodnog dana borbe protiv fašizma, antisemitizma i ksenofobije, kojim se obilježava nacistički pogrom nad Židovima 1938. poznat kao Kristalna noć, »Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske« i »Alerta - Centar za praćenje desnog ekstremizma i protodemokratskih tendencija« organizirali su 10. studenog okrugli stol na temu desnog ekstremizma u Europi

U prostoru Galerije Nove u središtu Zagreba, koja se pokazala pre malom za zainteresiranu publiku svih generacija, u diskusiji su sudjelovali mlađi politolozi, filozofi, povjesničari i sociolozi iz Ljubljane, Splita, Beograda i Zagreba.

Povjesničar Dragan Markovina iz Splita govorio je o odgovornosti povijesne i suvremene ljevice za oživljavanje desnog ekstremizma, te upozorio na propuste u politici ljevice koji su otvorili prostor za ovaj fenomen.

Zagrebačka filozofkinja Tihana Pupovac u kritici stavova francuskog desničarskog filozofa Alaina Finkielkrauta analizirala je što nam pravljenje razlike između ekstremizma na zapadu i onog na istoku govori o razlikama u današnjoj Europi.

Istra

• Istarski antifašisti su se ponovo usprotivili demoniziranju i falsificiranju povijesti upozoravajući da neki pokušavaju ponovo pisati povijest Drugog svjetskog rata, ali ne mogu zasjeniti djela onih koji su je stvarali

Predsjedništvo Saveza antifašista Istarske županije (SAIŽ) na svojoj je redovnoj sjednici prihvatiло prijedlog nacrta plana za iduću godinu s posebnim osvrtom na 70. obljetnicu rujanskih događaja iz 1943.

Antifašisti su se opredijeli da će posebnu pažnju posvetiti upravo toj obljetnici, jer je to veliki jubilej najznačajnijih događaja u povijesti Istre - odluke o sjedinjenju s maticom zemljom Hrvatskom. Stoga će predsjedniku Sabora uputiti pismo, u

Desni ekstremizam u Europi

Sudionici Okruglog stola Stipe Ćurković, Nikola Vukobratović, Dragan Markovina, Tihana Pupovac i Tjaša Pureber

Politologinja iz Ljubljane Tjaša Pureber usporedila je povijesno iskustvo fašizma i njegove sličnosti i razlike prema autoritarnim i ekstremno desnim tendencijama danas.

Beogradski sociolog Vladimir Marković iznio je kritiku onih gledišta koja izvore desnog ekstremizma vide u »populizmu«, dok je Stipe Ćurković iz zagrebačkog Centra za radničke studije ponudio analizu ekonomskih politika koje vode oživljavanju autoritarnih mjera i politika isključivanja.

U kasnijoj diskusiji otvorena je i rasprava o ulozi Crkve, kao institucije, u

širenju desnoekstremističkih ideja, te se problematizirao i koncept »ekstremizma« kao najbolji termin za označavanje onih tendencija koje oživljavaju neke elemente fašističke ideologije. Najavu okruglog stola i intervjuje sa sudionicima objavili su Novi list i Novosti, kao i brojni internetski portalni. Na temelju izlaganja sudionika i rasprava s Okruglog stola i drugih doprinosi, planirano je izdavanje informativne publikacije na temu desnog ekstremizma do kraja godine.

Nikola Vukobratović

Antifašisti protiv falsificiranja povijesti

kojem traže da se ovaj jubilej na dostojan način obilježi i u Hrvatskom saboru te će zatražiti da primi delegaciju istarskih borača i antifašista, rekao je Tomislav Ravnić, predsjednik SAIŽ-a.

Isto tako zatražit će priznanja za istarske borce koji su izvojevali pobjedu nad fašizmom i ostvarili tako velika djela.

Proslava jubileja rujanskih događanja iz 1943., ponajprije zajednička svečana sjednica Skupštine Istarske županije i Saveza antifašista Istarske županije, održat će se uz aktivno sudjelovanje predstavnika antifašista, i to s ikonografijom koja ih zadovoljava.

- Do sada, proteklih nekoliko godina, to je bio nekakav folklor, proslava kakvu naše članstvo ne prihvata. Bilo je lijepo i dostoanstveno, ali to nas ne zadovoljava. Nedostaje naša ikonografija, naša tradicija i naše pjesme, rekao je Ravnić.

Poručio je da će, ako oni to ne žele

prihvati, naći sponzore i sami u Pazinu organizirati proslavu.

Istarski antifašisti su se ponovo usprotivili, kako kažu, demoniziranju i falsificiranju povijesti. Neki pokušavaju ponovo pisati povijest Drugog svjetskog rata, ali ne mogu zasjeniti djela onih koji su je stvarali, rekao je Ravnić osvrnuvši se na knjigu dr. Josipa Jurčevića.

Žalosti ga što su mediji ignorirali tribunu koju su istarski antifašisti održali u Puli o Jurčevićevoj knjizi »Prikrivena stratišta i grobišta jugoslavenskih komunističkih zločina«. Antifašisti su, kaže Ravnić, pisali ministarstvima kulture, obrazovanja, uprave i pravosuđa da se intervenira i ispravi nanesena nepravda.

Zatražili su od SABA Hrvatske da Hrvatskoj biskupskoj konferenciji pošalje slično pismo, a ako to ne učini, istarski će antifašisti to učiniti sami, rekao je Ravnić.

M. R.

Vratite nam Ulicu žrtava fašizma

•U povodu obilježavanja 68. obljetnice oslobođenja Splita antifašisti predlažu da se gradu vрати Ulica ili Trg žrtava fašizma i da se jedna ulica nazove imenom Prvog splitskog partizanskog odreda

UMuzeju grada Splita održana je 26. listopada svečana akademija koju su, u povodu 68. obljetnice oslobođenja Splita od fašističkih okupatora, organizirali Grad Split i Udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Drugog svjetskog rata. Svečanosti su, uz brojne istaknute borce i antifašiste, prisustvovali i zamjenici splitskog gradonačelnika **Jure Šundov** i **Andelka Visković**.

Pozdravljajući prisutne, posebno sve živuće sudionike NOB-a, koji su osobno doprinijeli oslobođanju Splita i Hrvatske u Drugom svjetskom ratu, u ime gradonačelnika **Željka Keruma**, svoje osobno i zamjenice gradonačelnika **Andelke Visković** te cijelog grada Splita, zamjenik Šundov je kazao kako je oslobođanje Splita 1944. godine činjenica. »Svi koji su sudjelovali u tom oslobođanju, koji su se žrtvovali da do tog oslobođenja dode, zaslužuju zahvalnost svih nas koji živimo u Splitu, koji imamo svoje obitelji i posao i koji u njemu vidimo svoju budućnost. Ta zahvalnost ne smije nikada prestati i ona je zalog da bi se znala povijesna istina. Potrebno je svake godine podsjećati sve nas i buduće generacije, što je i kako je bilo, kako neki povjesničarski falsifikatori ne bi našu prošlost učinili drugaćijom nego je bila. Svako vrijeme je imalo svoje terete i svoje žrtve. Tako i u NOB-u. Split su okupirali Talijani i Nijemci kojima su pomogli neki koji su se nazivali Hrvatima, a to u biti nisu bili. Nitko ne može pomoći

strancu da okupira njegovu domovinu i govoriti da je to dobro za domovinu. Svi vi koji ste učinili djelo istjerivanja okupatora s ovih prostora, zaslužujete vječnu zahvalnost ovoga grada i svih njegovih budućih generacija. U to ime ja vam se još jednom duboko naklanjam i zahvaljujem u ime gradonačelnika Splita i, siguran sam, svih građana Splita« kazao je zamjenik Šundov.

Sjećamo se oko 12.500 Spiličana - boraca NOB-a

Predsjednik splitske udruge Saveza antifašista, **Josip Milat** je istaknuo kako je danas dan kada se sjećamo svih rodoljuba i antifašista, koji su otišli u borbu za slobodu, svjesni da će mnogi od njih tu slobodu platiti vlastitim životom.

»Sjećamo se oko 12.500 Spiličana, boraca NOB-a i više od 18.000 onih koji su bili uključeni u antifašistički pokret i više od 4.000 njih koji su za slobodu dali svoje živote«, kazao je Milat, podsjetivši da je Split u jesen 1943. godine 17 dana bio jedini slobodni grad u okupiranoj Europi, u kojem se organizirala civilna narodna vlast.

»Konačna sloboda izvojevana 26. listopada 1944. godine nije bila milodar fašističkih okupatora i njegovih domaćih

slugu, nego sloboda izvojevana borbom i plaćena krvlju boraca NOR-a i aktivista pokreta otpora«, rekao je Milat ističući da današnja mladež mora znati kako je splitska mladost 1941. godine u oslobodilački antifašistički rat krenula vođena istim idealima kao i ona koja je 1991. godine krenula u Domovinski rat. Naglašavajući da istina o tome nije samo stvar škole, nego i svih pojedinaca i društvenih institucija, uključujući i Crkvu, Milat je rekao:

– Split nema ni jedne ulice, trga ili parka koji bi podsjećao na slobodarski antifašistički grad koji je dao 12 i pol tisuća boraca u borbi protiv fašizma. Ponovno predlažemo gradonačelniku **Željku Kerumu** i **Nevenki Bečić**, predsjednicu Gradskog vijeća, da naprave prvi korak u ispravljanu te nepravde.

Dakle, predlažemo da se manji dio ulice Domovinskog rata, na potezu od Mažuranićeva šetališta do Vukovarske ulice, preimenuje u Ulicu ili Trg žrtava fašizma. Upravo na toj lokaciji bila su mučilišta koja su organizirali talijanski fašisti. Drugo, da se manji dio Vinkovačke ulice, od Valpovačke do benzinske crpke, nazove Ulicom Prvog splitskog partizanskog odreda. Tim činom odat ćemo počast svim palim i živim antifašistima, te pokazati Europi da prihvaćamo civilizacijske tekovine – kazao je Milat.

Na svečanosti su dodijeljena i priznanja Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, pa su tako najviše

priznanje dobili bivši predsjednik splitskog UABA **Ante Adorić**, posthumno **Milorad Bibić** i **Milivoj Lalinić** te **Lovre Reić**, jedini danas živi pripadnik Prvog splitskog odreda, partizanski zapovjednik, čiji su borci prvi ušli u oslobođeni Knin i Srb, te 48 sati prije Engleza i Amerikanaca u Trst.

Zahvalnice SABA RH dobili su **Srđan Kovačić**, **Stipe Tadić** i Mješoviti zbor umirovljenika sindikata AMFOR-a.

D.T.

Izaslanstva Grada Splita i Udruge antifašističkih boraca i antifašista položila su vijence na spomen ploču svim poginulima u antifašističkoj borbi za oslobođenje Splita

Gradonačelnik Županović primio antifašiste

Gradonačelnik Grada Šibenika dr. Ante Županović i njegov zamjenik Petar Baranović primili su 2. studenog, u povodu sjećanja na 3. studenog 1944. godine, kada je Šibenik oslobođen od fašističke okupacije, predstavnike Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Šibensko – kninske županije. U delegaciji antifašističkih boraca i antifašista bili su predsjednik Zajednice antifašističkih boraca i antifašista Šibensko – kninske županije Krsto Lambaša, tajnik Slavko Matić i članovi Zora Čeko, Duje Benat i Branko Milak, objavljeno je na službenim stranicama grada Šibenika.

Gradonačelnik je podsjetio kako se svi važni datumi šibenske povijesti ne smiju zaboraviti već ih se treba, prije svega radi naraštaja koji dolaze, sjećati. Članovi Zajednice udruga antifašističkih boraca Šibensko – kninske županije kazali su kako se antifašizam u Hrvatskoj još uvijek ne cijeni dovoljno kao važan dio povijesti. Istaknuli su da se partizani nisu borili samo za oslobođenje od okupatora, već su se zalagali i za uspostavu države. Da nije bilo tako, Dalmacija bi danas bila dio Italije, što treba naglašavati. Šibenik je dao veliki doprinos antifašističkom pokretu i važno je da mu se odredi odgovarajuće

Gradonačelnik primio predstavnike Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Šibensko - kninske županije

mjesto u modernoj hrvatskoj povijesti.

Na dan 3. studenog, prije točno 68 godina, Šibenik je oslobođen od fašističke okupacije. Slobodarski i ponosan grad, prednjačio je tijekom Drugog svjetskog rata u narodnooslobodilačkoj borbi i

pružanju otpora fašističkim okupatorima i njihovim slugama u nastojanjima da zagospodare ovim dijelom hrvatske zemlje, stoji na službenim stranicama Grada Šibenika.

G.Š.

Krk

U Maloj vijećnici Grada Krka konstituiran je Forum mladih Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka koji će djelovati u sastavu jedne od najbrojnijih otočnih udruga. Konstituirajućoj sjednici Forumu mladih antifašista prisustvovalo je šesnaest članova, a nazočili su i predsjednik Udruge Darko Fanuko, predsjednica Forumu žena Marija Tudor te tajnica UABA otoka Krka Kata Panić.

U Izvršni odbor Forumu mladih imenovani su Vilim Papa, Mirela Ahmetović i Milica Mazi. Za predsjednika je naposljetku jednoglasno izabran Vilim Papa iz krčke, a za potpredsjednicu Mirela Ahmetović iz omišaljske podružnice UABA Krka.

Nakon konstituirajuće sjednice, Forum mladih bi u skorije vrijeme trebao prezentirati plan i program rada koji će, zaključio je Vilim Papa, biti uskladen s općom zadaćom UABA u suprotstavljanju svakoj nacionalnoj, rasnoj i vjerskoj mržnji, kao i netoleranciji, odnosno ne-ravnopravnosti.

K. Panić

Osnovan Forum mladih antifašista

♦Za predsjednika je izabran Vilim Papa iz krčke, a za potpredsjednicu Mirela Ahmetović iz omišaljske podružnice UABA Krka

Sjednica Forumu mladih antifašista Krka

• Koncem godine – 30. prosinca navršava se 70 godina od formiranja Omladinske narodnooslobodilačke brigade »Joža Vlahović«. Tim povodom Sekcija 16. brigade pri SABA RH upriličit će »sat povijesti« o borbenom djelovanju svoje partizanske jedinice

Svake godine na obilježavanju Dana osnutka 13. proleterske udarne brigade »Rade Končar« govorim kao ratni pripadnik Omladinske narodnooslobodilačke brigade »Joža Vlahović«. Naime, ta jedinica je tijekom NOB-a u više navrata sudjelovala u zajedničkim borbama s 13. proleterskom brigadom. Inače sam predsjednik Sekcije 16. omladinske NOU brigade »Joža Vlahović«, pri SABA RH, te kanimo održati »sat povijesti« u povodu 70. obljetnice formiranja i brobenog djelovanja svoje partizanske jedinice. Preživjeli boraca brigade je malo, a u Zagrebu gdje djeluje Sekcija još je manje, pa su ratni veterani i poklonici vezani za partizansku jedinicu organizirani kroz djelovanje i aktivnosti u Sekciji 6. slavonskog korpusa.

Psunjsko-papučka operacija

Trnovit je bio borbeni put brigade. Formirana je 30. prosinca 1942. godine u selu Gornjim Borkim kod Daruvara od 1. bataljuna 12. narodnooslobodilačke brigade, 2. bataljuna kalničkog NOP odreda i jednog bataljuna 2. slavonskog NOP odreda kao 16. hrvatska narodnooslobodilačka brigada (29. lipnja 1943. godine dobila naziv Omladinska narodnooslobodilačka brigada »Joža Vlahović«). Prvi komandant Rade Končar-Tih, prvi komesar Marijan Cvetković. Krajem siječnja 1943. godine sa 750 boraca ušla je u sastav 4. slavonske divizije (kasnije 12. divizije). Do sredine ožujka brigada je sudjelovala u napadima na Voćin, Viroviticu, Špišić Bukovicu, Lukač, Suhopolje, Zrinsku, Veliku Pisanicu i Ga-rešnicu, vršila diverzije na pruzi Zagreb – Beograd.

U psunjsko-papučkoj operaciji (šifrirani naziv »Braun«) zajedno sa 18.

MLADOST NA ČELU KOLONE

slavonskom birgadom razbila je jače domobranske snage na Cipelovcu i Češljkovačkom visu te vodila borbe s njemačkim snagama kod Pake i Ruševa. Sa 17. slavonskom brigadom oslobođila je Voćin 9. svibnja, a 17. svibnja dala jednu četu za formiranje 21. slavonske brigade. Krajem lipnja brigada se prebacila u Hrvatsko zagorje, 13. srpnja sudjeluje u zauzimanju Lepoglave, a zatim prebacuje ranjenike 4. divizije u bolnice na Kalniku, gdje vodi žestoke borbe protiv jakih ustaško-domobranskih i njemačkih snaga. Koncem srpnja vratila se na Bilogoru.

Brigada je 3. studenog stavlјena pod komandu Štaba žumberačko-posavskog sektora, prebacila se u Žumberak gdje je u prosincu sudjelovala u kordunsko-banijskoj operaciji istog mjeseca izvodi diverzije i napada manja neprijateljska uporišta na komunikaciji Zagreb – Karlovac. Poslije tih uspješnih akcija formiran je njen 4. bataljun.

U sastavu 34. divizije

U siječnju 1944. godine brigada vodi žestoke borbe protiv jedinica njemačke 392. legionarne divizije na odsjeku Pleševica-Sv. Jana-Slavetić, a 30. siječnja ulazi u sastav novoformirane 34. divizije. Od veljače do kraja travnja odbija česte ispadne

Prvog svibnja, brigada je stavljena pod neposrednu komandu Štaba 4. korpusa. U svibnju i lipnju, zajedno sa 7. divizijom vodila je borbe na Baniji, 29. lipnja prebacila ce preko Save i do srpnja stigla do Velike Pisanice, u okolici Bjelovara. Na novom području vršila je popunu i reorganizaciju svojih jedinica, a 15. srpnja ušla u sastav novoformirane 40. divizije 6. korpusa. U njen sastav ušao je bataljun »Šandor Petefi« a formirana je i jurišna četa. Brigada je 24. kolovoza dala 1. bataljun za formiranje Virovitičke brigade, 26. kolovoza mađarski bataljun »Šandor Petefi« izšao je iz njenog sastava.

Za postignute uspjehe 1. listopada 1944. godine dobila je naziv – udarna.

Od srpnja do listopada borbeno djeluje u Podravini, Daruvarskoj kotlini, na Papuku i Psunj. Tako je 6. kolovoza zauzela Uljanik i Duhove, sudjelovala u zauzimanju Grubišnog Polja, u napadu na Hercegovac, zajedno sa 12. divizijom u napadu na Slavonsku Požegu 5./6. rujna, sa 18. slavonskom brigadom zauzela Pakrac, učestvovala u borbama za Podravsku Slatinu i za Viroviticu.

Dugi bataljun je 28. listopada ušao u sastav 2. brigade OZNE (2. brigade Narodne obrane Hrvatske). U studenom i prosincu brigada je djelovala u sastavu 40. divizije u istočnoj Slavoniji i Požeškoj kotlini te sudjelovala u borbama za Našice i u zauzimanju Pleternice.

Pohod do Dravograda

Drugog prosinca njeni dijelovi upali su u Slavonsku Požegu i zauzeli tvornicu špirita, bolnicu i nekoliko utvrđenih zgrada, ali su se morali povući, jer se ostale jedinice njihove brigade nisu probile u grad. Uporedo, jedinice brigade su 1. studenog između Nove Gradiške i Okučana na 30 mjesta porušile prugu Zagreb-Beograd.

Od siječnja do ožujka 1945. godine brigada je djelovala na području Bilogore, Moslavine, Ravne gore i Papuka, napadajući okupatorsko-kvislinška uporišta. Od travnja do sredine svibnja 1945. godine sudjelovala je u konačnom oslobođenju Slavonije, Moslavine, Hrvatskog zagorja i Slovenije, gdje je 14. svibnja ugrozila bok neprijateljskih snaga kod Dravograda i omogućila jedinicama 51. divizije da ga zauzmu.

Franjo Crvrtila

Milan Ostojić, borac Omladinske brigade »Joža Vlahović« (rođen 1931., poginuo 1945.; snimak iz siječnja 1944. godine)

dijelova 1. kozačke divizije i ustaško-domobranskih snaga iz Ozlja prema Krasiću, Hežniku i Vivodini, iz Jastrebarskog i Draganića prema Pribiću, iz Zdenčine, Stupnika i Samobora prema Plešivici.

Proslava 68. obljetnice bitke kod Kućibrega

•Brojni antifašisti iz Hrvatske, Slovenije i Italije te predstavnici općina i gradova Bujštine, Slovenskog primorja i talijanske Muggie okupili su se 4. studenog na prigodnom komemorativnom skupu uz spomenik kod Kućibrega u Istri kojim je obilježena 68. godišnjica bitke iz Drugog svjetskog rata

Riječ je o bitci na tom području na granici Slovenije i Hrvatske u kojoj su se 3. i 4. studenog 1944. godine partizani II. brigade 43. istarske divizije, talijanskog bataljuna »Alma Vivoda« iz Muggie i prištapske jedinice Koparske komande suprotstavili znatno nadmoćnijim njemačkim i talijanskim fašističkim postrojbama.

U toj borbi, kako je rečeno tijekom komemoracije, život je izgubilo 85 antifašističkih boraca, a ovim okupljanjem odana je počast poginulim borcima i antifašistima te žrtvama Domovinskog rata.

Komemoraciji su, po kišnom i prohladnom vremenu, prisustvovali stanovnici s područja Bujštine te preživjeli borci, članovi udruga antifašističkih boraca Istre, priobalnih općina Slovenije, Pirana, Kopra, Izole te talijanskog grada Muggia. Na komemorativnom skupu su bili i gradonačelnik Buzeta **Valter Flego** te saborski zastupnik **Damir Kajin**.

Predstavnici antifašističkih udruga položili su na spomenik palim borcima cvijeće i vijence. Prigodnim riječima sudionicima komemoracije, u ime organizatora, obratio se **Edi Andreasić** gradonačelnik Buja.

U ime općina slovenskog primorja na komemorativnom skupu govorili su načelnik općine **Piran Peter Bossman**, načelnik Muggie **Nerio Nesladek** te predsjednik Skupštine Istarske županije **Dino Kozlevac** i bivši predsjednik Slovenije **Milan Kučan**, koji su naglasili značaj pobjede antifašističkih snaga u drugom

Bivši slovenski predsjednik i antifašist Milan Kučan govorio na komemoraciji uz spomenik kod Kućibrega

svjetskom ratu nad fašizmom, najvećim zlom u povijesti ljudskog roda. Na temeljima antifašizma stvorena je današnja Europa i suživot njenih naroda.

»Odluka o otporu i borbi je ljude ovih krajeva povezala sa svima onima koji su shvatili da je to i borba za civilizaciju, za pravedniji i bolji svijet«, kazao je bivši slovenski predsjednik **Milan Kučan**, dodavši kako upravo stradalima u toj borbi treba zahvaliti što danas, kako je rekao, »živimo mirno u ujedinjenoj Europi u kojoj će se uskoro Sloveniji i Italiji pridružiti i Hrvatska«.

U svom obraćanju skupu Kučan je ukazao na potrebu rješavanja spornih pitanja između triju država, ona kojima se, kako je rekao »hrane jalove političke garniture, nesposobne shvatiti važnost trenutka i prilika koju daje zajednički život u Europskoj uniji«.

Na komemorativnom skupu, usprkos kiši održan je i prigodni kulturno umjetnički program u kojem su sudjelovali učenici OŠ Bujštine i Slovenskog Primorja, te pjevački zborovi iz Umaga, Pirana i Izole.

R.I.

Traže forenzičko istraživanje Golubinke

•Antifašisti će tražiti da se u istraživanje uključe Italija i Njemačka, zainteresirane za grobišta svojih vojnika

U druga antifašističkih boraca i antifašista Vodica, protivi se izgradnji spomenika jugokomunističkim žrtvama od 1941. do 1990. godine. Predsjednik Udruge **Josip Zanze**, naglašava kako se time ruše temelji na kojima je Hrvatska sazdana. Vodički antifašisti protive se izgradnji tog spomenika jer nije provedena stručna rasprava te što inicijatori iz županijske udruge Hrvatski domobran nisu ispunili obvezu, da prije gradnje spomenika izidu

u javnost s imenima žrtava, kojima se podiže spomenik. Od saborske zastupnice i gradonačelnice Vodica, **Branke Jurićev Martinčev**, koja je i predsjednica Odbora za podizanje spornog spomenika, traže da se na državnoj razini nastavi forenzičko istraživanje žrtava iz jame Golubinka, koje je MUP započeo 2002. godine.

Josip Zanze tvrdi da je ta jama bila osnova za uzbudjivanje javnosti. »Jama Golubinka je stratišna jama u koju su svi koji

su ratovali na ovim prostorima ubacivali one druge. Nije riječ o 20. stoljeću, već je riječ i o Napoleonu i svim ratovima na ovim prostorima«- kazao je Zanze. Zbog te činjenice tražit će da se u istraživanje Golubinke uključe Italija i Njemačka, zainteresirane za sva grobišta svojih vojnika, a da nakon toga Wiesenthalov institut i Hrvatska akademija daju stručno mišljenje o žrtvama i spornom spomeniku.

K.S.

Zagreb

•Na tradicionalnom susretu branitelja i predstavnika SABA RH naglašeno da su NOB i Domovinski rat bili oslobodilački, te ne treba jedan stavljati iznad drugog, nego treba surađivati

Zahvaljujući inicijativi i aktivnosti **Vedrana Žuvele**, predsjednika Odbora za njegovanje tradicije NOR-a i Domovinskog rata pri SABA RH, svake se godine održavaju susreti braniteljskih udruga s područja Grada Zagreba i predstavnika SABA RH (većinom iz Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Zagreba i Zagrebačke županije). Ti su susreti postali tradicionalni.

Ogranikator ovogodišnjeg skupa bila je Gradska četvrt Gornja Dubrava (Zagreb). U ugodnom ambijentu Grada mladih susreli su se hrvatski branitelji iz zagrebačke Dubrave i izaslanstvo antifašističkih boraca i antifašista na čelu s **Ratkom Maričićem**, predsjednikom SABA RH. Razmijenjena su međusobna iskustva i dogovorena buduća suradnja.

Sudionike su pozdravili **Miroslav Ćuk**, u ime domaćina Grada mladih, **Petar Tanić**, predsjednik vijeća Gradske četvrti Gornja Dubrava i **Zdravko Pantelić**, predsjednik UABA Dubrava. **Milan Draženović**, načelnik stožera 145. brigade Hrvatske vojske upoznao je nazočne s rat-

NE SMIJEMO SE DIJELITI

nim putem jedinice. Brigada je formirana 6. listopada 1991. godine od dragovoljaca s područja Dubrave, bila je elitna postrojba Hrvatske vojske i borbeno se iskazala tijekom Domovinskog rata.

Ratko Maričić, predsjednik SABA RH, izrazio je zadovoljstvo što branitelji prihvajučaju antifašiste kao svoje prethodnike u borbi za Republiku Hrvatsku sa željom za većom međusobnom suradnjom, razmjenom iskustava i dogovora s ciljem uskladivanja zajedničkih akcija vezanih za Domovinski rat i Narodnooslobodilački antifašistički rat naroda Hrvatske.

U raspravi je bilo riječi o potrebi zaštite prava svih istinskih branitelja u udrugama proizašlim iz Domovinskog rata i

članova udruga antifašističkih boraca i antifašista te ustrajavati na tome da istina i činjenice budu jedini kriterij za sve. Naglašeno je da su NOB i Domovinski rat bili oslobodilački te ne treba jedan stavljati iznad drugog, nego treba surađivati. Za Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske važna je suradnja s udrugama branitelja proizašlim iz Domovinskog rata koje prihvajučaju antifašistička načela i poštuju tradicije Narodnooslobodilačke borbe.

Nakon zajedničkog ručka nastavljeno je druženje hrvatskih branitelja i članova iz udruga antifašističkih boraca i antifašista.

B. M.

Zdravko Pantelić, predsjednik UABA Dubrava pozdravlja skup

Sutivanac

Komemoracija žrtvama fašizma

•Polaganjem cvjetnih buketova na mjesnom Spomeniku i minutom šutnje članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Sutivanca iskazali su 6. listopada 2012. godine dubok pijetet žrtvama fašističkog terora i poginulim borcima NOR-a

U mjesnom Društvenom domu, prigodnim govorom tajnika UABA Sutivanca **Benjamina Licula**, održan je sat aktivnog sjećanja na to, za njih i njihove sumještane, veoma teško razdoblje života.

Ovo je komemorativni dan posvećen ljudima koji su toga dana ubijeni u dolini Raše. Veliki je gubitak za mala mjesta Sutivanac i Balići 44 poginulih. Ove žrtve nas zadužuju, da nekoliko puta na godinu odamo počast minutom šutnje, da na spomenik položimo cvijeće

Grupa Sutivančana i Baličana na susretu kod Spomenika žrtvama fašizma

i zapalimo svijeće, da se podsjetimo na događaje iz NOR-a i događaje koji su proživjeli u to doba naši mještani, rekao je Licula.

Naši mještani se ponose sudjelovanjem u antifašističkoj borbi, a ponose se i time što od naših mještana nije bio nitko u neprijateljskoj vojsci i nismo imali izdajice. Zato je u toku NOR-a u Sutivanцу povremeno bilo sjedište rukovodstva narodne vlasti općine, kotara i oblasti za Istru, naglasio je Benjamin Licula

SPOMENIK PARTIZANIMA OŠTEĆEN

•Udruga antifašista Raba koja čuva tekovine NOB-a podnijela je prijavu protiv nepoznatog izvršitelja ovog djela. Optužujemo nepoznatog izvršitelja za povredu ravnopravnosti građana, povredu mira pokojnika, povredu ugleda Republike Hrvatske, rasnu i drugu diskriminaciju, uvodu, uništenje i oštećenje tuđe stvari

Ovih je dana spomenik poginulim Rabljanima u NOB-u osvanuo umotan u pedesetak metara dugu tkaninu. Iako taj spomenik i spomenik braniteljima u Domovinskom ratu čine zajednički memorijalni kompleks sjećanja na sve koji su dali živote za slobodu Domovine, nepoznatom počiniocu nije značilo ništa. Onaj tko je to učinio ostavio je poruku daljnje podjele među građanima koja je naslijede iz teških vremena ratova. To je prvi zajednički spomenik sjećanja na poginule za Domovinu u Republici Hrvatskoj. Na to smo na Rabu bili ponosni do danas. A danas, neka je »grupa« htjela uništiti našu nadu u zajedničku budućnost. Ali, naš cilj je uvijek bio želja za zajedničkim stvaranjem budućnosti, a ne puki transfer povijesti. Nadamo se da većina mladih tako misli i da ima svoju memoriju i stav prema zlu.

Za većinu građana nije najjezovitije ni to da se nepravda prema mrtvima dogodila, već da se smije činiti, ako je u budućnosti ne spriječimo. Nije slučajno da je netko oskrnavio grobove 197 Rabljana poginulih u NOB-u, čija su imena upisana na tom spomeniku jer je to učinjeno i 1992. kad je čak taj isti spomenik srušen blagoslovom gradskе uprave. A mi se nadamo prijemu u Europu. Rušenjem spomenika ne ide se u europski kulturni krug.

Pitam se svjedoči li to o našoj ozbiljnoj krizi ili o našoj neozbiljnosti da to spriječimo. Onaj tko je to učinio sigurno je moralno izopačen, ali neka zna da prošlost ne može promijeniti. Ona se

na sreću dogodila, i zahvaljujući upravo poginulim partizanima, govorimo hrvatski jer da nije bilo njihove borbe ovdje bi se govorilo talijanski.

Ipak, nadam se da nam vizija budućnosti nije neizvjesna. Ali, zašto nam onda sadašnjost izmiče iz vida, a ona je ipak jedino što imamo. Ako to dopustimo, povijest bi se mogla spustiti na razinu vlastite stvarnosti, u kojoj netko suptilno promišlja kaos. Ako uspiju, bio bi to rezultat njihove individualne mudrosti, ali i naše kolektivne bedastoće. Nadam se da se to neće dogoditi budemo li jedinstveni u

osudi ovoga čina, jer dobro će pobijediti zlo, samo se moramo organizirati bolje od mafije.

Udruga antifašista Raba koja čuva tekovine NOB-a, podnijela je prijavu protiv nepoznatog izvršitelja ovog djela. Optužujemo nepoznatog izvršitelja za povredu ravnopravnosti građana, povredu mira pokojnika, povredu ugleda Republike Hrvatske, rasnu i drugu diskriminaciju, uvodu, uništenje i oštećenje tuđe stvari. Nadamo se da će istražni organi vrlo lako otkriti počinitelje, a sud ih primjereno kazniti.

Ivo Barić, prof.

Kukunjevcici

POČAST ŽRTVAMA USTAŠKOG TERORA

•Vijenci i cvijeće na spomen pločama stradalnika stravičnog zločina

Ispred obnovljenih spomen ploča s imenima nevinih žrtava ustaškog terora u Kukunjevcima nedaleko Lipika, položeni su vijenci i cvijeće i evocirana sjećanja na taj stravični zločin.

Na komemorativnom skupu govorili su Darko Derenj, predsjednik Vijeća srpske nacionalne manjine

Lipik, Ivan Molnar, predsjednik Gradskog vijeća Lipik, Saša Milošević, zamjenik predsjednika SNV i mještanin Stevo Živković. U Kukunjevcima je na zvijerski način od strane ustaša likvidirano 780 miškaraca, žena i djece.

Među uzvanicima komemoracije bili su Borivoj Zarić, član Predsjed-

ništva SABA RH, Miroslav Grozdanović, predsjednik Gradskog vijeća Lipik, Živorad Simić, generalni konzul Republike Srbije, te izaslanstva udruga antifašističkih boraca i antifašista i tijela vlasti iz Bjelovarsko-bilogorske, Brodsko-posavske i Požeško-slavonske županije.

Pero Matić

ANTIFAŠISTI U AKCIJI

•Opatijska je UABA i ove jeseni bila vrlo poduzetna u realizaciji zacrtanih akcija, osobito onih s učenicima i nastavnicima opatijskih škola

Uokviru zajedničkog godišnjeg plana s opatijskim školama, petnaestero učenika OŠ Rikarda Katalinića Jeretova uz stručno vodstvo (sat povijesti...) profesorice Ljiljane Host posjetilo je Hreljin. Tamo je, kod kosturnice na groblju, obilježena pogibija 108 primorsko goranskih boraca i stanovnika Hreljina 6. i 7. listopada 1943. Učenici su bili gosti svojih hreljinskih vršnjaka, a svečanosti su nazočili i učenici Srednje škole Hrvatski kralj Zvonimir iz Krka. Školarci su izveli niz prigodnih recitala (poput Gervaisova »Istarskog partizana«), a nakon male zakuske završili su dan ugodnim druženjem.

U okviru istog plana, predviđenog za srednje škole, opatijski su se gimnazijalci sredinom studenog uputili »Partizanskim putevima opatijskog zaleđa«. Ukupno 43 učenika iz četiri opatijske srednje škole, u pratinji svojih nastavnika povijesti, proveli su dan obilazeći Ćićariju i podučarska sela Vodice, Dane Selo, Brest, Trstenik, Rašpor, Rača Vas i Brgudac. Konačni cilj putovanja, Buzet, poslužio je i kao lokacija za posljednji sat povijesti kod velikog spomenika, s bistama istaknutih istarskih rodoljuba i pločama s imenima svih onih koji su svoje živote ugradili u slobodu Istre i svoga kraja.

Članovi UABA Opatija su također »odradili« dva druženja na izletu. Najprije su bili na produženom vikendu u Baranji, a onda na jednodnevnom - »Partizanskim putevima novljanskog zaleđa«.

Kao i obično članovi su sami snosili sve troškove, ali po svemu sudeći vrijedilo je truda. To neodoljivo zrači iz riječi tajnice Udruge **Suzi Cvjetković** po povratku iz Baranje:

»Ove smo godine odlučili posjetiti Đakovo, Osijek i Baranju i to upravo u jesen kada dozrijevaju plodovi, a priroda je predivna u svojem šarenilu boja. Bilo nas je 36.

Prvo smo posjetili Đakovačku katedralu, gdje smo se uz stručno vod-

Opatijski antifašisti kod spomenika u Batini

stvo upoznali s njenim kulturnim značenjem. Posjet Državnoj ergeli u Đakovu je bio impresivan, a pogotovo što je ona tek zadnjih godina otvorena za razgledavanje.

Razgledali smo i vinograde Belje, etno selo Karanac, posjetili spomenik na Batini. Družili se s antifašistima Baranje i susreli se s gradonačelnikom Belog Manastira Ivanom Dobošem koji je izrazio zadovoljstvo što smo za naš posjet izabrali Baranju, jer ima puno toga za vidjeti, a sve više se otvara turizmu.

Zadnji dan našeg izleta posjetili smo Park prirode Kopački rit, uživali u ljepotama prirode i dvorca Tikveš. Posjet smo završili u Osijeku, gdje nas je turistički vodič upoznao s povijesno-kulturnim znamenitostima toga grada.«.

O pohodu u novljansko zaleđe utisci su još svježi, ali unisoni je zaključak da to treba druge godine biti »top« destinacija za tradicionalne obilaske opatijskih školaraca u organizaciji opatijske udruge antifašista.

Oleg Mandić

Učenici iz Opatije polazu vijenac na spomenik u Brgudcu

Umro antifašistički prvoborac i književnik Joža Horvat

•Prvoborac NOB-a, najstariji član Hrvatskog novinarskog društva - novinar, književnik, putopisac, moreplovac, antifašist, sudionik Domovinskog rata, humanist i proslavljeni partizanski komesar - najveći pustolov hrvatske književnosti Joža Horvat preminuo je 26. listopada u 98. godini života, a pokopan je 2. studenoga na groblju Mirogoj u Zagrebu

Joža Horvat

Roden je u Kotoribi u Međimurju 10. ožujka 1915. godine. Prije rata studirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kao srednjoškolac i student bio je aktivna SKOJ-evac, surađujući u naprednim omladinskim listovima. Od 1941. godine sudionik je Narodnooslobodilačkog rata. Bio je legendarni komesar odreda i brigade da bi potkraj 1943. godine došao u Propagandni odjel ZAVNOH-a, kojemu je od siječnja 1944. kratko vrijeme bio pročelnik. U to je doba »Vjesnik« bio glasilo ZAVNOH-a, o njemu se neposredno brinuo i u njemu objavljivao svoje novinarske i književne radove.

Godine 1944. postavljen je u uredništvo lista »Naprijed«, a potom pokreće i humoristični list »Bodljikavi jež«. S Miroslavom Krležom i Vjekoslavom Kalebom uređuje časopis »Republika«, direktor je Nakladnoga zavoda Hrvatske, a 1948. i »Jadran-filma«. Bio je tajnik Društva književnika Hrvatske 1948.-52. i urednik »Hrvatskoga kola« 1949. Godine 1952. boravi u Parizu, 1953.-63. tajnik je Matice Hrvatske, a potom je profesionalni književnik.

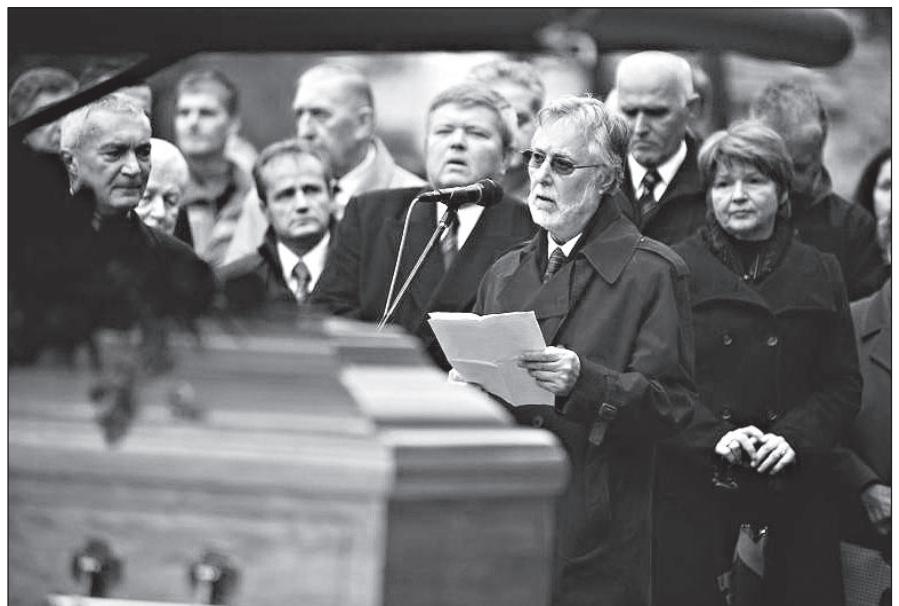
Prije II. svjetskog rata objavio je 1939. roman »Sedmi beć«, a poslije piše romane, pripovijetke, drame, filmske scenarije i putopise, a među najpozna-

tijima su: »Ni san ni java«, »Mačak pod šljemom«, »Prst pred nosom«, »Crvene lisica«, »Ciguli –miguli« i druge.

Odmah poslije rata svoje partizanske doživljaje oživljavao je u nizu pripovijedaka. Roman »Mačak pod šljemom« ostat će u hrvatskoj literaturi kao književni dokument Jože Horvata – čovjeka i borca, kao svjedočanstvo borbe naroda sjeverne Hrvatske.

Oplovivši u dva navrata svijet, pisao je putopisnu prozu u formi brodskog dnevnika »Besa«. Nakon »Bese« napisao je dva romana: »Operacija Stonoga« (1982.) i »Waitapu« (1984.). Svoj raznolik književni opus Horvat je okrunio knjigom »Molitva prije plovidbe« (1995.), »Dupon Dirk« i »Lijena kobia« (1997.) te »Svjetionik« (2000.), a 2005. godine objavio je autobiografiju »Svjedok prolaznosti«.

Za svoj rad primio je mnoga društvena priznanja i visoka odlikovanja, među kojima odlikovanja Josipa Broza Tita: Orden rada – Crvena zastava (1961.), Orden Republike sa zlatnim vijencem za naročite zasluge na području javne djelatnosti (1975.), zatim Nagradu Vladimir Nazor za životno djelo (1978.).

Predsjednik SABA RH Ratko Maričić govori na posljednjem oproštaju od Joža Horvata na Mirogoju

odličje Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića za iznimni doprinos u književnosti i kulturi, prigodom 90. obljetnice života (2005.) i Nagradu grada Zagreba (2006.).

Komemoracija za Jožu Horvata, održana je u zagrebačkoj Gradskoj vijećnici, a na njoj su govorili potpredsjednica Skupštine Grada Zagreba Tatjana Hjevac, u ime Hrvatskoga društva pisaca (HDP) književnik Velimir Visković te međimurski župan Ivan Perhoč.

Podsjetivši da je Horvat bio antifašist, partizan i moreplovac, Holjevac je ustvrdila kako je bio i jedan od najvećih pisaca 20. stoljeća. »Obilježio je hrvatsku književnost te u sebe upio najljepše trenutke naše povijesti«, rekla je, dodavši, kako je u prošlosti uspio naći oslonac koji nas vodi u budućnost.

Velimir Visković je naglasio da je Horvat u životu imao dva učitelja - u politici Josipa Broza Tita, a u literaturi Miroslava Krležu.

»Bio je zaljubljen u ideju socijalne

Posljednji ispraćaj Jože Horvata na Mirogoju

Na zagrebačkom groblju Mirogoj u obiteljsku grobnicu, uz sinove Marka i Miću, pokopan je 2. studenog Joža Horvat.

Uломkom iz Jožine knjige »Besa« počela je pogrebna ceremonija na kojoj se okupio veliki broj građana, Jožinih prijatelja i suboraca, a zatim su se od istaknutog književnika i antifašističkog prvoborca Jože Horvata oprostili Nikola Petković, predsjednik Hrvatskog društva pisaca i Ratko Maričić, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. U ime njegove rodne Kotoribe oprostio se načelnik općine Kotoriba Ljubomir Grgec.

Iza lijesa svog dragog Jože, tužno, ali gordo, koračala je njegova supruga Renata koja mu je bila vjerna pratiteljica od upoznavanja u partizanima pa do posljednjeg počivališta na Mirogoju.

Nad grobom se od moreplovca Jože oprostila predsjednica zagrebačkog »Jaht kluba« Jasenka Jelačić. Spuštanje u grobnu popraćeno je sjetnom pjesmom »Moj galebe« i zvukom trube uz »Tišinu«.

pravde i antifašizam«, rekao je dodavši kako je bio općinjen panteističkom idejom i trajno vjerovao u prirodu.

Joža Horvat se borio za našu slobodu,

rekao je župan Perhoč, dodavši, da je napisao i ponajbolji putopis hrvatske književnosti.

R.I.

Dubrovnik

SURADNJA SA CRNOGORSKIM ANTIFAŠISTIMA

•Savez udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore dodijelio Povelju Zajednici udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije za zasluge u razvoju i unapređenju antifašizma

Krajem listopada ove godine na svečanosti u Podgorici, glavnom gradu Republike Crne Gore, u organizaciji Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore, dodijeljena su priznanja pojedincima i organizacijama za zasluge u razvoju i unapređenju antifašizma u toj susjednoj zemlji. Poziv je upućen i Branku Grošeti, predsjedniku Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije i Marinku Vlašiću, predsjedniku Udruge antifašista Dubrovnik, koji su svečanosti u Podgorici i prisustvovali.

Uz domaće dobitnike povelja, medala, priznanja i zahvalnica, Povelju Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore za zasluge u razvijanju i unapređenju antifašizma dobila je i Udruga antifašista i antifašističkih boraca Hrvatske u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, kao jedina izvan Crne Gore. Andrija Nikolić, predsjednik Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore, predajući Povelju Branku Grošeti, uz zadovoljstvo zbog dođe zasluženog priznanja borcima NOR-a i antifašistima dubrovačkog područja u Republici Hrvatskoj, prema kojima gaji iskreno poštovanje, sa žaljenjem se prisjetio

i ratnih zbivanja iz prve polovice prošlih devedesetih, napada na jug Hrvatske i dubrovačko područje, koje su borci NOR-a i antifašisti Crne Gore osudili.

»Povelju za razvoj i unapređenje antifašizma Zajednici udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije primamo sa zadovoljstvom, ona je veliko priznanje, kako nama s dubrovačkog područja na jugu Republike Hrvatske, tako jednako i vama našim susjedima i prijateljima, borcima NOR-a i antifašistima s područja Crne Gore jer smo, uz osudu ratnih zbivanja i prouzročenog zla na širem dubrovačkom području, znali da nam valja prijeći porušene mostove i iznova graditi odnose dobrih susjeda i prijatelja, da se zlo devedesetih više ne dogodi« - rekao je uz zahvalu na dodijeljenoj povelji Branko Grošeta,

Valja u ovoj prigodi istaknuti da je Povelja antifašističkim borcima i antifašistima Dubrovnik i Dubrovačko-neretvanske županije svakako priznanje i Andriji Nikoliću, predsjedniku crnogorskih boraca NOR-a, koji se, prije nešto više od četiri godine, s najbližim suradnicima zaputio u Dubrovnik, sresti se s antifašistima Dubrovnika i Hrvatske i, uz izraženu osudu i

žaljenje zbog agresije, raspirena zla i prolivenе krvi, pozvao na trasiranje temelja novog prijateljstva susjeda. To je priznanje i dr Vesni Čulinović - Konstantinović, tadašnjoj predsjednici antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske koja je uvelike doprinijela tom prvom dubrovačkom sastanku hrvatskih i crnogorskih antifašista poslije rata, s kojega je krenula inicijativa za suradnju i aktivnosti na uspostavi povjerenja i razvoju dobrosusjedskih odnosa antifašističkih boraca, antifašista i naroda Republike Crne Gore i Republike Hrvatske, razvoju i unapređenju antifašizma kao zaloga da se tužni i tragični događaji iz prošlih devedesetih ne ponove.

Povelja crnogorskih antifašista antifašistima dubrovačkog juga Hrvatske priznanje je prijateljstvu, međusobnom uvažavanju, razumijevanju i suradnji, priznanje za gradnju dobrih odnosa dvaju susjednih naroda, što je preduvjet boljeg i mirnijeg života. U ovo složeno vrijeme učinjeni su u tome početni koraci, valja toliko, koliko je bilo moguće, ali za prijateljstvo, suradnju i dobre odnose susjeda ostaje još dosta prostora za sadržajne buduće aktivnosti i rad.

K.L.

Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske u 2012.

Nastojali najpotpunije i najobjektivnije govoriti o Titu

♦ Temeljem ciljeva i zadataka Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske i činjenice da se navršilo 120 godina od rođenja Josipa Broza Tita i 70 godina od Prvog zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, obilježena je 2012. godina

Na Skupštini Saveza društava Josip Broz Tito Hrvatske donesene su Programske smjernice koje su sva društva Tito razradila i konkretnizirala, počevši od predavanja, tribina, okruglih stolova i znanstvenih skupova do zajedničke manifestacije Dana mladosti - radosti u Kumrovcu u povodu 120 godišnjice od rođenja Josipa Broza Tita.

Gоворити о Јосипу Брозу Титу је веома комплексна тема. Тим више јер окружење у коме се налазимо утјећу на разноврсност тема. Кад је ријеч о Титу, онда гласноговорници из свих структура (власти, тiska, медија, националиста и флашиста) траže и измишљaju најбаналније пикантерије којима жеље обезврједити његов лик (тко је, чiji је sin, колико је имао јена, о лагодном животу и сл.) а о његовим дјелима се говори, углавном, као о недоличним и neljudskim osobinama (злочинак, диктатор). Желе створити доjam да тако износе расположење, мишљење и stavove većine građana. Меđutim, građani imaju, većinom, drugačiji stav

o liku i djelu Tita, што показују у свим могућим anketama i prigodama, kada ih se ne može identificirati. To znači da postoji visoka razina straha od mogućih posljedica, posebno za zaposlene, a još više za nezaposlene, studente i učenike, koji ne smiju javno izreći mišljenje ili stav.

Stoga smo nastojali najpotpunije i najobjektivnije govoriti о Titu, analizom njegovih djela, kako bi mladi lakše спознали тko је и зашто ga treba pamtiti:

- организатор устanka, војсковођа i побједник antifašističke NOB;

- bio je u sukobu sa Staljinom i njegovom imperijalističkom politikom, као борac за слободу i protiv neravnopravnosti naroda i država;

- državnik, организатор i dosljedan борac за радничка права u stvaranju i raspodjeli dohotka, u izgradnji samoupravnog socijalizma i neposrednoj ekonomskoj i političkoj demokraciji;

- osnivač Pokreta nesvrstanih u борби за mir, miroljubivu koegzistenciju između народа i država, ekonomsku

ravnopravnost i jednakost u pitanjima čovječanstva;

- sahrana s tolikim brojem prisutnih državnika говори о одавanju почасти Titu za njegov doprinos svijetu.

To su i teme за sagledavanje njegove ličnosti i njegovih djela u SFRJ i svijetu, a scenarij serijala TITO »Posljednji svjedoci testamenta« Lordana Zafranovića je omogućio društvima Tito da sagledaju i traže odgovor na pitanje tko je Tito.

Na osnovu neposrednih svjedočenja svojih suvremenika, Tito je pokazan u različitim ljudskim aspektima, raznolikost njegove ličnosti, njegovi talenti, intelekt, znanje, temperament, prirodna darovitost i karizmatičnost, ali i njegov način promišljanja i djelovanja, bez crno-bijele tehnike koju objektivna životna stvarnost nikad ne poznaće.

Tokom 2012. године serijal Tito na TV bio izuzetna prigoda da se i na vizualni način doživi Josip Broz Tito. То је помогло društvima Tito da organiziraju rasprave o pojedinim epizodama.

Dr. Tomislav Badovinac

Predsjedništvo Saveza društava »Josip Broz Tito« Pozitivna ocjena »Danu mladosti – radosti«

♦ Predsjedništvo Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske na sjednici održanoj 25. listopada pozitivno je ocijenilo Svečani program i organizaciju Dana mladosti – radosti, koja je održana 26. svibnja ove godine u Kumrovcu povodom 120 godina od rođenja Josipa Broza Tita

Članovi Predsjedništva sa zadovoljstvom su prihvatali i Brošuru br. 6 o Danu mladosti – radosti 2012. godine kao dokument o toj manifestaciji. Usvojili su i prijedlog idejne koncepcije Dana mladosti – radosti koji će se održati 25. svibnja iduće godine. Ta manifestacija odvijat će se u znaku obilježavanja 70 godišnjice II. zasjedanja AVNOJ-a i donošenja odluke o pripajanju Istre, otoka, gradova i Međimurja Jugoslaviji, odnosno Sloveniji i Hrvatskoj.

Predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito« dr. Tomislav Badovinac podsjetio je na inicijativu da se učesnici

omladinskih radnih akcija organiziraju u obliku udruga ili društava. To organiziranje bilo bi dodatno povećanje antifašističkih snaga. Stoga treba formirati inicijativne odbore i početi aktivnosti za osnivanje udruga.

Na sjednici Predsjedništva podnesena je i informacija o inicijativi grupe entuzijasta iz Hrvatske, zaljubljenika u brodove, kojoj su se pridružili i entuzijasti iz Crne Gore i ostalih bivših jugoslavenskih republika, na čelu s Vladom Baričevićem iz Novalje. Oni жељe volonterski obnoviti jedan od najčuvenijih brodova »Galeb«, poznatiji kao »Brod mira«, predsjednika

Josipa Broz Tita. Mladi ljudi koji ne pamte ni Tita ni »Galeb«, spremni su volonterskim radom pomoći obnovi broda.

U opciji je svojevrsna obnova nekada čuvenih »omladinskih radnih akcija«, tako da volonteri koji то жељe dođu na »Galeb« u Rijeku, живе na brodu, druže se i svakodnevno rade kako bi brod bio obnovljen i враћен u живот.

Branimir Strenja je informirao o knjizi koja je netom izašla: »Rijeka i Regija u Titovo doba«, a Ratko Crnobori se osvrnuo na knjigu »povjesničara« Jurčevića koja vrvi lažima i optužbama.

I.L.

Od 8. do 10. studenog ove godine u Puli je održan 9. Antifa festival, posvećen temama antifašizma, ekstremizma, ali i subkulture te srodnim temama, u sklopu kojeg su bila predavanja, koncerti, projekcije i izložbe

Festival je organiziran pod okriljem Udruge Monteparadiso, a u realizaciji ovogodišnjeg programa pomogli su Savez udruga Rojca, Dr. INAT, Udruga Sines-tezija, Pulska Filmska Tvorница, Udruga Domači iz Karlovca.

Posebno zanimanje su pobudila predavanja: »Estetika potlačenog«, »Kako istraživati punk?«, »Aktualnosti naše regije«.

Jedno od predavanja bilo je i na temu novog desnog ekstremizma, o čemu je govorio politolog **Antonio Čelan** iz Pule. On je objasnio kako i zašto danas funkcioniраju ekstremno desne, neofašističke stranke i što ih održava na životu, što je potkrijepio primjerima iz Francuske, Švicarske i Nizozemske. Radi se o novom fenomenu koji se pojavio unatrag 30, 40 godina, kada se pojavljuju nostalgične, neofašističke stranke.

Danas svaka europska zemlja ima neku marginalnu desnu strančicu koja povre-

DEVETI ANTIFA FESTIVAL

meno iskoči, no u istočnoj Evropi i zemljama nekadašnje Jugoslavije drugačiji su uvjeti nastanka ovakvih stranaka kojima je obilježje populizam. Populizam može biti desni i lijevi, a u populističkoj retorici društvo je podijeljeno na dva fronta, npr. radišan narod i korumpirana elita.

Desničarima će tako neprijatelji biti stranci i mainstream stranke. Kako reče Čelan, populizam cvjeta uoči izbora, a stranke s ovakvom retorikom predstavljaju se kao personifikacija volje naroda.

Nove ekstremističke stranke počele su se pojavljivati jer stare stranke desnice i ljevice nisu mogle naći odgovore na pitanja poput globalizacije i imigracije. Nacionalizam je jedno od obilježja ekstremno desnih stranaka, no Čelan je napomenuo da postoje različite vrste nacionalizama, pa smatra da se ovdje zapravo najviše radi o nativizmu, o brojanju krvnih zrnaca po principu »ili jesi naš ili nisi naš«.

Ostala su obilježja rasizam i ksenofobija, antidemokracija i insistiranje na jakoj državi kao otporu globalizaciji i imigraciji. U njihovo logici svijet je crno-bijeli pa onaj tko je tudi predstavlja sve ono loše.

O punku je zadnji dan festivala govorila sociologinja **Ivana Mijić** koja uz kolegu **Benjamina Perasovića** radi na istraživanju »Punk u postsocijalističkim zemljama«, pokrenutom na inicijativu Hi-

lary Pilkington sa Sveučilišta Warwick u Coventryju, a koje se provodi i u Rusiji i Njemačkoj.

Kako reče Perasović, Pula ima i kontinuitet koji npr. Zagreb nema jer se ovdje već 20 godina održava Monteparadiso. Osim toga, napomenula je Mijić, Monteparadiso se prvi put održao 1992. kada je u ostatku Hrvatske tako nešto bilo nezamislivo.

K.S.

9. ANTIFA FEST 8.XI. - 10.XI. 2012. K.ROJC PULA

Krapina

Članice i članovi Udruge mladih antifašista Zagorja te Foruma mladih SDP-a Krapinsko-zagorske županije boravili su u trodnevnom posjetu Forumu mladih Kantona Sarajevo i tamošnjim antifašistima

Glavni cilj susreta bio je stvaranje zajedničkih inicijativa u promicanju ljudskih prava, tolerancije i uvažavanja različitih kultura, vjera i nacionalnosti u našim društвima. Bogatstvo svakog društva upravo proizlazi iz naše različitosti. Svako društvo koje cjeni multikulturalnost i pravo pojedinca na samoodređenje uspješno je i prosperitetno, zajednički je zaključak sarajevskih i zagorskih forumaša.

Forum mladih SDP Krapinsko-zagorske županije i Forum mladih SADP-a Kantona Sarajevo prošle su godine potpisali sporazum o suradnji te od tada

Međunarodna suradnja mladih

unapređuju svoje odnose druženjem, edukacijama i tribinama. Ovim posjetom

Cilj samog sporazuma nije samo pozivanje na temelju socijaldemokratskih vrijednosti koje ih spajaju, već i proglašenje društvenih, povijesnih i kulturno-istorijskih znamenitosti, kako Zagorja tako i grada Sarajeva.

Mladi antifašisti Zagorja sa svojim kolegama u Sarajevu

dodatano je intenzivirana suradnja te su dogovorene smjernice za daljnje zajedničko djelovanje.

granice, već stvaraju mostove suradnje i uvelike unapređuju društvo.

I.H.

•Polaganjem vijenaca na obnovljeni spomenik palim boricma u Budićima i evociranjem sjećanja na ratne dane obilježena 70. obljetnica 12. slavonske udarne brigade

Dvanaesta slavonska udarna brigada (do prosinca 1942. godine Prva slavonska udarna brigada) formirana je u selu Budićima kod Pakraca 11. listopada 1942. godine od dijelova 1. i 2. slavonskog NOP odreda. Pri formiranju imala je četiri bataljuna, mitraljesko i topovsko odjeljenje, omladinsku i bolničku četu – ukupno 958 boraca. Prvi komandant brigade bio je **Bogdan Crnobrnja**, a politički komesar **Ranko Zec**. Zamjenik komandanta bio je **Radojica Nenezić**, a zamjenik političkog komesara **Petar Car**.

U povodu 70. obljetnice osnutka 12. slavonske udarne brigade u Budićima, podno obnovljenog spomenika palim borcima, položeni su vijenci i evocirana sjećanja na ratne dane jedinice koja je dala velik doprinos pobjedi nad fašizmom. Na komemorativnom skupu govorili su **Miroslav Grozdanić**, zamjenik požeško-slavonskog župana, **Vicko Njavro**, izaslanik Grada Požege i **Zoran Krejčić**, predsjednik Gradskog vijeća Pakrac. Svojevrsnom satu povijesti nazočili su i **Adam Lončarević**, ratni pripadnik brigade, **Rastislav Navratil** i **Ivan Čolak**, predstavnici Grada Požege, **Mirela Gunjević-Delišimunović**, zamjenica gradonačelnika Pakraca, **Veljko Džakula**, predsjednik UO SDF-a, **Goran Labus**, predsjednik Vijeća srpske nacionalne manjine u Pakracu, **Kaja Holjevac**, predsjednica UABA Požega, izaslanstva udrugantifašističkih boraca i antifašista Slatine, Daruvara i Okučana, te predstavnici lokalnih tijela vlasti i političkih stranaka.

»Majka Slavonije«

Dvanaesta slavonska udarna brigada se posebno isticala u borbama za naseljena mjesta, na ravnicaškom zemljишtu i u diverzantskim akcijama. Iz svojih je redova davala kadrovsu jezgru za novoformirane jedinice u Slavoniji (za 17. i 21. slavonsku i 3. moslavačku brigadu dala je po jedan bataljun, a u druge jedinice veće grupe boraca i rukovodilaca). Dala je i mnoge rukovodioce tijelima vlasti i pozadinskim ustavovama na slobodnom teritoriju Slavonije i sjeverne Hrvatske. Brigada je bila omiljena kod naroda pa su joj pjevali: »Dvanaesta je majka Slavonije, još je nitko pobijedio nije...«.

Ubzro nakon formiranja, brigada

NA PONOS SLAVONIJE

Pripadnici 12. slavonske udarne brigade prilikom pohoda u Hrvatsko zagorje, 1943. godine

je već u listopadu 1942. godine zauzela ustaško uporište Podvrško, željezničku stanicu Retkovci, vodila borbe s ustašama kod Lovčića i s Nijemcima kod Gradišta, kad je oborila i neprijateljski zrakoplov. Brigada je razvila diverzantsku aktivnost na prugama u Požeškoj kotlini i u Podravini. Vodila je i veoma teške borbe 6. i 7. prosinca u napadu na Podravsku Slatinu, a 11/12. prosinca zauzela Voćin, noću 16/17. prosinca porušila prugu Banova Jaruga – Virovitica u dužini od 8 km, 20. prosinca zauzela Orahovicu i 26. prosinca Orljavac.

Za učinkovite borbene uspjehe, 26. listopada 1944. godine dobila je naziv – proleterska. Od listopada do kraja 1944. godine sudjelovala je u čišćenju Podravine od neprijatelja na prostoru Virovitica – Koprivnica. U studenom zauzima Velimirovac i Markovac, potom sudjeluje u borbama za Našice, a 11. prosinca zauzela je Vrbicu. Od uspostavljanja virovitičkog mostobrana krajem prosinca 1944. godine, sudjelovala je u borbama na Dravi i branila pravac Našice – Virovitica.

Na Bleiburškom polju

U 1945. godini vodila je borbe s njemačkim, ustaškim i domobranskim snagama u rajonu Grubišnog Polja i Pitomače, od Orahovice, Čeralija, Voćina, Velike i Našice, kod Okučana i duž ceste Orahovica – Kutjevo. Sudjelovala je u končnom oslobođenju Slavonije, Podravine i Štajerske. Zadnja akcija 12. slavonske udarne brigade bila je 15. svibnja 1945. godine u Austriji kada je njezina kolona s 1.800 dobro naoružanih i opremljenih boraca prošla između 12 i 13 sati kraj dvorca na Bleiburškom polju gdje su vođeni pregovori o predaji vojske tzv. NDH i crnogorskih četnika. Nakon prolaska brigade pregovori su okončani i neprijateljske su se formacije predale.

Slavonija je za nešto više od pet mjeseci, od kraja 1942. godine do sredine 1943. godine, doživljavala najveći domet u izgradnji oružanih snaga NOP-a Hrvatske. Osnovano je šest brigada, dvije divizije i 2. hrvatske (1. slavonski) korpus.

Pero Matić

•U oslobođenju Beograda iz NOV Hrvatske sudjelovalo je, u sastavu 6. ličke, 28. slavonske divizije i 13. brigade »Rade Končar« 16.000 boraca i starješina. Među uzvanicima na obilježavanju 68. obljetnice oslobođenja Beograda bila i skupina članova Sekcije 1. korpusa SABA RH

Kako nas je informirao **Branko Božić**, tajnik Sekcije 1. korpusa Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske pri SABA RH, poveća skupina njihovih članova i poklonika antifašizma nazočila je u glavnom gradu Srbije na obilježavanju 68. obljetnice oslobođenja Beograda. Nakon srdačnog prijema u Savezu boraca grada Beograda, naše je izaslanstvo položilo vijenac zajedno s domaćinima kod spomenika »Oslobodiocima Beograda 1944.« **Dr. Branislav Popović**, predsjednik beogradskog udruge boraca na svečanoj akademiji u Domu invalida, posebno je pozdravio goste iz Zagreba, a slijedio je i veliki pljesak 250 sudionika skupa. U Beogradu djeluju i sekcije 6., 7. i 8. divizije. Našlo se vremena za razmjenu iskustava i druženje i sa članovima Sekcije 1. proleterske divizije. Izraženo je uvjerenje da će i njihova izaslanstva posjetiti glavni grad Hrvatske 8. svibnja na Dan oslobođenja Zagreba, ali i na drugim dođajima koje organizira SABA RH.

Spašavanje mosta na Savi

U oslobođanju zapadne Srbije, Beograda, Zemuna, istočnog Srijema, Mačve i istočne Bosne značajnu ulogu odigrale su jedinice Glavnog štaba Hrvatske. U tim borbama su sudjelovale – **6. lička i 28. slavonska divizija te hrvatska 13. proleterska brigada »Rade Končar«**. One su došle iz Like, sa Žumberka i iz Slavonije i preko srednje i istočne Bosne sudjelovale u oslobođanju Beograda.

Sesta lička divizija, u sastavu 1. proleterskog korpusa, iz Glamoča je 2. srpnja 1944. godine krenula za Crnu Goru, Sandžak i Srbiju. U noći 29/30. kolovoza ona je kod Pribroja prešla rijeku Lim i prebacila se na teritorij zapadne Srbije, na Zlatibor. Vodila je borbe protiv četnika Draže Mihailovića oko Užica i Požege, Jelove Gore i Mionice, a 18. rujna 1944. godine oslobođila je Valjevo i krenula prema Beogradu. Po zapovijedi generala

OSLOBAĐANJE BEOGRADA

Peke Dapčevića, komandanta 1. armijske grupe NOVJ, imala je zadatak da se preko Topčidera, na čelu napadne operativne skupine, probije u centar Beograda, izbjije na Terazije i ovlada Kalemeđdanom.

Borbe je počela 14. listopada, brzo je osvojila Topčider, izbila u rajon »Mostara« i do Vojne bolnice i nakon teških okršaja protiv njemačkih jedinica u strogom centru Beograda, zauzela ulicu Kneza Miloša i Nemanjinu ulicu, jako utvrđene objekte oko bivše Vojne akademije i starog Generalštaba. Tada je zaustavljena – dio je snaga uputila na Glavnu željezničku stanici koju je s 28. slavonskom divizijom i zauzela. Njen povijesno velik podvig je to, što je nakon zauzimanja Glavne željezničke stanice, na »ledima« njemačke vojske, u izuzetno smjelom jurišu, prva prešla preko Savskog mosta kod željezničke stanice, spasila most od njemačkog rušenja i povela borbe za Bežanijsku kosu i Zemun.

Osloboden i Zemun

Hrvatska 13. proleterska brigada »Rade Končar«, djelujući u sastavu 1. pa 6. divizije, oslobođala je centar Beograda, druga prešla preko Savskog mosta, i 21/22. listopada 1944. godine oslobođila Zemun. zajedno su tada – 6. lička divizija i 13. hrvatska brigada »Rade Končar« nastavile oslobođati istočni Srijem, stigle do Tovarnika i sudjelovale na Srijemskom frontu.

Iz Slavonije je, više radi političkih nego vojnih potreba, VŠ NOVJ zapovjedio GŠ Hrvatske da pošalje u Bosnu i za Srbiju **28. slavonsku diviziju**. Ona je 13/14. rujna 1944. godine prešla rijeku Savu i preko Bosne nastupala za Srbiju.

Vodila je borbe na Majevici i oko Zvornika. Drinu je prešla 6/7. listopada i krenula kroz borbe u Mačvu ka Beogradu u sastavu 12. vojvodanskih korpusa. Po zapovijedi 1. armijske grupe 28. slavonska divizija napala je njemačke jedinice desnom obalom Save. Najprije je blokirala njemačku grupaciju oko Čukarice, a onda je ušla u Beograd. Djelujući Savskom ulicom došla je u centar grada i stigla do Nemanjine ulice. zajedno je potom sa 6. ličkom divizijom oslobođila rajon oko Glavne željezničke stanice. Trebala je nastaviti borbu s Nijemcima Karadžordževom ulicom, ali je zaustavljena i poslana na Čukaricu. Kada je likvidirala njemačku skupinu na Čukarici, upućena je prema Umci, a onda prema Mačvi i istočnoj Bosni, u sastavu Južne operativne grupe NOVJ.

Trećina boraca iz Hrvatske

U oslobođanju Beograda iz Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske sudjelovalo je, u sastavu 6. ličke, 28. slavonske divizije i 13. hrvatske brigade »Rade Končar«, 16.000 boraca i starješina. U skupini od 50.000 boraca NOVJ koji su sudjelovali u beogradskoj operaciji, iz Hrvatske je – iz NOV Hrvatske bila jedna trećina ili 32% angažiranih snaga NOVJ. Znade se da je za oslobođenje Beograda poginulo oko 3.000 boraca NOVJ. Iz Hrvatske je (u rečenim jedinicama), poginulo 977 boraca, a to je oko 30% svih poginulih za oslobođenje Beograda, što je velik doprinos Hrvatske oslobođenju Beograda.

Tako su jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske bile među prvim glavnim snagama koje su prve ušle i došle do centra Beograda i izvršile zadaće s drugim divizijama NOVJ i Crvene armije. Borbe za oslobođenje Beograda završene su 20. listopada 1944. godine. Oslobođeni Beograd postao je sjedištem cjelokupne vojne i političke aktivnosti nove Jugoslavije. Oslobođenjem Beograda oslobođena je gotovo cijela Srbija, izuzev Kosova, doline Zapadne Morave do Kraljeva na zapad i dijela Vojvodine. Time se prvi put u NOR-u fronta mogla osloniti na sigurnu pozadinu, koja je bila izvor ljudskih i materijalnih pričuva za daljnje vođenje rata. Nakon beogradske operacije, NOVJ je samostalno preuzeo dio strateške fronte u rasporedu saveznika, pružajući vrlo značajnu pomoć i sovjetskim snagama koje su nastupale kroz Mađarsku.

Titova poruka

Povodom oslobođenja Beograda, Tito je uputio poruku generallajtnantu Peki Dapčeviću, komandantu Prve armijske grupe:

»Ova velika pobjeda nad najvećim neprijateljem naših naroda – njemačkim okupatorom – naročito je značajna po tome što su u borbi za oslobođenje južnog Beograda dali svoju krv sinovi južne Sumadije, jugačke Krajine i ostale Bosne, jugačke Crne Gore, sinovi bijelog Zagreba i Hrvatskog zagorja, sinovi kršnje Like, Dalmacije, Slavonije, Vojvodine i sinovi Slovenije. Ta je pobjeda tim značajnija što je izvođavana s jedinicama slavne bratske Crvene armije...«.

B. M.

SJEĆANJE NA PARTIZANSKU AKCIJU

•Obilježen 17. studeni, dan na koji je prije 71 godinu, skupina kordunaških partizana pod vodstvom Vece Holjevca ušla u okupirani Karlovac da iz zatvorske bolnice izvuče Marijana Čavića Grgu

Polaganjem vjenaca ispred spomenika omladincu **Ivici Gojaku**, kod drvenog mosta na Korani, koji je prilikom povlačenja partizana pređevenih u domobranske odore bio teško ranjen, zbog čega je i umro – i kod biste **Večeslavu Holjevcu** u Parku heroja, u centru grada na četiri rijeke, obilježen je 17. studeni, dan na koji je prije 71 godinu, skupina kordunaških partizana ušla u okupirani Karlovac da iz zatvorske bolnice izvuče **Marijana Čavića Grgu**, sekretara Mjesnog komiteta KP Karlovac.

Komemoraciji su nazočili članovi antifašističkih udruga s područja Karlovačke županije, Vecina kći **Tatjana Holjevac**, obitelj Ivice Gojaka, karlovački dožupan **Milenko Rebić** i predstavnici karlovačke srpske zajednice.

Evocirajući sjećanja na legendarnu akciju u okupiranom Karlovcu **Mirko Miladinović**, predsjednik UABA Karlovac, posebno je istaknuo:

- Partizanska akcija pokrenuta je zbog Marijana Čavića – Grge (ilegalnog imena Zvonimir Držić – Dugi), metalskog radnika, sekretara 3. rajonskog komiteta KP u Zagrebu. CK KPH delegirao ga je za člana OK KPH i sekretara MK Karlovac. Njegovim vezama u Karlovac su dolazili organizatori ustanka, dok su se karlovački antifašisti pripremali za borbu. Marijan Čavić uhapšen je u Karlovcu 16. listopada 1941. godine. Podrvgnut je strašnim mučenjima. Rezanjem žila pokušao je

izvršiti samoubojstvo. Kako nije uspio, dopremljen je u karlovačku bolnicu.

Hrabar partizanski pothvat

Dr. Đuro Zatezalo, član Savjeta antifašista Hrvatske podsjeća u svojim radovima da je dva dana kasnije – 18. listopada, u Karlovcu ubijen i **Josip Kraš**. Njegova smrt i hapšenje i ubojstva još nekoliko članova Okružnog komiteta za karlovačke komuniste bio je veliki udarac. Usprkos tome, zahvaljujući članici OK **Nadi Dimić**, veze s Karlovcom još su uvijek postojale. Među borcima i narodom, osjećala se neizvjesnost i tjeskoba, a njih je jedino moglo prevladati pokretanje većih borbenih akcija. Upravo je takva akcija bila ova – upad partizana iz Petrove gore (njih 25) u okupirani Karlovac.

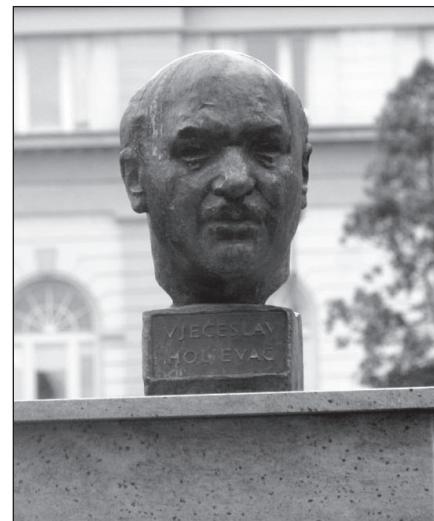
Kolika je tada bila solidarnost komunista, pokazuje i odluka donesena u Vučkovićima na Petrovoj gori, prigodom osnivanja GŠ Hrvatske, da jedan partizanski vođa upadne u Karlovac i da tamо iz bolnice oslobođi Čavića.

Taj izvanredno težak zadatak povjeren je članu OK i komesaru Komande NOPO Korduna i Banje Veci Holjevcu. Veco je u Karlovcu, uz pomoć Nade Dimić, obavio potrebne pripreme i tako je 17. studenog 1941. godine došlo do poznate akcije, kad je u grad ušlo 25 partizana odjevenih u domobranske odore, s fesovima na glavi, predvođenih »poručnikom« Vecom. Tada je u tom neprijateljskom uporištu bilo nekoliko tisuća Talijana i mnogo ustaško-domobranskih postrojbi.

U bolnici partizani nisu našli Čavića, jer je on već bio odveden na policiju. Partizani su ubili dvojicu ustaša – stražara u bolnici i na povratku, na mostu preko Korane u borbi razoružali talijansku stražu, pri čemu je poginulo nekoliko Talijana. Na partizanskoj strani teško je ranjen Ivica Gojak, bivši đak i rukovodilac skojevske organizacije u karlovačkoj Učiteljskoj školi, koji je na putu prema Kordunu umro. Lakše je ranjen i borac **Đorđe Momčilović**.

Bez spomen ploče

Martin Jendrašić, počasni predsjednik Saveza udruga antifašista Karlovačke županije na skupu je kazao:

Bista Večeslava Holjevca u Karlovcu

- Rijetko je koja partizanska akcija 1941. godine imala toliki odjek. Bio je to primjer neustrašivosti, partizanske solidarnosti i umještosti, protuudarac na hapšenja u Karlovcu. Bio je to veliki poticaj svim naprednim ljudima da stupe u borbu protiv okupatora i domaćih izdajnika. O toj akciji izvijestili su Slobodna Jugoslavija, Radio Moskva i Radio London. I ove smo se godine sastali kod Vecine biste, jer još nismo uspjeli privoljeti Dom zdravlja Karlovac i Zavod za javno zdravstvo da daju suglasnost za vraćanje spomen-ploče uništene početkom devedesetih na zgradu stare bolnice na Dubovcu. Onemogućavanje vraćanja spomen ploče istaknutom antifašistu, borcu za slobodu, legendarnom gradonačelniku Zagreba i iznad svega – hrvatskom domoljubu Večeslu Holjevcu, na mjesto gdje je godinama bila, to je sramota za cijelu Hrvatsku.

Večeslav Holjevac u svojoj knjizi »Zapis iz rodnog grada«, o akciji je napisao:

»Činjenica da su 25 partizana uz najveću životnu opasnost ušla u Karlovac da spasu svog suborca, imala je velikog odjeka širom cijele Hrvatske. Naoružani partizani prošli su gradom, u kojem se nalazilo više od deset tisuća neprijateljskih vojnika. U Karlovcu je nakon našeg odlaska, već četrnaest minuta nakon napuštanja bolnice, počela uzbuna. Na sreću, neprijatelj je u prvom trenutku krenuo za nama u pogrešnom smjeru, tj. prema šumi Kozjači...«.

B. M.

Spomenik Ivici Gojaku ispred Koranskog mosta u Karlovcu

Istraživanje falsifikata

Na kraju smo još jedne i ulazimo u novu antifašističku godinu. I ova je bila u znaku uzaludnih napada na antifašiste i antifašizam i pokušaja revizije povijesti na način da se poraženi domaći fašisti i nacisti rehabilitiraju. Nezgodno im je jedino što sad Republika Hrvatska ulazi u Europu koja se temelji na antifašizmu. A oni, uz pomoć crkvenih krugova, iz petnih žila istražuju falsifikate i žeze Europu navući da vjeruje kako ovdje fašisti nisu bili fašisti, nego su antifašisti zapravo fašisti.

No u problemu su svi ti Jurčevići, biskupi Košići i Bogovići, Razumi, Mikleniči i ostali Tomci. Naime njihovi su ratovali na strani Hitlera pa im je nemoguće servirati laži i konstrukcije u pravljenju nove povijesti, a da to Europa prihvati.

Tako je, na primjer, dr. Josip Jurčević pronašao pet masovnih grobišta »hrvatskih vojnika« i u Istri. A tamo, to potvrđuju istarski antifašisti, uopće nije bilo »hrvatskih vojnika«, odnosno ustaša i domobrana.

Nije stvar u tome je li ih bilo ili nije, važno je da Jurčević zapiše u svojoj »povijesti« da ih je bilo. I na temelju falsifikata servira to kao »istinu« i to uz pomoć Crkve. Kako drugačije protumačiti zaključak »Komisije Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije BiH za hrvatski martirologij« da se »u svim većim katoličkim središtima u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini treba predstaviti knjigu o prikrivenim stratištima i grobištima dr. Josipa Jurčevića«.

No, ta Komisija kojoj je na čelu gospičko-senjski biskup Mile Bogović, je odlučila da se preko župnih ureda »istražuje ne samo tragove mučenika nego i sve žrtve«, a »župnicima će trebati dostaviti obrasce koje bi uz pomoć svojih suradnika ispunjavali i slali u biskupijsko povjerenstvo«.

I tako je to, Bogami, zaključeno pod predsjedanjem Bogovića. I župnici se, umjesto vjerom, trebaju baviti povijesnim istraživanjima. Koliko shvaćamo, najprije bi se to radilo bezobrazno, a onda bi im ipak bili poslani i obrasci.

Dakle župnici, umjesto križa, u ruke olovke i obrasce, lopate i krampove i u povijesna istraživanja i zapisivanja. Ima da popišu. Sve. Komunističke zlo-

cine. Dakle sve - one koji nisu, pa čak i one koji možda jesu postojali.

No, uz povijest dobro je malko dodati i kulture, posebno jezične. Tako je »Hrvatski fokus - tjednik za kulturu, znanost i društvena pitanja« pronašao »njaveću jezičnu negativnu manipulaciju u hrvatskoj jezičnoj povijesti koje će se sramiti i sve buduće hrvatske generacije«.

I teško tragajući, znanstveno istražujući, kopajući po jamama, nadljudskim naporima konačno su pronašli tu riječ. Vjerovali ili ne ta riječ je - antifašizam. Tako to piše »kulturni časopis«. Pa evo što on kaže: »Današnja hrvatska strana riječ »antifašizam«, u bivšem jugokomunističkom i sadašnjem ponovnom značenju hrvatskih novih ideoloških neokomunističkih jednoumnika, ustvari predstavlja nekoliko pojmove zajedno: borba za komunizam i marksizam, borba protiv kapitalizma, titoizam s jugoboljševičkim genocidom nad protivnicima, razvojni genocid profitnog znanja, kulturocid, genetski duhovni, moralni i stvaralački poremećaj, ograničavanje svih osnovnih ljudskih sloboda. Sve potpuno suprotno od prave riječi antifašizam, s kojom se komunisti manipulacijski ukrašuju i sakrivaju«.

Očito je i njima teško. Jer toliko puno nebulozu napisati, tumačeći samo jednu riječ, doista nije lako. Potrebno je puno bespameti da se to napravi, kao na primjer, i ovo što kažu za današnje antifašiste u Hrvatskoj: »I ne samo da nisu »antifašisti«, već su moralni zločinci koje bi prava pravna država krivično gonila ili udaljila iz političkoga i obrazovnog sustava«.

Tako bi s »kulturnog« stajališta postupali s antifašistima, kada bi oni uspostavili »pravu pravnu državu«. Da li bi ih strpali i u logore nisu još do kraja definirali.

Inače, ima još »kulturnih« zanimljivosti. Tako je Ivan Aralica objavio novu knjigu pod naslovom »Mentalni komunisti«. Već iz toga se vidi da se autor suočio s mentalnim problemom.

Naime, na pitanje »misli li da je mentalni komunizam i etiketiranje drugih mentalnim ili bilo kakvim drugim komunistima?«, Aralica se složio: »Je, je, moram to reći«. Čak se i Večernjak iznenadio odgovorom Aralice pa je zaključio: »Je li to bila (drugarska)

samokritika ili trenutak nepažnje, nije se dalo razlučiti«.

Na Tribini o temi »Zašto je nužno braniti istinu o Domovinskom ratu« na Rabu govorili su Zdravko Tomac i Miroslav Tuđman i potužili se na medijsku blokadu. Pri tome je Tomac upozorio: »Na prvi pogled proizlazi da smo u svemu tome Miro i ja usamljeni, međutim, nije tako. Ima nas, možda 50-tak intelektualaca, koji smo i kroz brojne izdane knjige o svemu tome dali svoj sud i kritiku, međutim, slaba je korišt od toga«.

Sad je objavio još jednu knjigu memoara od koje očito i po njegovoj vlastitoj definiciji neće biti koristi. Dežurni »kulturni« medij za ovakve uratke - Hrvatski fokus - napisao je i ocjenu u kojoj kaže: »Memoari Zdravka Tomca pokazuju i dokazuju da krivotvorene prošlosti ima za cilj da se hrvatskom narodu nametne budućnost u kojoj taj isti hrvatski narod prestaje postojati kao ponosan entitet s vlastitim kulturnim i političkim identitetom«. Mi ovoj ocjeni ne bismo imali što dodati. Eto, zamislite, neki put se i s njima složimo.

I Slaven Latica je nedavno govorio u KIC-u u Zagrebu, a predstavljen je kao »profesor u miru«. Govorio je o temi »Etika i korupcija u medicini« i o knjizi »Ljudožder vegetarianac«. Ako je to najava da će, nakon nemirnih godina, konačno javnost dočekati da može biti u miru od Letice, onda čak i ta tribina može biti pozitivna.

Ima zanimljivih političara, ali i političarki. Posebno za nas antifašiste. Evo, na primjer, Marijana Petir seljanka iz Siska, ili, da budemo precizniji - članica Hrvatske seljačke stranke iz Siska, napala je Sisačku županiju da seljacima za štete od elementarnih nepogoda daje »jednako koliko izdvaja za obilježavanje Dana antifašističke borbe«. Pokazalo se da je slagala višestruko. Možda će na ispolijed kod biskupa Sisačkog Vlade Košića. Biskup je inače uputio demanti Jutarnjem listu, tvrdeći da su neistinite tvrdnje da je on »nacibiskup« ili da »druka za fašizam«. U prošlom broju smo citirali kako biskup Košić umiljato govorio o antifašistima kao o »krvavima zločincima« i »spodbobama«. I tko bi onda nakon ovih izjava i demantija mogao kazati da Petirka Sisačku i biskup Sisački »drukaju«.

Rijeka i regija u Titovo doba 1945. – 1990.

◆ U nakladi riječkog društva Josip Broz Tito objavljena je monografija »Rijeka i regija u Titovo doba 1945. – 1990.« koja na svojih 200 stranica objedinjuje tekstove četrnaest sveučilišnih profesora, gospodarstvenika i povjesničara. Bogato ilustrirana i vrlo informativna monografija je plod sedmogodišnjeg zajedničkog rada društva „Josip Broz Tito“ i autora teksta koja je svečano predstavljena 3. studenog u prepunu Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku

Naslov knjige govori nam o vremenu zapaženih dostignuća na području ondašnje Zajednice općina Rijeka koja su stigla nakon višegodišnje stagnacije pod vlašću Italije. Naime, bez obzira na pogreške i lutanja ondašnjeg sustava, napredak je postignut na svim društvenim razinama: ekonomskoj, zdravstvenoj, znanstvenoj, obrazovnoj, sportskoj... Sve se to događalo u ozračju energije Josipa Broza Tita, kazao je **Josip Deželjin**, jedan od dvojice recenzentata knjige.

Rijeka je bila vodeća u Europi

Ekonomski stručnjak i profesor **Deželjin** naglasio je da je monografija »Rijeka i regija u Titovo doba« stručno i znanstveno napisana. Knjiga će omogućiti, kazao je Deželjin, da se povuče paralela s današnjim ekonomskim trenutkom u Rijeci, Hrvatskoj i svijetu.

– Knjiga će neosporno ponukati na nova promišljanja. Naime, puno ilustracija i tablica pomoći će i onim najširim čitatelskim krugovima da objektivno sagledaju-

Svečano predstavljanje monografije u prepunu Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku.

našu nedavnu prošlost. Ali ne toliko radi same prošlosti, već kao poticaj za temeljitiće promišljanje sadašnjosti i budućnosti, kazao je Josip Deželjin uz kojeg recenziju knjige potpisuje **Ivan Brnelić**.

– Drugarice i drugovi, autori su ovom knjigom dokazali da je Rijeka najveći rast doživjela upravo u vrijeme Josipa Broza Tita. Naime, u njegovo vrijeme imali smo životni standard dostojan čovjeka, a Rijeka je bila najrazvijenija regija u Jugoslaviji. Zvuči gotovo nevjerojatno da je tijekom sedamdesetih godina Zajednica općina Rijeka, prema svim ekonomskim pokazateljima, bila vodeća i u Europi; tada su izgrađeni naftovod, petrokemijski kompleks na Krku, most Krk, koksara u Bakaru, tunel Učka, kontejnerski terminal... Snažan razvoj industrije neminovno se odrazil i na povećanje stanovništva. Naime, od 1948. do 1981. broj stanovnika u Rijeci se povećao za 140 posto, rekao je Brnelić koji je podsjetio i na tadašnji veliki izvozni potencijal Zajednice općina Rijeka.

Prava istina o jednom vremenu

– Treba naglasiti da autori ovom knjigom nisu željeli glorificirati Josipa Broza Tita i ondašnji sistem; oni su svojim analizama, temeljenim na činjenicama, samo dokazali da je Rijeka najveći procvat doživjela u vrijeme samoupravnog socijalizma.

O monografiji su iscrpno govorili i njezin glavni urednik **Branimir Strenja** i proslavljeni riječka sportašica **Biserka**

Perman, izrazivši nadu da će knjiga pronaći svoj put i do generacija koje su rođene nakon Titove smrti 1980. godine.

– Predsjednik Saveza društva »Josip Broz Tito« Hrvatske dr. **Tomislav Badovinac** zahvalio je na inicijativi Društvu Tito Rijeka da se izda knjiga o Rijeci i regiji u Titovo doba. Čestitam autorima, koji su uspješno i dokumentirano izložili i zabilježili najznačajnija događanja. Knjiga dokazuje i utvrđuje da je u Titovo doba ostvaren i postignut najsnažniji sveukupni razvoj u Rijeci i regiji. Ona je i bit će nepobitan dokument vremena, rekao je dr. Badovinac.

– Vrijednost knjige upravo je u tome što ona donosi istinu o jednom vremenu. Ako neka sredina treba biti zahvalna Josipu Brozu Titu, ondašnjem političkom rukovodstvu i Narodnooslobodilačkoj borbi, onda su to neosporno Rijeka i Istra, kazao je **Vojko Obersnel**.

– Pomalo je već zaboravljena činjenica da je zapravo sedamdesetih godina Rijeka izrasla iz ratnog pepela. U Titovo doba više se stvaralo, a manje kralo, bilo je veće povjerenje u pravni poredak i institucije društva, radnici su primali višak, a danas su oni sami postali višak. Istina, u Titovo doba bojali smo se partije, međutim danas se bojimo za radna mjesta i kako platiti ratu kredita. Početkom devedesetih naš je dug bio 4,6 milijardi dolara – u 20 godina on je narastao na 69 milijardi dolara. Zasigurno, provokativan naslov knjige ponovo će uznemiriti sve one koji su uvjereni da se od 1945. do 1990. na ovim prostorima nije dogodilo ništa dobro, kazao je župan **Vidoje Vujić**.

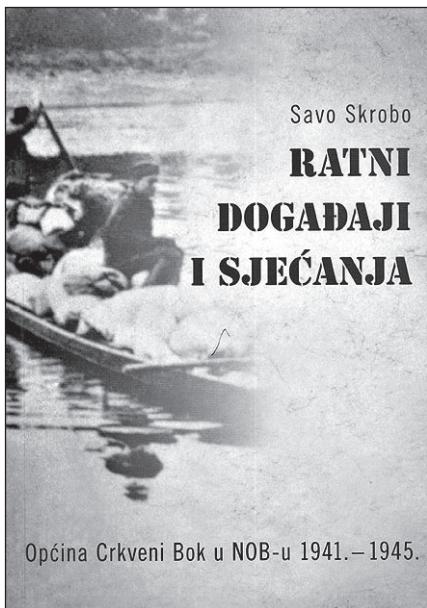
N. L.

Autori monografije pisali bez naknade

U pisanju monografije »Rijeka i regija u Titovo doba 1945. – 1990.« sudjelovalo je četrnaest povjesničara i sveučilišnih profesora koji za svoj rad nisu tražili nikakvu naknadu: **Neven Šantić** (društveno-politički sustav), **Nada Karaman Aksentićević** (gospodarstvo), **Nada Šišul** (brodogradnja), **Branimir Strenja** (nafta i petrokemija), **Ratko Zeleznika** (promet), **Branko Blažević** (turizam), **Dominko Ravlić** (graditeljstvo), **Zorko Kos** (vodoprovod), **Manon Giron** (školstvo), **Vladimir Mićović** (zdravstvo), **Biserka Perman** (sport), **Marinko Učur** (stanogradnja i socijalna skrb), **Miroslav Bajzek** (riječki samodoprinos) i **Zdenko Pleše** (Tito – čest gost).

NOVE KNJIGE

Savo Skrobo Ratni događaji i sjećanja

Neposredno nakon predaje rukopisa početkom lipnja 2010. godine autor je preminuo. Zahvaljujući podršci supruge Nevenke i financijskoj pomoći obitelji Nenadović, knjiga »Ratni događaji i sjećanja« (općina Crkveni Bok u NOB-u 1941.-1945.), izšla je u povodu druge godišnjice njegove smrti. Sava Skrobo, partizanski borac 17. slavonske udarne brigade i banijskih partizanskih jedinica, a nakon

oslobodenja djelatnik tijela vlasti u Sunji i Sisku, knjigu je posvetio narodu Banije, ponajprije selu Ivanjskog Boka, Crkvenog Boka i Strmena, borcima NOR-a i svojim potomcima.

Knjiga je predstavljena u Ivanjskom Boku. O njoj su govorili Ilija Ranić, urednik, Ana Požar, prof. i Mirko Mećava, član Predsjedništva SABA RH i jedan od recenzentata knjige. »Memoarska građa je nezaobilazan izvor za povijest 20. stoljeća jer popunjava praznine koje arhivsko gradivo ne može popuniti, posebno pri istraživanju prošlosti tzv. malih ljudi, za koje su pisana svjedočanstva vrlo rijetka«, zapisao je u recenziji knjige Filip Škiljan, mladi ali afirmirani povjesničar. »Skrobo u svojem djelu daje upravo tu povijest malih ljudi, povijest jedne mikro zajednice u turbulentnom vremenu, pokušavajući, bez obzira na proživljene traume, prići toj povijesti što objektivnije »sine ira et studio«. Živo svjedočanstvo prošlog vremena koje predstavlja ovo djelo, izazvat će kod šire publike jak i potresan doživljaj, a naići će i na pažnju stručne javnosti.«

Mirko Mećava, recenzent, rekao je da je knjiga Save Skrobe vrlo vrijedno i višestruko korisno literarno štivo, s povijesno-memorijalnim i dokumentarnim sadržajem. Opisujući tragičnu sudbinu mještana selu Crkvenog Boka, Strmena i svog rodnog Ivanjskog Boka, smještenih samo 15-ak kilometara od zloglasnog logora Jasenovac, svjedoči o zločinačkom karakteru ustaške tzv. NDH. Otkriva i nove činjenice o pojavi izdajničko-podle politike i antipartizanskog angažiranja četnika na području Banjiskog trokuta, s ciljem preusmjeravanja srpskog naroda s antifašističke opcije na liniju profašističke kolaboracije.

Autor, kaže Mećava, afirmira općepoznate istine o statusu i stradanju Srba u Hrvatskoj 1941.-1945. i o njihovom masovnom sudjelovanju i velikom doprinisu u nastanku i razvoju NOB-a u Hrvatskoj.

Autor je pokušao osvijetliti neka ratna zbivanja na jednom relativno malom geografskom prostoru sisačke donje Posavine i tzv. Banjiskog trokuta. Kao neposredni sudionik i svjedok najbolje je poznavao prilike i sudjelovao u mnogim događajima na tom prostoru. Nije se upuštao u opise zbivanja na širem području Banije, iako bi to bilo itakako potrebno. To bi zahtjevalo daleko opsežnija istraživanja, što prelazi njegove mogućnosti – ocjena je promotoru knjige.

U uvodu knjige, autor je zapisao kako smatra da je posebno važno zabilježiti sjećanja na neke specifične okolnosti i događaje, jer oni otkrivaju punu istinu. »Pišući knjigu nastojao sam biti što objektivniji. Provjeravao sam podatke više puta, kako mi ne bi promakla bilo kakva netočnost, na što su me naveli brojni falsifikati i laži pa čak i namjerne pogreške, koje su se kod nas pojavile poslije 1990. godine. Njihov je cilj bio relativizirati i ocrniti narodnooslobodilačku i antifašističku borbu i njezine tekovine u svjetlu novijih događaja. Ovim sjećanjima želim pokazati kolika je bila veličina partizanske borbe, u cilju da sačuva svoj narod i otvori mu životnu perspektivu i napredak.«

Knjiga ima 265 stranica, ilustrirana je ratnim fotografijama i preslikama nekih dokumenata. Grafička oprema – Nenad B. Kunštek, lektura i korektura – Jagoda Kljaić, grafičko oblikovanje naslovne stranice – Ana Pojatina. Tiskar Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina.

B. M.

Knjiga o narodnom heroju Stjepanu Filipoviću

One godine objavljena je nova knjiga pod naslovom »Stevan Filipović-istina o istorijskoj fotografiji« bračnog i spisateljskog para Mirjane Belić-Koročkin-Davidović i Radivoja Davidovića, novinara i publiciste. U knjizi je zapisano tko je autor čuvene fotografije Stjepana Filipovića koja je obišla svijet i nalazi se danas u palači Ujedinjenih naroda u Njujorku. Sedamdeset godina trajala je enigma tko je snimio veliki trenutak povijesti. Poslije dugogodišnjeg istraživačkog rada autori su pronašli pravog autora fotografije koja je svih ovih godina bila u sjenci onih koji su tvrdili da su baš oni snimili trenutak za vječnost.

Ugledavši fotografiju Stjepana Filipovića ispod vješala na jednoj jugoslovenskoj dokumentarnoj izložbi u Nju Delhiju, ta-

dašnji predsednik vlasti Indije Džavaharlal Nehru je kleknuo i dugo ostao skrušen u molitvi i razmišljanju. Ustavši rekao je: »Kakav moral pod omčom. Ovaj čovjek je prekorčio granicu smrti. Tito je morao pobijediti kada je imao ovakve borce koji su se na ovakav način borili i umirali.«

Da bi uspješno napisali biografiju Stjepana Filipovića autori su prikupili sve što su o njegovom životu mogli naći u arhivima i ono što je o njemu pisano u knjigama i novinskim člancima. Oni su uspjeli dočarati lik revolucionara koji se prvi dana borbi protiv okupatora pokazao neustrašivim. To je dosad najpotpunije napisana biografija Stjepana Filipovića kome je pravo ime bilo Stipan. U školskim knjigama se vodio kao Stipo. Dolaskom u Kragujevac prozvali su

ga Stevan i u svim službenim dokumentima do 22.5.1942. kada je obješen u Valjevu, piše Stevan Filipović.

Knjiga, koju je izdala »Čigoja štampa« iz Beograda, ima četiri dijela. U prvom je opisan život, u drugom je traganje za autrom fotografije, treći je posvećen spomeniku u Valjevu čiji je autor akademski kipar Vojin Bakić a posljednji četvrti dio su izvori i literatura.

Na 144 stranice objavljeno je i sedamdeset osam fotografija od kojih se mnoge prvi put pojavljuju. Rukopis za knjigu dobio je nagradu Fondacije »Dragojo Dudić« dok su recenzenti ove knjige dr Venceslav Glišić, dr Miroljub Vasić i prof. Đorđe Odanović. Knjiga se može nabaviti u Zagrebu u Super knjižari.

Uspomena na 28 žrtava ustaškog terora u selu Nova Krivaja, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Daruvara, Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Đulovac i Općina Đulovac organizirali su komemorativni skup kraj bunara, u koji su u jesen 1942. baćene strijejljane žrtve. Skupu su prisustvovali i potomci ubijenih civila, antifašisti i mještani.

Djelomično oštećena spomen-

Komemoracija u spomen na 28 žrtava

ploča na bunaru obnovljena je prošle godine, na inicijativu Udruge antifašista, a ove je godine Općina Đulovac uredila okoliš i ogradiла bunar.

- Bila je to odmazda za partizanske akcije – podsjetila je predsjednica Udruge antifašista **Zvjezdana Drašner** i istaknula važnost obnove šezdesetak daruvarskih spomen-objekta iz NOB-a.

Predsjednik Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Đulovac

Milan Radaković izrazio je nadu da takvih zločina više nigdje i nikada neće biti: – Bili su to obični ljudi, seljani, djeca, žene i muškarci koji niko nije ništa nisu skrivali. Najmlađem su bile samo tri, a najstarijem 70 godina – rekao je. Načelnik Općine Đulovac **Drago Hodak** istaknuo je da svakoj žrtvi rata treba odati poštovanje, a ovakva mjesta dostoјno obilježavati.

G.G.

IN MEMORIAM

MILAN FRANKOVIĆ 1925.-2012.

Rođen je na Trsatu u siromašnoj radničkoj obitelji. Po završetku gimnazije, kao sedamnaestogodišnjak priključio se 1942. partizanima. Nakon oslobođenja zemlje poslan je u Ljubljunu u Vojnu školu za telekomunikacije, a potom je u Zagrebu završio Vojno-tehničku akademiju.

Umirovljen je u činu pukovnika i bio aktivni član riječke Udruge antifašističkih boraca i antifašista.

Za nesebične zasluge u ratu i miru nagrađen je brojnom priznanjima i odlikovanjima.

ANKA BROZIČEVIĆ 1923.-2012.

Rođena u Bribiru. Bila je borac i bolničarka Bribirske partizanske jedinice. Nakon oslobođenja dolazi u Zagreb, nastavlja školovanje i zapošljava se u Republičkom sekretarijatu za unutarnje poslove.

Kao umirovljenica aktivno je djelovala u UABA Centar u Zagrebu i Aktivu Žena. Za vrijedne rezultate u ratu i miru odlikovana je s više odličja. Posebno je bila ponosna na Partizansku spomenicu 1941.

DUŠAN ĐUKIĆ 1920.-2012.

Rođen u Brodskom Vinogorju kod Slavonskog Broda. Bio je sudionik NOB-a. Nakon oslobođenja obavljao je razne

dužnosti, a 1950. postaje direktor Elektroslavonije. Bio je aktivan član UABA Sl. Brod, a za zasluge u ratu odlikovan je Ordenom za hrabrost. Dobitnik je Ordena rada za obnovu i široku elektrifikaciju općine te Nagrade oslobođenja Sl. Broda za životno djelo.

SALIH ZVIZDIĆ 1926.-2012.

Rođen u Bijeljini. U NOB-u je u samoborsko-jastrebarskom odredu sudjelovao u borbama od lipnja 1944. godine, bio je politički delegat voda, a dobio je čin poručnika.

Nakon oslobođenja završio je Partizansku gimnaziju Maršal Tito u Zagrebu te diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu. Bio je dugogodišnji novinar Vjesnika i VUS-a. Četiri puta je primio nagradu Društva novinara Hrvatske, a odlikovan je dva puta.

MIĆA PEJNOVIĆ 1927.-2012.

Rođen u Smiljanu. Kao omladinac, sredinom ljeta 1942. godine pristupa 3. brigadi 6. ličke divizije na čijem je borbenom putu bio i ranjavan, a s njom je dočekao i kraj rata.

Nakon oslobođenja ostaje u vojnoj službi, školuje se i usavršava. Umirovljen je u činu potpukovnika u Osijeku. Za zasluge u ratu i miru primio je više odličja i priznanja. S obitelji dolazi u Zagreb i aktivno se uključuje u rad Udruge antifašističkih boraca i antifašista »Jug« Zagreb.

IZIDOR BIŠKUP 1929.-2012.

Rođen u Lovrečanu (Ivanec). Kao četrnaestogodišnjak je pristupio partizanskim jedinicama u Moslavini – 1943. godine, obnašajući dužnost kurira.

Nakon rata je bio aktivni društveno-politički radnik i vrijedan član Udruge antifašističkih boraca i antifašista Čazma.

JAKOV BARAN 1916.-2012.

Rođen u Drnišu. Sudionik je Narodnooslobodilačke borbe od 1943. godine. Završio je Pravni fakultet, a radni je vijek proveo u sudstvu.

Bio je aktivni član Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osijeka, a u jednom mandatu i njezin predsjednik).

SLAVICA DULJ NOVOSEL 1927.-2012.

Rođena u Podvinju kod Slavonskog Broda, sudjelovala je u NOB od 1943. g. do kraja rata. U 25. Brodskoj brigadi bila je na dužnosti komesara čete do oslobođenja.

Nakon rata je bila sekretar SKOJ-a za grad Sl. Brod i predsjednica Omladinske organizacije Tvornice vagona. Bila je aktivna članica UABA grada, a za ratne i mirnodopske zasluge primila je brojna odličja i priznanja.

Kako sačuvati spomenike od propadanja

♦U općini Vrgorac podignuta su 43 spomen-obilježja, a početkom devedesetih neki su vandalski napadnuti, oštećeni ili porušeni

U Drugom svjetskom ratu u partizanskoj vojsci sudjelovalo je 1.245 Vrgorčana, od čega ih je 440 poginulo, a stradala su i 332 civila. U logore je internirano 280 osoba, a 1079 stambenih i drugih objekata je srušeno i spaljeno.

U spomen na velika razaranja, poginule sugrađane i brojne teške ratne sudbine, na području nekadašnje Općine Vrgorac, podignuta su 43 spomen-obilježja. Početkom devedesetih neki su spomenici doživjeli vandalske napade, oštećenja i rušenja, ali su u cjelini vrgorski spomenici ipak bolje prošli nego što je to bio slučaj u drugim dalmatinskim sredinama. Njihov najveći problem danas je zapanjenost.

Spomen-obilježja su uništavana na različite načine. S većine su uklonjene zvijezde petokrake, neki su razbijeni čekićima, drugi su vandalizirani udarcima raznim drugim tupim predmetima, oštećivani puščanim mećima ili dignuti u zrak eksplozivom. Organi gonjenja nikada nisu sankcionirali niti jedan slučaj vandaliziranja. Postoje prijedlozi da se, s ciljem zaštite spomen-obilježja iz Drugog svjetskog rata, popišu svi spomenici, zajedno s opisom oštećenja, te da se potom izradi katalog. Nakon toga bi održavanje spomenika trebalo uključiti u redovnu djelatnost gradskog komunalnog poduzeća, a u proračunu Grada osigurati potrebna sredstva za tu djelatnost.

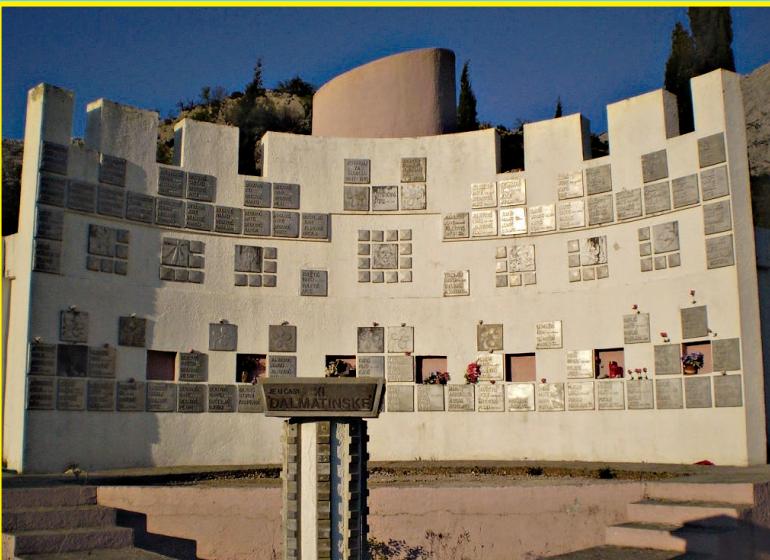
Branko Radonić

Oštećena spomen-ploča sekretaru SKOJ-a Anti Martinu na Curavici

Spomen-ploča fra Karlu Ćulumu kojega su ubile ustaše

Spomenik žrtvama četnika u Kozici

Obnovljeni spomenik u Draževitićima

PALI BORCI N.O.R.A.
OD 1941 DO 1945
DOTLIC STOJAN
ZAM. KOM. ČETE 1942 G.
DOTLIC DMITAR
SEK. OPC. KOM. 1943
HORSKI JAROSLAV
SEK. OPC. KOM. 1944
LOJBL STJEPAN
BORAC 1943
AUMILER RUDOLF
POT. PORUCNIK 1944
VUKA SINOVIC NIKOLA
KOM. ČETE 1943
BALAN SNEŽEPA
DESETAR 1944
DURĐEVIĆ JOVAN
NIKOLIĆ STEVAN
BORAC 1945
ČSPER ANTUN
BORAC 1945
NIKOLIĆ DMITAR
BORAC 1945
TEODOROVIĆ NIKOLA
BORAC 1945
116 NEPOZNATIH BORACA
SLAVA IM

ZRTVE FAŠISTICKOG TERORA
BOŽIĆ DUSICA 1942 G. ZLOSTRO RADE 1943 G.
BOŽIĆ JOVANA 1942 NEGRADOŽINA 1944
BOŽIĆ MILKO 1942 MARKOVIĆ PETAR 1944
BOŽIĆ PETAR 1942 TROŽAN ŽENKO 1944
BOŽIĆ JEKA 1942 AUMILER FRANO 1944
COLBERGER JAKOB 1942 HOMOLKA VENČI 1944
COLBERGER ELVETA 1942 PAPUSEK KATARINA 1944
COLBERGER ZDENO 1942 BEHULAK ANTUN 1944
COLBERGER ZDENO 1942 SAJNA 26 1945
FLAJSAKER MILOŠ 1942 GOMANA 26 1942
FLAJSAKER ZDENA 1942 ĐORĐEVICA 9 1942
ZLOSTRO 5. VO 1942 DESPOTA 6 1942
OVAJ SPOMENIK DALIM BORCIMA I ZRTVAMA FASIZMA
PODIGAO NAROD ULJANIKA 4.VII.1961
U CAST 20 DISNICE USTANKA

OBNOVLJENI SPOMENIK U ULJANIKU (rad kipara Vladimira Svatoša)